

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 19 mars justerades.

§ 2 Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att Mia Sydow Mölleby (V) av sagt sig uppdraget som suppleant i EU-nämnden.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Meddelande om debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande

Tredje vice talmannen meddelade att debatten med anledning av vårpropositionens avlämnande skulle äga rum *torsdagen den 15 april kl. 13.00*.

§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2020/21:630

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:630 Brister i det nya omställningsstödet
av Alexander Christiansson (SD)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 7 maj 2021.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 8 april 2021

Finansdepartementet

Magdalena Andersson (S)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Skrivelse
2020/21:167 till finansutskottet

Motioner

2020/21:3890, 3907 och 3920 till utbildningsutskottet
2020/21:3946 och 3957 till civilutskottet
2020/21:3931, 3949, 3962 och 3972 till miljö- och jordbruksutskottet
2020/21:3935 och 3939 till socialutskottet
2020/21:3933 till konstitutionsutskottet
2020/21:3956 och 3963 till civilutskottet
2020/21:3926 till civilutskottet
2020/21:3896, 3945 och 3967 till utbildningsutskottet
2020/21:3893, 3927 och 3966 till trafikutskottet
2020/21:3964 till finansutskottet
2020/21:3965, 3968 och 3970 till skatteutskottet
2020/21:3973 till miljö- och jordbruksutskottet
2020/21:3947, 3954 och 3959 till utrikesutskottet
2020/21:3944 till kulturutskottet

Svar på interpellationer

§ 6 Svar på interpellation 2020/21:558 om klimatsäkring av utsatta städer

Anf. 1 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! David Josefsson har frågat mig om jag är beredd att tillsätta en utredning för att klargöra ansvaret för klimatsäkringen av utsatta städer såsom Göteborg.

Risken för naturolyckor förväntas öka i ett förändrat klimat. Det är angeläget att Sverige har en god förmåga att förebygga och hantera naturolyckor.

Ansvaret för skydd av egendom ligger i första hand på egendomens ägare. Det ger en drivkraft att undvika byggande på riskfyllda områden och att vidta lämpliga skyddsåtgärder. Det gäller alla fastighetsägare och såväl enskilda personer och företag som lokala och statliga myndigheter.

Frågan om ansvarsfördelningen är komplex. Det har tillsatts flera utredningar om detta, och det är inte självklart att en ny utredning ger de svar som efterfrågas. Därför vill jag först se resultatet av de uppdrag som har getts som ett resultat av regeringens nationella strategi för klimatanpassning, som antogs 2018.

Regeringen har en hög ambition för arbetet med klimatanpassning, och det är mycket arbete som pågår på såväl kommunal och regional som statlig nivå. Den statliga samordningen har ökat betydligt till följd av förslagen i den nationella strategin. Det innebär stora fördelar för bland annat kommunerna, som kan ta del av fler och bättre beslutsunderlag framtagna av statliga myndigheter.

Ett tillägg har gjorts i plan- och bygglagen, så att kommunerna i översiktsplanen ska bedöma risker på grund av klimatförändringarnas påverk-

an på den bebyggda miljön. Länsstyrelserna ska stödja kommunerna med underlag och kunskap.

Som David Josefsson konstaterar är vissa områden i Sverige mer utsatta. Området längs Göta älv har bedömts vara det område i Sverige där riskerna för ras och skred är störst. Därför gör regeringen särskilda insatser för att klimatsäkra det området. Regeringen har också nyligen tagit beslut om en högre stödnivå som innebär att kommunerna kring Göta älv nu kan få bidrag för hela kostnaden för skredsäkring.

I maj ska Statens geotekniska institut och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap redovisa ett regeringsuppdrag som handlar om att identifiera riskområden för ras, skred, erosion och översvämning som är klimatrelaterade. I detta ska hänsyn bland annat tas till att samhällsviktig verksamhet påverkas.

MSB spelar en viktig roll för att klimatsäkra städer genom sin uppgift att verka för att förebyggande åtgärder mot naturolyckor vidtas. MSB ansvarar för genomförandet av EU:s översvämningsdirektiv i nära samarbete med länsstyrelserna. Göteborg ingår i de områden i Sverige med betydande översvämningsrisk som identifierats under direktivet. För dessa områden har länsstyrelserna tagit fram riskhanteringskartor och riskhanteringsplaner.

År 2018 fick Boverket i uppdrag att vara samordnande myndighet för klimatanpassning i förhållande till ny och befintlig bebyggelse. De stöder kommunerna i deras planering för att förebygga extrema väderhändelser och naturolyckor. En gemensamt beslutad prioritering för de samverkande myndigheterna inom ramen för detta uppdrag är just frågan om ansvar och finansiering.

För att få en samlad bild av samhällets sårbarhet för klimatförändringarna och hur arbetet med klimatanpassning i Sverige utvecklas har regeringen även inrättat ett nationellt expertråd för klimatanpassning knutet till SMHI. Rådets underlag ska ligga till grund för den reviderade nationella strategi för klimatanpassning som regeringen ska presentera 2023.

Hur stort behovet av klimatanpassning blir i framtiden påverkas av beslut vi tar i dag om utsläppsminskningar. Som David Josefsson konstaterar kan kostnaderna bli väldigt omfattande. Regeringen har höga ambitioner i linje med vår klimatlag och målet om att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären.

Anf. 2 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Den som läst om Göteborgs historia vet att staden från början är byggd i ett träsk. Med hjälp av holländska ingenjörer kunde marken dräneras och kvarteren breda ut sig mellan hamnkanalerna under 1600-talet.

Vad inte riktigt lika många vet är att också älven i mångt och mycket är byggd av mänsklig hand. Egentligen var det Nordre älv som var huvudvägen från havet upp i älven. Den del av älven som löper genom centrala Göteborg var från början närmast träskmark, täckt av breda vassbälten. Det som de holländska ingenjörerna gjorde när staden anlades var alltså lika mycket att skapa farbart vatten som att skapa byggbar mark. Hundratal år av muddring har därefter befäst älvens sträckning.

Detta är också en av anledningarna till att staden i dag är extremt exponerad för klimatförändringar. Det som historiskt varit Göteborgs livs-

nerv, älven och hamnen, riskerar att i framtiden bli vår största fara. En stad byggd i ett träsk innebär utmaningar. När extremväder blir allt vanligare ökar också risken att Göteborg tidvis kan hamna under vatten.

Fru talman! Att Göteborg blir särskilt utsatt beror på att tre faktorer samverkar. När stormar drar in från havet trycks havets vattenmassor upp mot land, samtidigt som tillflödet från älven ökar. Vattennivån ökar då från två håll. Lägg på det ett ihållande regn som nu inte har någonstans att ta vägen, då magasinen som älven utgör redan är fulla.

Därför behöver Göteborgs stad klimatsäkras till väldigt stora kostnader – uppemot 30 miljarder, bedömer kommunen. Finansieringsansvaret för dessa kostnader är ganska oklart. Regeringen har tidigare hänvisat till enskilda fastighetsägare och kommuner. Det är också det som statsrådet inleder med i sitt interpellationssvar. Det är det lätta svaret, fru talman. Men precis som statsrådet konstaterar är frågan komplex, och även staten har ett ansvar, exempelvis genom statliga myndigheter som ansvarar för viktig infrastruktur.

De åtgärder som statsrådet nämner att regeringen har vidtagit är absolut positiva. Men konsekvenserna av översvämningar vid extremväder i Göteborg kan bli på en betydligt värre nivå än exempelvis ras, skred eller erosion, även om de riskerna på intet sätt ska förringas.

Statsrådet hänvisar vidare till den nationella strategin för klimatanpassning och de uppdrag som kommer ur den. Problemet är, som jag ser det, fru talman, att regeringen i den nationella strategin slår fast att det ska vara enskilda fastighetsägare och kommuner som i huvudsak ansvarar för åtgärderna, vilket i Göteborg inte blir tillämpligt med tanke på såväl omfattningen av åtgärderna som konsekvenserna av översvämningar. Den strategin svarar helt enkelt inte upp till den specifika frågan.

Därför menar jag att en särskild och dedikerad utredning borde tillsättas, en utredning som går igenom hur finansieringsansvaret skulle kunna se ut för åtgärder i den storleksklass som krävs i Göteborg. Det är i mitt tycke inte rimligt att tro att enskilda fastighetsägare tillsammans med Göteborgs stad ensamma kan finansiera eller genomföra sådana åtgärder. Därför får statsrådet gärna förtydliga vilka uppdrag inom ramen för den nationella strategin för klimatanpassning som han menar. Vilka svar är det vi får på frågan om finansieringsansvaret i exempelvis Göteborg?

Anf. 3 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag tackar David Josefsson för interpellationen. Jag välkomnar Moderaternas intresse för klimatanpassningsfrågor. Det är inte någonting som jag har noterat tidigare, så det är välkommet med ett uppvaknande kring de risker som klimatförändringen medför för vårt land men också för hela världen.

Precis som David Josefsson pekar på är konsekvenserna och riskerna väldigt stora. Kostnaderna kommer att bli dramatiska för världen. Det är därför regeringen har engagerat sig så mycket i klimatanpassningsfrågorna. Tyvärr kom den rödgröna regeringen till ett regeringskansli där det egentligen inte alls fanns något arbete framtaget. Vi fick börja väldigt mycket från början. Det har vi också gjort, och vi har tagit stora kliv framåt. Jag skulle säga att vi ligger långt framme när det gäller att ta tag i frågan kring klimatanpassning.

Det handlar om att ta fram kunskap och förbereda oss så att vi vet vad som behöver göras och var de stora riskområdena finns någonstans. Det är svårt att agera om man inte har kunskap i ryggen. Vi har tagit fram en nationell strategi. Vi har en mycket bättre nationell samordning, vilket också behövs eftersom riskerna inte är jämnt fördelade över landet utan olika i olika delar av landet.

Vi har skärpt lagstiftningen, till exempel plan- och bygglagen, för att poängtera och peka ut att det finns en ansvarig myndighet, Boverket, och länsstyrelserna som har ansvaret att hjälpa kommuner och regioner med det arbete som de har att göra. Det gäller också fastighetsägare, som i slutändan har ett ansvar för sina fastigheter. Det går inte att komma ifrån. Det är så den lagstiftning vi har i dag ser ut.

Vi har också gått till konkret handling. Vi har sett till att vi avsätter pengar, resurser, för att åtgärda de allra mest sårbara områdena. Som David Josefsson väl känner till ligger Götaälvdalen i nära anslutning till Göteborg. Det som händer uppe i älven påverkar också Göteborg.

Där vet vi enligt våra experter att riskerna för ras och skred är störst. Skulle ett stort skred ske i Göta älv kommer det att påverka allting som sedan händer nedströms. Det börjar med vattenkvaliteten i Göteborg, vilket skulle vara en ganska dramatisk effekt. Det skulle kunna leda till stora kostnader. Men det kan också få andra konsekvenser för alla delar som ligger nedströms.

Därför är det viktigt att vi börjar att åtgärda detta. Där har vi avsatt betydligt mycket mer medel. Det ligger 215 miljoner för insatser. Vi har nu också gett mer generösa stöd så att man kan få täckning för hela kostnaden att göra anpassningsåtgärder för att minska risken för skred och ras i Göta älv.

Nu går vi vidare ytterligare. Vi har gett ett uppdrag till Statens geotekniska institut och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap att identifiera riskområden för klimatrelaterade ras, skred, erosioner och också översvämningar, som är det interpellationen handlar om. Där ska man också titta på hur samhällsviktig verksamhet påverkas.

Det är viktigt att ta fram underlag och kunskap för att sedan kunna agera på den kunskapen. Vi har avsatt pengar som kommunerna kan använda sig av för planering. Vi har också avsatt pengar via MSB för att kunna ge direktstöd till kommunerna. Det är utan tvekan så att den här regeringen har gjort mer än någon tidigare regering för att klimatanpassa Sverige.

Men det är ett stort arbete. Varken kommunerna, regionerna, staten eller fastighetsägarna kommer att kunna göra allt. Vi måste samverka för att kunna komma framåt. Jag kommer självklart att prioritera den här frågan framåt. Den är väldigt avgörande. Det är därför som vi redan har gjort så mycket, och det är därför som vi kommer att fortsätta att arbeta aktivt med klimatanpassning av Sverige.

Anf. 4 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Men jag efterfrågade ju svar på frågan: Vad är det i den nationella strategin som ger svar på problematiken kring Göteborg? Jag håller helt med statsrådet om diskussionen om Göta älv och vilka problem det ger nedströms i Göteborg. Men min fråga

handlar egentligen om: Vad är det som händer uppströms i Göta älv med problemen i Göteborg?

Låt mig utveckla det lite. I takt med att vi upplever alltmer extrema väderförhållanden står Göteborg inför ett värstascenario där tre faktorer samverkar. Man kan egentligen säga att det blir en perfekt storm. Det som händer i ett sådant värstascenario, förutom det uppenbara i att de centrala delarna av Sveriges näst största stad blir översvämmade, är till exempel vad det ger för effekter på den baklandsinfrastruktur som finns kring Sveriges största hamn.

I direkt anslutning till älven löper tre Europavägar i Göteborg. Här finns också flera järnvägsförbindelser, bland annat Hamnbanan och Marieholmsbroarna. Det är den järnvägssträcka som kanske är viktigast i hela landet för varuförsörjningen.

Konsekvensen blir inte bara att tiotusentals eller kanske hundratusentals människor direkt drabbas både i Göteborg och i orterna längre upp i älvdalen av översvämningar. Det innebär också att varuförsörjningen i ett kritiskt läge riskerar att slås ut.

Man kan konstatera att samhällskostnaderna blir enorma vid ett sådant scenario. Att lägga över ansvaret för att förebygga detta på en enskild kommun eller enskild fastighetsägare är, fru talman, inte att ta de här problemen på riktigt stort allvar.

Det handlar om åtgärder som hamnar på en helt annan nivå än att säkra befintliga fastigheter eller nybyggnationer. Jag skulle säga att Göteborgs stad ligger långt framme i en sådan klimatsäkring. Man renoverar bland annat kontinuerligt och höjer upp stadens kajer. I de stadsutvecklingsplaner som finns för den så kallade centrala Älvstaden är klimatsäkringen en naturlig del.

Men det är inte vad den här frågan handlar om. Den handlar om betydligt mer genomgripande åtgärder än så. Det kanske absolut största behovet som Göteborgs stad ser är de så kallade stormportarna vid älvens mynning strax utanför Älvsborgsbron. Det är en åtgärd eller en teknisk installation som är till inte bara för att skydda Göteborg utan också skydda uppströms så att inte älven blir översvämmad.

Stormportar finns inte i dag i Sverige. Men det är en lösning som bland annat finns i nederländska Rotterdam. Det handlar helt enkelt om en teknisk anordning som gör att havets tillflöde upp i älven kan hindras vid extrema väderförhållanden. Precis som när Göteborg anlades får vi i dag snegla på holländsk ingenjörskonst för att hitta lösningar på våra problem. Det kanske är en ödets ironi.

Stormportarna beräknas kosta uppemot 15 miljarder kronor. Det kan per definition inte åläggas en enskild fastighetsägare. Det är inte heller en investering som Göteborgs stad har möjlighet att ta själv. Det är inte heller rättvist att Göteborgs stad ska ta den kostnaden. Det är inte rimligt. I grunden är det inte en lokal fråga. Det är en nationell fråga.

Fru talman! Det är inte heller en fråga som det borde råda någon politisk oenighet om. Statsrådets partikamrat från Göteborg, Anna Sibinska, har förtjänstfullt arbetat i riksdagen för att få till precis det som jag efterfrågar i dag. Det är en utredning om finansieringsansvaret för klimatsäkringen av Göteborg.

I en artikel i Göteborgs-Posten från den 7 oktober förra året intervjuas Sibinska om just detta. I artikeln säger hon också att ansvarsfördelningen måste utredas snarast och att staten måste gå in och ta delar av kostnaden.

Det blir lite en ödets ironi igen om det blir en miljöpartistisk klimatminister som säger stopp för ett miljöpartistiskt förslag.

Prot. 2020/21:105

9 april

Svar på
interpellationer

Anf. 5 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag tror att David Josefsson väldigt tydligt hörde i mitt anförande att jag inte säger stopp till klimatanpassningsåtgärder. Tvärtom har regeringen lagt in högsta växeln när det gäller klimatanpassning. Det är på grund av att vi vet kanske mer än någon annan hur stora riskerna är med det förändrade klimat som vi nu är på väg in i.

Vi har ökat finansieringen rejält till direkta klimatanpassningsåtgärder som kommer att vara viktiga, men också till kommuner och regioner generellt. Det är såklart också en förutsättning för att man ska kunna göra sitt arbete lokalt.

På grund av de extrema insatser som regeringen har gjort har vi också ett rekordstort överskott i kommuner och regioner i dagsläget. Det är välkommet eftersom det just kan användas till att förbereda sig för framtida risker.

Med det tonläge jag hör från David Josefsson – vilket är välkommet, eftersom det visar på engagemang – skulle man kunna förvänta sig att Moderaterna hade prioriterat den här frågan. Men om man tittar i Moderaternas budgetmotion kan man konstatera att det inte ligger en krona mer till klimatanpassning än vad som ligger i regeringens förslag.

Här behöver vi arbeta tillsammans för att öka kunskapen. Det är precis det som regeringen gör. Vi har kunskap som visar på att Götaälvdalen är ett särskilt riskområde, och där gör vi också direkta insatser.

Fru talman! Jag tycker någonstans att med det engagemang som David Josefsson visar skulle man kunna förvänta sig lite mer engagemang från Moderaterna när det gäller att minska riskerna totalt sett.

Då handlar det i slutänden om att minska utsläppen och klimatpåverkan. Hur mycket tekniska lösningar vi än hittar i form av slussportar eller andra åtgärder kommer problemen bara att bli allt större ju mer vi förvärrar klimatet och ju mer vi rör oss in i klimatkatastrofen.

Fru talman! Där kan man konstatera att Moderaterna i princip varit emot varje förslag som lagts fram av regeringen när det gäller att minska klimatutsläppen. Man har motarbetat, stoppat och hindrat. Det har självklart gjort det svårare att komma framåt.

Låt oss komma ihåg att när vi drev igenom flygskatten hotade Moderaterna bland annat att man skulle avsätta statsråd. Man skulle i princip fälla regeringen för att stoppa att flyget också ska betala för sin klimatpåverkan.

När vi bestämde att kol som eldas i kraftvärmeverk i Sverige ska få betala för den klimatpåverkan den har var Moderaterna emot. Men det beslutet har nu lett till att vi har minskat utsläppen i Sverige kraftigt från värme- och energisektorn. Det minskar såklart problemen som kan komma i framtiden.

Miljöpartiet fick genom regeringens agerande igenom att handelsystemet för utsläppsrätter i EU skulle skärpas. Det har lett till kraftigt höjda kostnader för att släppa ut koldioxid. Det leder nu till att kolkraft läggs

ned i hela Europa. Då var Moderaterna och den partigrupp som Moderaterna tillhör i EU-parlamentet emot det och ville stoppa förslaget.

Det finns punkt efter punkt där man kan visa på att Moderaternas handling och ord inte hänger samman. Om man är engagerad och vill motarbeta klimatförändringar som leder till ödesdigra konsekvenser för kommuner som Göteborg, men också för resten av Sverige och för resten av världen, krävs det också att man visar lite engagemang för att faktiskt åtgärda problemen vid källan, det vill säga att minska utsläppen som leder till klimatförändringarna. Där väntar vi fortfarande med stor spänning på Moderaternas engagemang.

Vi har som sagt gjort ett stort antal insatser redan. Vi har också sett till att vi nu får bättre kunskap genom ett expertråd för klimatanpassning knutet till SMHI som kommer att kunna hjälpa oss med att ta fram åtgärder för att säkra just Göteborg men också många andra städer. Det är viktigt att komma ihåg att det här inte bara handlar om en enskild stad som vi kan göra punktinsatser i. Det finns stora områden med stor befolkning i Sverige som är utsatta för översvämningsrisker.

Vi har dessutom många andra klimathändelser som kommer att kunna påverka oss extremt mycket med globala värmeböljor och liknande som kan påverka och öka dödstaten. Här krävs det alltså ett generellt och brett arbete.

Anf. 6 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Jag noterar att statsrådet inte svarar alls på min fråga den här gången, så jag får väl ställa den igen: Vad är det för specifikt i strategin som svarar på just frågorna kring Göteborg?

Vi kan ha en allmän debatt kring klimatpolitik. Vi kan konstatera att statsrådet säger att Moderaterna inte lägger en krona mer än regeringen på klimatsatsningar. Men vi lägger inte en krona mindre heller. Vi ligger i nivå.

Vi kan konstatera att vi säger nej till er plakatpolitik. Vi säger nej till plastpåseskatter, till exempel, för vi driver en klimatpolitik som faktiskt gör skillnad. Det är också vad Klimatpolitiska rådet säger. De konstaterar att regeringens klimatpolitik inte fungerar. De lyfter fram ett antal förslag, bland annat omställning av industrin, som är just det som Moderaterna driver. Men det är alltså inte detta frågan handlar om i dag.

Frågan i dag handlar om huruvida statsrådet förstår hur speciell frågan kring ett klimatsäkrare Göteborg är. Jag misstror absolut inte statsrådets vilja att ta tag i frågan, men ibland funderar jag på hur mycket man förstår av hur situationen är. Det handlar inte bara om skredrisker, ras eller erosion. Det är ett stort problem, men det problemet har såväl regeringen som kommunen och enskilda fastighetsägare tagit tag i.

Som sagt: Förstår man vilka konsekvenser en sådan här situation kan ge för Göteborg – för tiotusentals och hundratusentals invånare i Göteborg och i älv dalen, men också för Sverige som land? Vad innebär det om till exempel baklandsinfrastrukturen för Göteborgs hamn slås ut? Vad innebär det för stadsutvecklingen om man förutom runt kajer inte kan säkra upp med stormportar vid Göta älv? Det är dessa frågor jag vill ha svar på.

Statsrådet får jättegärna hålla långa anföranden om klimatpolitiken; den debatten kan vi ta. Men i dag vill jag ha svar på frågorna: Lyssnar statsrådet på Göteborg? Förstår statsrådet Göteborgs problem? Och är

statsrådet beredd att tillsätta en utredning för att reda ut de här frågorna? Det här är saker som handlar om decennier framöver. Pengarna behöver vi inte nu, men vi måste fördela ansvaret nu.

Prot. 2020/21:105
9 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 7 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag har väldigt tydligt svarat på David Josefssons frågor. Vi har tillsatt ett stort antal utredningar och med dem som stöd också gjort ett stort antal förändringar för att verkligen skärpa Sveriges klimatanpassningsarbete radikalt, jämfört med det närmast nolltillstånd som rådde innan den rödgröna regeringen trädde in i Regeringskansliet. Då fanns det inget engagemang eller arbete för klimatanpassning att tala om.

Men det är otvetydigt så att arbetet mot klimatkatastrofen också är ett arbete för att klimatanpassa. Dessa båda saker hänger ihop. Om man inte förstår det förstår man inte heller hur man kan motverka risker som till exempel dem som Göteborg nu möter.

David Josefsson visar också sin okunskap genom att koppla ihop arbetet mot nedskräpning genom att minska användningen av plastpåsar med detta. Det är ju inte en klimatåtgärd utan en åtgärd för att just minska de problem med nedskräpning som vi har.

Jag skulle verkligen önska att vi kunde få draghjälp från Moderaterna i båda dessa arbeten – både när det gäller klimatanpassning och när det gäller att minska behovet av klimatanpassning, det vill säga att faktiskt minska klimatkatastrofen. Där ser vi tyvärr inget stöd utan bara ett motarbetande från Moderaternas sida.

Däremot är det glädjande att den politik som regeringen har genomfört faktiskt får positiva effekter i båda dessa delar. Vi gör större insatser än någonsin för klimatanpassning av Sverige, och vi gör också större insatser än någonsin – och större än något annat land i världen – för att minska utsläppen.

Det leder också till effekter. Förra året minskade utsläppen i Sverige från den handlande sektorn, som är industri och energi, med 12 procent. Det var delvis som en följd av pandemin, men mycket till följd av de åtgärder som regeringen har vidtagit. Det gäller bland annat att ta ut ett pris på koldioxid från värmeverk och kraftvärmeverk, vilket Moderaterna motarbetade för att man ville fortsätta att elda kol i dessa kraftverk i Sverige.

Vi kommer att fortsätta att arbeta från regeringens sida för att ta fram allt det underlag vi behöver för att kunna klimatanpassa hela Sverige, och där inkluderas även Göteborg.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2020/21:582 om effekter på biologisk mångfald av vindkraftverksutbyggnad till havs

Anf. 8 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Staffan Eklöf har för det första frågat mig hur stor del av EU:s havsområden som utgörs av grund och utsjöbankar och hur stor andel som skulle exploateras om EU-kommissionens planer förverkligas.

För det andra har han frågat: När det nu finns så många osäkerheter om effekter på biologisk mångfald – är det då förenligt med försiktighets-

principen att öka utbyggnaden trettiofalt och exploatera en så stor del av befintliga grund och utsjöbankar?

För det tredje har han frågat om jag kommer att bejaka en sådan exploatering.

För det fjärde har han frågat om jag kommer att agera för att utbyggnaden ska göras med försiktighet och med tillräckligt vetenskapligt underlag med avseende på negativa effekter på arter innan beslut fattas samt för att effekterna ska övervakas efter beslut och att vindkraftverk ska nedmonteras om stora negativa effekter på arter visar sig.

Regeringen välkomnar EU-kommissionens strategi för havsbaserad förnybar energi, som syftar till att säkerställa att havsbaserad förnybar energi kan bidra till att nå EU:s ambitiösa energi- och klimatmål. En utbyggnad av den havsbaserade vindkraften bedöms vara nödvändig för att möta de energi- och klimatpolitiska målen samt de framtida ökande elbehoven och en ändamålsenlig elnätsutveckling.

Oavsett vilken andel grund och utsjöbankar som utgör EU:s havsområde hyser dessa marina naturtyper viktiga livsmiljöer för många arter. Jag delar uppfattningen att dessa miljöer är viktiga som refugier, födosöksområden och föryngringsplatser. Flera av utsjöbankarna och andra grundområden omfattas av områdesskydd, inte bara i Sverige utan också i andra medlemsstater, bland annat därför att dessa naturtyper omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv.

Teknikutvecklingen för havsbaserad vindkraft har gått snabbt de senaste åren, och det finns i dag möjlighet att bygga på större djup än tidigare. Bland annat är flytande plattformar för havsbaserad vindkraft på frammarsch. Det finns därför förutsättningar att etablera vindkraft även på andra ställen än grund och utsjöbankar.

Utbyggnad av havsbaserad vindkraft prövas, beroende på var i havsområdet vindkraftverken planeras, enligt miljöbalken eller lagen om Sveriges ekonomiska zon. I båda fallen ska det innan tillståndsprövningen göras en bedömning av om det aktuella projektet kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Om projektet bedöms medföra det ska verksamhetsutövaren göra en specifik miljöbedömning.

Det innefattar att ett samrådsförfarande genomförs och att en miljökonsekvensbeskrivning tas fram. Innan ett eventuellt tillstånd ges ska prövningsmyndigheten därefter bland annat säkerställa att en planerad vindkraftspark har en lämplig lokalisering, att bästa tillgängliga teknik används och att lämpliga och tillräckliga skyddsåtgärder vidtas för att hantera eventuella negativa effekter på miljön.

Tillstånd innehåller i normalfallet även krav på kontrollprogram för att följa upp relevanta miljöeffekter under driftsskedet. Den påverkan som sker på arter och naturtyper ska bedömas från fall till fall. Generellt ska dock områden som är känsliga för marina arter och naturtyper undvikas vid havsbaserad etablering.

Havsbaserade vindkraftverk kan även ha positiva effekter för biologisk mångfald. Exempelvis kan verkens betongfundament fungera som konstgjorda rev med en påbyggnad av musslor eller alger som kan locka till sig både ryggradslösa djur, fisk och marina däggdjur.

Inom Regeringskansliet bereds för närvarande förslag till nationella havsplaner för Sverige inför regeringens beslut. Syftet med havsplanerna är att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling. Planerna ska integrera

näringspolitiska mål, sociala mål och miljömål. De ska också bidra till att god miljöstatus i havsmiljön nås och upprätthålls och att havets resurser används hållbart så att havsanknutna näringar kan utvecklas.

Havsplanerna kommer att ge vägledning till myndigheter och kommuner vid planläggning och prövning av anspråk på användning av de områden som omfattas av planerna, så att områdena kan användas för det eller de ändamål som de är mest lämpade för med hänsyn till områdenas beskaffenhet och läge samt de behov som finns. Planerna ska även främja samexistens mellan olika verksamheter och användningsområden. I havsplanerna kommer områden där energiutvinning bedöms vara den mest lämpliga användningen att pekas ut.

Anf. 9 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Den här frågan handlar om en strategi som EU-kommissionen föreslår och som den nuvarande regeringen välkomnar. Enligt den ska dagens 12 gigawatt havsbaserad vindkraft ökas till 60 gigawatt 2030 och till 300 gigawatt år 2050 – fem respektive nästan trettio gånger mer än i dag, plus ett ohyggligt stort kabelnät. Det handlar alltså om en transformering av havsmiljön och om en exploatering av orörda miljöer vars like historien inte har sett.

EU-kommissionen försvarar exploateringen ur miljösynpunkt i sitt dokument med ett enda argument: att det bara handlar om 3 procent av havsytan. Samma enda argument kopieras i regeringens pm: Som det är i dag byggs vindkraftverken bara på relativt grunda bottnar, och de torde inte utgöra mer än 3 procent av havsytan. Ska man alltså bebygga alla grunda bottnar?

Det finns ett stort antal rapporter om negativa effekter för biologisk mångfald av vindkraft. Det handlar om döda örnar, falkar och andra fåglar, migrerande fladdermöss och kanske till och med insekter. Andra arter skyr verken och måste lämna sina yngelområden. Det här är bara ett axplock.

Havsbaserad vindkraft påverkar även fiskars beteende. Stockholms universitet har visat att det ljud som genereras när en park byggs kan störa och till och med döda fisk. Störningar av viktiga biologiska funktioner kan förekomma på långt håll. Även vid drift kan ljud från vindkraftverk spridas och stressa fisken. Det finns mycket stora kunskapsluckor.

Forskningen har visat att de flesta flyttande rovfåglar på sin väg söderut eller norrut passerar några få flaskhalsar i landskapet, till exempel Norra Kvarken och Falsterbo. Vindkraft på dessa ställen innebär en stor risk för dessa arter.

Vad är det för miljöer vi talar om när vi talar om grund och utsjöbankar? Vid FN:s konferens om biologisk mångfald, COP 14, pekades nio områden ut som Östersjöns biologiskt viktigaste områden. I ett av områdena ingår tre av Östersjöns fyra stora utsjöbankar. Bankarna utgör grunda områden som ligger långt från kusten och är livsviktiga för vissa arter. Vissa är redan i dag Natura 2000-områden. Vissa av områdena är nästan opåverkade av människan, enligt Havs- och vattenmyndigheten.

En stor utsjöbank, Södra Midsjöbanken, provas nu för vindkraftsutbyggnad. Naturvårdsverket avråder; regeringen har inte bestämt sig.

Ibland avfärdas riskerna för olika arter med att de är lokala. Men det projekt som vi diskuterar här avser ju att sådana här parker ska byggas snart sagt överallt. Det är just storskaligheten i projektet som är problemet. Är det verkligen förnuftigt att bygga vindkraftverk på nästan alla grund i EU och Sverige? Det finns stora osäkerheter om effekterna på biologisk mångfald. Borde vi inte vara försiktiga? Borde vi inte göra utbyggnaden i små steg och övervaka effekterna av varje steg innan vi tar nästa steg? Det är ju svårt att backa.

Ministern säger att det i dag finns möjlighet att bygga vindkraft även på andra ställen än grund och utsjöbankar. EU-kommissionen tror dock inte i sin strategi att flytande vindkraftverk kommer att vara aktuella för kommersiell produktion förrän efter 2030. Det betyder att åtminstone fem gånger fler bottenfixerade vindkraftverk hinner byggas. Både Sverige och andra EU-länder har redan bebyggt många grund, så frågan är om grunden tar slut redan 2030.

Om ministern har rätt, och det kanske han har, i att det är möjligt att bygga på andra ställen än grund och utsjöbankar är det väldigt glädjande nyheter. Men då finns det verkligen inget skäl att bygga i dessa biologiskt rika miljöer. Varje vindkraftverk som från och med nu byggs på ett grund är i så fall onödig miljöförstöring, till exempel Södra Midsjöbanken. Vi får hoppas att ansvariga myndigheter lyssnar på den här debatten.

Anf. 10 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag tackar Staffan Eklöf för en väldigt välkommen debatt. Jag är glad över att vi kan ha en diskussion om biologisk mångfald och vikten av denna. Jag kan erkänna att jag har saknat engagemang från riksdagen när Miljöpartiet har drivit de frågorna, så det är fantastiskt att vi kan få upp intresset för dem. Jag hoppas också att det engagemanget sprider sig till fler områden än bara motstånd mot vindkraft. Det har jag inte sett än så länge, men vi får väl se om det också dyker upp.

Det är otroligt viktigt att vi värnar haven som livsmiljö. Haven är en viktig del av mänskligheten, och mänsklighetens behov täcks till stor del genom det som haven producerar. Det handlar om miljarder människor runt om i världen som är beroende av protein från haven.

Vi vet också att det finns stora hot mot havens livsmiljö. Det handlar om klimatförändringen, som vi vet påverkar haven i extremt stor utsträckning, både genom uppvärmning och genom att koldioxiden i sig leder till en försurning som påverkar livsmiljön för väldigt många arter. Det handlar också om många andra risker, som överfiske. Det handlar om plastnedskräpning, där det finns en väldigt oroande utveckling. Fortsätter vi den utvecklingen kommer vi att ha mer plast än fisk i haven om bara några årtionden.

Detta är en utveckling som regeringen väldigt kraftigt kämpar emot. Vi har varit en internationell förkämpe för havsmiljön, inte minst under Isabella Löwins ledning som miljöminister. Det är jag väldigt stolt över.

Det är viktigt att komma ihåg att man i miljöpolitiken måste ha en helhetsbild. Man kan inte bara titta på varje enskild sakfråga för sig. Vi vet att vindkraften har en enormt stor betydelse i att minska användningen av kolkraft och fossil energi i EU över huvud taget. Den exploatering och utveckling som vi nu har sett inte minst i Sverige, där vindkraften växer enormt snabbt, gör att vi kan exportera rekordmycket el som ersätter både

brunkol och stenkol i Europa och därmed också minskar Europas klimatpåverkan väldigt kraftigt.

I den jämförelsen skulle jag säga att klimatförändringen och dess effekter på havsmiljön nog är en större utmaning än vindkraftsutbyggnaden på havet.

Staffan Eklöf försöker få det till att vindkraftverk kommer att byggas överallt. Det är väldigt långt ifrån sanningen. Det är väldigt stora havsområden som finns både runt Sverige och i EU, och det är ingen som har föreslagit att hela havsmiljön eller grunda bottnar över huvud taget ska bebyggas överallt.

Det är också väldigt lätt att titta på hur regeringen har agerat när det gäller de här frågorna. Staffan Eklöf kan själv gå in och se att regeringen vid flera tillfällen har sagt nej till exploatering med havsbaserad vindkraft, just med hänvisning till att det är särskilt känsliga områden och arter som behöver skyddas och att det faktiskt har företrädare i vissa fall.

Samtidigt kommer regeringen att fortsätta vara en stark förespråkare och förkämpe för de förnybara energislagen. I den kampen saknar vi tyvärr Sverigedemokraterna. Sverigedemokraternas passion verkar tvärtom handla om att motarbeta förnybar energi i alla dess former, inte minst vindkraft. Det är svårt att komma ifrån misstanken, fru talman, att engagemanget mot vindkraft i verkligheten bara handlar om Sverigedemokraternas kärlek till kärnkraften och att man ser den fantastiska utbyggnad som nu sker av förnybar energi i Sverige och i Europa som ett hot mot kärnkraftsutvecklingen.

Där är jag i så fall överens med Staffan Eklöf. Den förnybara energin är den som är billigast, som går snabbast att bygga ut och som också gör att både fossil energi och kärnkraft håller på att bli olönsamma. Där hänger vår politik ihop, det vill säga kampen för biologisk mångfald och klimat. Tyvärr saknar vi det från Sverigedemokraterna.

Anf. 11 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Först ska jag rätta ut några frågetecken till följd av ministrarnas anförande.

Ministern har inte sett Sverigedemokraternas engagemang för biologisk mångfald på andra områden än vindkraft. Jag kan då säga att hans företrädare har sett det.

Sedan var frågan om det skulle vara en överdrift att det handlar om att bygga vindkraftverk överallt. Den springande punkten är ju hur stor andel av EU:s och Sveriges havsytta som är grund. Om man nu ska bebygga 3 procent av havsytan och bara 3 procent av havsytan är grund blir det ju alla grund som blir bebyggda.

Sedan gällde det gäller förnybar energi och klimatfrågan. Vi tar klimatfrågan på stort allvar. Vi satsar en halv miljard mer än regeringen på teknikutveckling för förnybar energi. Det sprids myter och myter vidhålls, både i kammaren och utanför kammaren.

Låt oss titta på prövningen av tillstånd, som är viktig, och kopplingen till den strategi som inom EU är på väg att omsättas i beslut. I det befintliga förslaget till havsplaner finns mycket riktigt områden utpekade för vindkraftsindustrin. Men dessa är så gott som alltid just grund och utsjöbankar med rika och känsliga miljöer. I sanningens namn är det inte de allra rikaste och känsligaste miljöerna som är utpekade, såsom Måkläppen och

Prot. 2020/21:105
9 april

Svar på
interpellationer

Norra Midsjöbanken. Men det handlar om en sorglig rest om bara dessa blir kvar.

Dessutom är det inte heller säkert att dessa blir kvar. Krav på fem eller till och med trettio gånger mer vindkraft än i dag – och redan i dag har vi rätt mycket – kommer naturligtvis att påverka myndigheternas bedömning. De ska ju väga in de behov som finns. Det står i deras instruktioner. I och med EU-besluten kommer ett mycket större behov av havsbaserade vindkraftverk att finnas. Kort och gott går kalkylen inte ihop med fem eller trettio gånger mer vindkraft och att samtidigt skydda känsliga livsmiljöer. Det gör det bara om man lyckas utveckla flytande vindkraft, vilket vore väldigt positivt.

Det stämmer, som ministern nämnde i sitt svar, att vindkraft och arter kommer att kunna samexistera. Såvitt man vet kommer det att fungera för många arter – i alla fall genom vissa anpassningar, vilket ministern också gick in på, liksom att vissa arter till och med kan gynnas. Men det gäller ju varje ändring av livsmiljöer att vissa arter gynnas och andra missgynnas, till exempel när man gör ett kalhygge eller urbaniserar.

Men, och det är en tumregel i biologin, ofta handlar det om arter som är generalister. De ovanliga arterna som lever i särpräglade miljöer och som är specialiserade får ofta stryka på foten. Ett exempel är att redan en vindkraftsexploatering av Södra Midsjöbanken skulle äventyra alfvågeln överlevnadsstatus. Alfvågeln skyr nämligen vindkraftverk och är helt beroende av utsjöbankar för överlevnad under vintern. Där övervintrar en stor del av norra Europas populationer, inte bara Sveriges. Byggnation på den utsjöbanken kan även vara spiken i kistan för Östersjöns tumlarpopulation.

Det är mycket som är okänt. Jag nämnde i mitt första anförande ett antal exempel, men det finns fler. Man skrapar bara på ytan. Då är det väl oförnuftigt att besluta om en gigantisk utbyggnad i dag? Kan vi inte invänta tekniken för flytande vindkraftverk och satsa på den teknikutvecklingen? Den är ju nära, säger ministern. När ska man annars använda försiktighetsprincipen?

Anf. 12 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Försiktighetsprincipen har varit en grundbult i miljöpolitiken under årtionden och också självklart i Miljöpartiets arbete. Det är också den principen vi arbetar efter. Det är därför vårt engagemang för att motverka klimatförändringen aldrig kommer att vika, utan vi kommer att fortsätta kämpa för att ta varje steg som behövs för att vi ska kunna minska vår klimatpåverkan.

Det går inte att komma ifrån att klimatförändringen, eller den klimatkatastrof som vi är på väg in i, också kommer att ha en dramatisk påverkan på haven. Vad Staffan Eklöf än säger saknar vi Sverigedemokraternas röst i den frågan. Det ointresse som Sverigedemokraterna under åren har visat för klimatfrågan har varit ödesdiger och har många gånger försvårat arbetet för att minska klimatpåverkan. Sverigedemokraternas melodi har snarare varit en ganska övergripande klimatförnekelse än att faktiskt ta kampen på det allvar som den förtjänar.

Det är viktigt att poängtera att det som Staffan Eklöf efterfrågar har regeringen redan agerat efter, bland annat med försiktighetsprincipen som grundbult, det vill säga att när vi har sett att det har funnits en risk för att arter som är hotade skulle kunna riskera att påverkas negativt av en

utbyggnad av vindkraft har regeringen agerat och sagt nej. Till exempel handlar det om tumlare, som Staffan Eklöf pratade om.

Jag är själv utbildad marinbiolog och har ett väldigt stort engagemang för havsmiljön. Man kan säga att det var havsmiljöfrågorna som förde mig in i politiken från början. Självklart kommer jag och den här regeringen alltid att sätta havsmiljöfrågorna i första rummet. Det är också det vi gör.

Det är också bland annat därför som vi så aktivt kämpar för att öka utrymmet för den förnybara energiproduktionen, som är ett måste för att vi ska kunna minska användningen av de fossila bränslena som är ett enormt hot mot hela världens utveckling men, vilket är viktigt att komma ihåg, också utgör ett hot mot haven och de många olika arter som Staffan Eklöf lyfter fram i sin interpellation och sina anföranden.

Jag tycker att det alltid är välkommet med ett engagemang för biologisk mångfald, men någonstans måste politiken också hänga ihop. När det gäller Sverigedemokraterna är det lätt att konstatera att den inte gör det. Staffan Eklöf nämner själv kalhyggen som ett exempel. Var finns Sverigedemokraternas engagemang för ett mer hållbart skogsbruk? Något sådant har inte kunnat konstateras, vad jag har sett i alla fall, utan tvärtom är man en förkämpe för att fortsätta med skogsbruk som leder till att många skogslevande arter är hotade.

När det gäller rovdjursförvaltningen är det samma sak. När det gäller anslag till skydd av värdefull natur, till exempel havsmiljön, är Sverigedemokraterna den kraft i riksdagen som vill göra stora neddragningar, det vill säga man vill skära ned på pengarna som går till att skydda de mest värdefulla land- och havsområdena. Där har den rödgröna regeringen agerat kraftfullt och fått till en dramatisk förändring. I dagsläget är det 14 procent av havsområdena runt Sverige som är skyddade i form av marina reservat.

Jag skulle gärna se att Sverigedemokraternas engagemang fortplantade sig till andra områden än att bara handla om att motverka vindkraft. Till exempel har vi nu kommit överens om att vi ska stoppa bottentrålning i skyddade områden. Bottentrålning vet vi har en dramatisk effekt på den biologiska mångfalden, och den förstör i många fall för arter och livsmiljöer för arter, till exempel de arter som Staffan Eklöf lyfter fram.

Kan vi räkna med Sverigedemokraternas engagemang i den frågan så att vi får ett stöd i att stoppa bottentrålning? Vi vet att det har en dramatisk effekt på den biologiska mångfalden. Jag vågar tyvärr inte räkna med det, för jag kan konstatera att Sverigedemokraternas politik inte hänger ihop. Man vill inte göra det som krävs för att vi ska skapa en hållbar miljö och nå våra miljömål till lands och till havs.

Anf. 13 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Jo, vi har ett engagemang, men det är ett engagemang som utgår från realism.

Mycket av det ministern säger är väldigt bra, men någonting är väldigt tråkigt, och det är de här myterna om Sverigedemokraterna, till exempel att vi skulle vara klimatförnekande. Det är fel. Det handlar om olika strategier. Att ministern inte ser det är faktiskt lite skrämmande. Om EU minskar och Kina dubblar sina ökningar spelar det ingen roll med EU:s minskningar.

Prot. 2020/21:105
9 april

Svar på
interpellationer

Teknikutveckling är kärnan i lösningen. Där kan vi få en global utväxling. Vi har bejakat sådana satsningar och sagt nej till ineffektiva satsningar som regeringen har föreslagit.

Vindkraft har blivit populärt och fått en godhetsstämpel, och då tar man i ända från tårna. Resultatet blir ett lotteri om miljön som troligen kommer att få miljökonsekvenser för en oöverskådlig framtid. Det är ett gigantiskt biologiskt experiment. Det är det vi reagerar mot.

Vem vet om vandringsmönster av ål, sill och torsk flyttas av de här industrietableringarna? Försiktigt framåtskridande är bättre. Är ministern beredd att riskera att miljön förstörs, och varför? Svensk elproduktion är nästan fossilfri redan i dag. Handlar det om att kärnkraften ska bort? Är det så illa?

Tänk om det här är en miljöskandal under uppseglande? Jag vädjar till Per Bolund: Gör inte detta misstag! Äventyra inte den marina biologiska mångfalden för en mycket osäker klimatnytta.

Anf. 14 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag kan på en gång lugna Staffan Eklöf och konstatera att Miljöpartiet och den rödgröna regeringen är den starkaste förkämperna för den marina miljön som Sverige någonsin har sett. Det finns ingen regering som har gjort i närheten av de insatser som vi har gjort i Sverige och internationellt för att värna den marina miljön.

Jag hoppas att Sverigedemokraterna kommer att fortsätta att visa ett engagemang och vara en aktiv part för det arbetet. Det är inte det vi har kunnat se genom historien, tyvärr. Det finns ju ingen anledning att stå här och vilseleda svenska folket i den frågan, utan det har varit ett aktivt motarbetande från Sverigedemokraterna i princip i alla miljöfrågor när det gäller både klimatarbetet och den biologiska mångfalden.

Vi ser att det finns en möjlighet att kombinera detta och använda haven som en källa till ren, förnybar energi, som både Sverige och världen behöver. Redan nu leder den produktion som vi har fått på plats, med Sverigedemokraternas motstånd, till att vi kan ersätta många, många ton utsläpp från kolkraftverk. Det handlar enligt vissa beräkningar om 12 miljoner ton kolkraft i Centraleuropa som vi kan ersätta genom export av grön el från Sverige.

Nu finns det förslag på havsplaner från Havs- och vattenmyndigheten som pekar på att det kan vara upp till 31 terawattimmar ytterligare i årlig elproduktion. Det kommer i sig att kunna ersätta ännu mer skadlig kolkraft i Centraleuropa. Det är en utveckling som Sverigedemokraterna borde välkomna om man, som Staffan Eklöf låtsas, verkligen är engagerad i klimatfrågan.

I stället ser vi att man från Sverigedemokraterna sin vana trogen fortsätter att sätta klackarna i backen och förhindra, stoppa, försvåra och försena klimatpolitik och miljöpolitik. Det kommer inte att leda fram till vare sig en hållbar värld eller till de ändamål som Staffan Eklöf lyfter fram i sin interpellation. Tvärtom kommer det att bli mycket svårare att kunna nå de mål som regeringen har satt upp om biologisk mångfald med Sverigedemokraternas arbete.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 15 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Cecilie Tenfjord Toftby har frågat statsrådet Märta Stenevi om hon avser att verka för ett förslag som gör det möjligt att omvandla befintliga bostäder till ägarlägenheter samt verka för att regeringen tillsätter en utredning om ett hyrköpssystem enligt riksdagens tillkännagivande. Interpellationen har överlämnats till mig.

Regeringen har vidtagit många åtgärder för att öka bostadsbyggandet och för att säkerställa tillgången till olika typer av boenden. Sedan regeringen tillträdde 2014 har bostadsbyggandet ökat kraftigt. År 2019 färdigställdes 90 procent fler bostäder än 2014. Det beror bland annat på regeringens investeringsstöd. 45 000 bostäder har beviljats investeringsstöd. Det är bostäder med lägre hyra som förmedlas med rimliga krav på den sökandes ekonomi.

Regeringen har vidare gett en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder för att underlätta för förstagångsköpare att komma in på den ägda bostadsmarknaden.

Med anledning av riksdagens tillkännagivande om ägarlägenheter och hyrköp höll Justitiedepartementet i november 2020 ett uppföljande samrådsmöte om frågorna med några av aktörerna på marknaden.

Det finns ingen vedertagen definition av vad hyrköp av en bostad innebär. Vid samrådsmötet uttrycktes inte heller något tydligt intresse för en modell där en del av hyran är en delbetalning av ett framtida köp av lägenheten. Tvärtom framfördes farhågor kring hur tryggheten för den hyresgäst som betalar i förskott ska kunna tillgodoses med en sådan modell.

I 2014 års betänkande *Från hyresrätt till äganderätt* lämnades förslag för att göra det möjligt att omvandla befintliga hyreslägenheter till ägarlägenheter. Flera remissinstanser ifrågasatte dock behovet av reformen. Efter samrådsmötet kan det konstateras att det inte heller i dag finns något påtagligt intresse för ägarlägenheter på marknaden. En anledning till det är att bostadsrätten är en väl inarbetad boendeform för den som kan och vill investera i sitt boende.

De synpunkter som framfördes av berörda aktörer vid samrådsmötet analyseras för närvarande inom Regeringskansliet.

Anf. 16 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M):

Fru talman! Jag får tacka statsrådet Morgan Johansson för svaret. Det innehåller dock inte någon indikation på att regeringen har tänkt leva upp till det tillkännagivande som riksdagen riktade till regeringen våren 2016 – det är alltså fem år sedan – om att återkomma med ett förslag som gör det möjligt att omvandla hyreslägenheter i flerbostadshus till ägarlägenheter. Riksdagen har även riktat ett tillkännagivande till regeringen om att utreda hyrköpssystemet.

Regeringen har sedan 2016 inte vidtagit några mer betydande beredningsåtgärder för att gå riksdagen till mötes, om vi inte tar med det enda möte som, enligt statsrådet Morgan Johansson, har hållits; ”Med anledning av riksdagens tillkännagivande om ägarlägenheter och hyrköp höll Justi-

Svar på
interpellationer

tiedepartementet i november 2020 ett uppföljande samrådsmöte om frågorna med några av aktörerna på marknaden.”

Riksdagen har nu, i enlighet med förslaget i civilutskottets betänkande från 2020/21, återigen tillkännagett för regeringen att den bör återkomma med förslag som gör det möjligt att omvandla befintliga bostäder till ägarlägenheter samt att ett hyrköpssystem bör utredas.

Fru talman! Eftersom svaret från statsrådet inte besvarar min fråga om regeringen tänker följa riksdagens upprepade tillkännagivanden frågar jag igen: Tänker statsrådet verka för ett förslag som gör det möjligt att omvandla befintliga bostäder till ägarlägenheter samt verka för att regeringen tillsätter en utredning om ett hyrköpssystem, enligt riksdagens upprepade tillkännagivanden?

Anf. 17 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Det har ju pågått en debatt, som har letts av inte minst statsministern. Han pratar om att demokratin skulle vara hotad om inte Socialdemokraterna har regeringsmakten. Men vad kan vara ett större hot mot demokratin än en regering som inte följer riksdagens order, vilja och tillkännagivanden? Det här är ett typexempel på det. Sveriges riksdag har sagt att vi vill ge fler möjlighet att äga sin bostad. Det är sakfrågan. Därför har riksdagen i brett samförstånd gett regeringen en direkt order: Ta fram ett förslag, och kom tillbaka med en proposition!

Varför är denna sakfråga så viktig, fru talman? Jo, det finns ett antal personer som inte har skramlat ihop pengar till en insats för att kunna köpa en lägenhet. Det finns ett antal unga som inte har rika föräldrar. Det finns ett antal unga som ska ges möjlighet att äga sin bostad. I andra länder finns det system för det. Där kan man flytta in i en hyresrätt, för vilken man betalar sin hyra varje månad. Efter kanske 15 år har man två möjligheter. Den ena innebär att man fortsätter att hyra som vanligt. Den andra innebär att den som äger fastigheten säger: ”Nu, Lars Beckman, får du möjlighet att äga din lägenhet, och en del av den hyra som du har betalat varje månad går till din insats.” Det finns alltså ett system.

Det verkar dock som att Socialdemokraterna hatar att folk ska kunna äga sina bostäder. Man för diskussioner om att återinföra fastighetsskatten, vilket skulle tränga bort äldre från deras fastigheter. Det skulle också omöjliggöra för unga att köpa bostäder. Man vill återinföra amorteringskravet i höst, vilket skulle innebära att ännu färre får möjlighet att köpa och äga sin bostad.

Vi kan titta på hur unga vill bo. Det finns väldefinierade undersökningar, till exempel Ungdomsbarometern, där man har frågat unga hur de vill bo i framtiden. Där ser vi att de allra flesta av Sveriges unga faktiskt vill bo i villa. Det näst vanligaste är att man vill äga sin bostad, alltså bostadsrätt. Hyrköp skulle kunna vara en modell för att ta bort tröskeln för att kunna äga sitt boende. Det är en modell som skulle göra det möjligt för personer som kommer från familjer som inte har den kapitalinsats som krävs för att kunna köpa en bostad.

Fru talman! Det är oerhört förvånande att regeringen inte på sex år, precis som Cecilie sa, har lyckats få till mer än ett möte. Det är ett direkt oförskämt svar. Det är ett oförskämt svar till alla unga som vill äga sitt boende. Det är ett oförskämt svar till Sveriges riksdag, till de 349 riksdags-

ledamöter som är demokratiskt folkvalda och som i ett tillkännagivande har skickat en signal till regeringen.

Fru talman! Det hotar demokratin när regeringen inte följer riksdagens vilja, när regeringen agerar på ett sätt som inte är förenligt med vår fina demokrati.

Frågan som ställdes förtjänar ett svar. När kommer regeringen att följa riksdagens tillkännagivande? Och varför vill inte Socialdemokraterna att unga ska kunna äga sina bostäder?

Anf. 18 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Jag vill tacka Cecilie Tenfjord Toftby för en bra och relevant interpellation.

Precis som Lars Beckman nämnde sa nyligen Sveriges statsminister i ett ganska famöst medieutspel att demokratin är i fara om inte han blir omvald som statsminister. Men diskussionen om vår konstitutionella demokrati är mer trängande än hur statsministern ser på resultatet av nästa fria och allmänna val. I grunden handlar den här interpellationsdebatten om vår regeringsform och relationen mellan den folkvalda riksdagen och regeringen.

Är det, fru talman, den parlamentariska viljan som ska styra regeringens arbete? Eller är riksdagens tillkännagivanden endast fritt valt arbete för regeringen att följa när man så behagar och ignorera när det inte passar?

För fem år sedan fattade riksdagen beslut om två tillkännagivanden. Det ena handlade om att göra det möjligt att omvandla befintliga bostäder till ägarlägenheter. Det andra handlade om att utreda ett hyrköpssystem. Det skedde för fem år sedan. Sedan dess har bokstavligt talat ingenting hänt.

När riksdagen tidigare i år behandlade betänkandet om hyresrätt från civilutskottet antog man därför två nya tillkännagivanden med samma innebörd. Det är beklämmande att frågan om statsrådet tänker följa de tillkännagivandena alls behöver ställas. Samtidigt visar historien att frågan är högst relevant, för svaret är inte givet.

I debatten om betänkandet om hyresrätt den 11 februari i år sa den miljöpartistiske ledamot som deltog som svar på varför ingenting har hänt att ”det är andra frågor som bör prioriteras på området med hänsyn till läget på bostadsmarknaden”. Justitieministers partikamrat gick ännu längre och sa att ”det är en tämligen meningslös cirkus att hålla på och utfärda tillkännagivanden”.

En tämligen meningslös cirkus, fru talman. Ursäkta om jag blir upprörd, men det vi pratar om här är respekten för demokratin. Respekten för den konstitutionella processen. Respekten för det arbete som sker i den här kammaren, i den här talarstolen, i de här bänkarna.

Man kan se de här kommentarerna från regeringspartierna på två sätt, fru talman.

Det välvilliga sättet är att konstatera att de här ledamöterna var extremt trängda i debatten. De var satta att försvara att regeringen under fem år förhållit sig helt passiv. Då blir formuleringarna yviga och svaren ganska tivelaktiga.

Det andra sättet att se på kommentarerna är att de kanske speglar en reell syn på demokratin hos regeringens partier – att man faktiskt anser att riksdagens tillkännagivanden är fritt valt arbete och att riksdagens och de

folkvaldas åsikter inte är det som regeringen ska prioritera i sitt arbete. Man kanske faktiskt tycker att det är en "meningslös cirkus" som riksdagen håller på med när den utfärdar tillkännagivanden.

Min fråga till justitieminister Morgan Johansson är väldigt enkel: Delar justitieministern sin partikamrats åsikt att det är en meningslös cirkus som riksdagen håller på med när den utfärdar tillkännagivanden?

Anf. 19 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi kan börja med principfrågan om den parlamentariska demokratin. Den fungerar på det sättet, och har alltid gjort så, att den svenska regeringen sitter på mandat av riksdagen. Så fungerar det i en parlamentarisk demokrati.

Sedan har vi en möjlighet till minoritetsregeringar i Sverige, vilket gör att det då och då kan uppkomma majoriteter i enskilda sakfrågor i förhållande till regeringen. Då får regeringen hantera dem, och det gör man när man hanterar tillkännagivandena.

Den plikt som vi i regeringen har i förhållande till tillkännagivandena är att återkommande rapportera till riksdagen hur vi hanterat dem. Precis den plikten uppfyller vi också varje år i en särskild skrivelse till riksdagen och även i interpellationsdebatter som denna men också i de aktiviteter som vi har på de respektive områdena.

Så har vi hanterat också dessa tillkännagivanden. Det vill säga att efter tillkännagivandena har vi tagit kontakt med branschen och sett om det finns något intresse för den här typen av aktivitet, för den här typen av lagändringar. Är det något som bör prioriteras?

Jag kan bara konstatera att de kontakter vi haft visar på att det inte finns något intresse för detta. Man kan inte piska en död häst, fru talman. Är det så att det inte finns något intresse för en sådan här reform, ja, då måste rimligen också Moderaterna kunna ta till sig argumentationen att det kanske är andra saker på det här området som är viktigare.

Är jag överraskad över att det inte finns något intresse för detta från branschens sida? Nej, det är jag faktiskt inte. Det visade sig ju när Moderaterna drev igenom lagstiftning om ägarlägenheter att det blev en komplett flopp. Man gjorde det i ny form 2009, och sedan 2009 har det byggts ytterst minimalt få ägarlägenheter, nästan inga alls. Jag tror att vi nu är uppe i 2 100 av sammanlagt 2,3 miljoner lägenheter på den svenska bostadsmarknaden. Det är alltså mindre än 1 promille som utgörs av ägarlägenheter. Inte ens när vi drev igenom reformen fanns det något som helst intresse för detta i praktiken. Jag tycker att också Moderaterna rimligen måste ta det till sig.

Nu vill ni ta ett steg till och säger: "Okej, man vill inte bygga några nya ägarlägenheter. Det finns inget intresse för det. Men då kanske man i stället ska ombilda hyresrätter till ägarlägenheter." Nu är det det ni är inne på.

Mitt svar i den sakfrågan är att det Sverige behöver nu inte är färre hyreslägenheter. Det är fler hyreslägenheter. Det är precis på det sättet man tillgodoser behoven som finns, till exempel hos ungdomar och människor som inte har stora förmögenheter på banken eller rika föräldrar. För dem är det viktigt att det finns hyreslägenheter att hyra.

Det är också mitt svar till Lars Beckman, som försöker tala för de här ungdomarna när han i själva verket för en politik som är raka motsatsen. Om man säljer ut hyreslägenheterna, om man minskar beståndet av hyreslägenheter, då kommer också tillgången till hyreslägenheter att minska. Då kommer det att bli mindre möjligheter för de människor som inte har en förmögenhet på banken eller rika föräldrar att flytta hemifrån.

Här finns det en ideologisk konflikt i sakfrågan. Så är det. När vi går in med stora investeringsstöd – vi har ju nästan fördubblat bostadsbygandet under vår mandatperiod till följd av investeringsstöd med statliga pengar – satsar vi på att bygga hyresrätter så att också de människor som inte har stora förmögenheter och inkomster klarar av att flytta hemifrån. Det har varit mycket lyckosamt – vi har som sagt fördubblat bostadsbyggandet under vår mandatperiod. Den senaste siffran, från 2019, är 55 000 bostäder varav nästan hälften hyresrätter.

Det investeringsstödet vill Moderaterna ta bort. Det skulle innebära ett dråpslag mot bostadsbyggandet i Sverige.

Anf. 20 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M):

Fru talman! Ja, statsrådet Morgan Johansson pratar gärna om vad regeringen har gjort. Men han slingrar sig rejält när det gäller det ansvar som regeringen faktiskt har att rätta sig efter riksdagens tillkännagivanden. Det tyder på bristande respekt för riksdagen, fru talman, och jag finner det mycket ovärdigt.

Det finns inget intresse för att omvandla hyresrätter till ägarlägenheter, försvarar statsrådet Johansson sig med och hänvisar till ett samtal med några delar av branschen. Det finns heller inget intresse för hyrköp, fortsätter statsrådet. Han lyfter i stället fram farhågor som kom fram på vad som verkar vara det enda möte regeringen bemödat sig att genomföra med anledning av tillkännagivandet.

När man utgår från det som finns och inte vet vad ett visst förslag kommer att innehålla, då är det inte mer än naturligt att man lyfter fram farhågor. Det ligger på regeringens bord att ta fram ett förslag som hanterar de utmaningar som branschen säger sig se och lyfta fram de fördelar som möjligheten att omvandla hyresrätter till ägarlägenheter faktiskt ger, fördelar som bland andra min kollega Lars Beckman lyfter fram.

Om statsrådet saknar svar på varför en ombildning av hyresrätter till ägarlägenheter är positivt eller varför hyrköp är en möjlighet för människor att ta sig in på marknaden för ägda bostäder kan han ta del av följande skrivning i Moderaternas bostadspolitiska motion:

”Ombildning från hyresrätt till bostadsrätt eller ägarlägenhet innebär en möjlighet för de boende att få större inflytande över sina bostäder. Det innebär också att det är möjligt att relativt snabbt få fler ägda bostäder i områden som idag domineras av hyresrätter och där marknadsförutsättningarna för nyproduktion av bostadsrätter eller ägarlägenheter är små. Att möjliggöra större inslag av ägt boende i områden dominerade av hyresrätter innebär också att personer som bor där idag inte behöver flytta från området för att kunna inleda sin boendekarriär, vilket främjar samhällets sociala sammansättning.”

Hyrköp, fru talman, är ett samlingsbegrepp för olika modeller som går ut på att ett hushåll initialt hyr en bostad i syfte att på sikt äga den. Hyrköp är en mycket utbredd och vanligt förekommande affärsuppgörelse när det

gäller köp eller hyra av lösöre, men det är fortfarande mycket ovanligt när det gäller uthyrning och försäljning av bostäder.

Fru talman! Det arbete som statsrådet Morgan Johansson och regeringen lagt ned på att ta fram ett förslag efter riksdagens tillkännagivande är minimalt, nästan obefintligt.

Statsrådet Morgan Johansson lyfter själv fram den årliga skrivelsen 75, som visar hur regeringen hanterar riksdagens tillkännagivanden; den kom nu i veckan. Där kunde vi läsa att vi tidigast våren 2022 kan vänta oss ett förslag om omvandling av hyresrätter till ägarlägenheter och en utredning om hyrköp. Det är alltså som tidigast sex år efter att beslutet fattades av riksdagen här i denna sal.

Jag undrar därför, fru talman: Anser statsrådet Morgan Johansson att sex år, ett möte och en analys gjord av Regeringskansliet är en rimlig hantering av riksdagens tillkännagivanden?

Anf. 21 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Jag vill först hålla med statsrådet Morgan Johansson. Jag är helt övertygad om att detta är en ideologisk fråga. Vi moderater värnar alla boendeformer: hyresrätt, bostadsrätt, ägarlägenheter, villor, fritidshus – you name it. Socialdemokraterna däremot verkar vara på hetsjakt mot dem som vill äga sitt boende.

Jag tycker att det är djupt bekymmersamt att ledande socialdemokrater, statsrådskollegor till Morgan Johansson, vill återinföra den förhatliga fastighetsskatten. Men det är rent ideologiskt. Jag delar den uppfattningen – det är ideologi.

Men, fru talman, för mig är det obegripligt varför en socialist inte vill ge människor möjlighet att äga sitt boende utan vill frånta dem som kommer från mindre bemedlade familjer möjligheten att faktiskt äga sitt boende.

Jag kan om jag inte har pengar till en kontantinsats flytta in i en hyresrätt med en månadskostnad, och efter 15–20 år får jag två val: antingen fortsätta hyra precis som vanligt, även om många menar att det är en fattigdomsfälla för den som har bott i hyresrätt i hela sitt liv, eller få äga mitt boende och använda en del av varje månadsbetalning som en kapitalinsats. Det är så den modellen ser ut, fru talman.

Men detta är ideologi. Morgan Johansson och hans socialistiska vänner vill inte att människor ska äga sitt boende. Varför vill man inte det? Jag kan förstå att Hyresgästföreningen kampanjar mot detta, och det kanske är en av de aktörer som Morgan Johansson träffade på kafferepet som inte tyckte att ägarlägenheter är någon bra idé. Det framgår inte av svaret. Men, fru talman, frågan kvarstår: Varför vill socialister inte att människor ska få äga sitt boende?

Anf. 22 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Denna interpellationsdebatt handlar egentligen inte om hyrköpssystem eller ägarlägenheter, för den debatten är redan avgjord. Den avgjordes i februari i denna kammare, då en bred majoritet i riksdagen riktade två tillkännagivanden till regeringen. Och den avgjordes innan dess, 2016, då riksdagen också riktade två tillkännagivanden till regeringen, som den ännu inte har hanterat.

Den här debatten handlar om respekten för vår demokrati, om respekten för arbetet i den här kammaren, om huruvida riksdagens tillkännagivanden är för regeringen att följa, fru talman, eller om de utgör fritt valt arbete, att prioritera om det passar. Den handlar om ifall riksdagens arbete är, som justitieministerns partikamrat uttryckte det, en ”tämligen meningslös cirkus” eller inte.

I debatten i februari hade representanterna för regeringspartierna kunnat be om ursäkt för regeringens saktfärdighet och konstatera att det nu skulle bli ändring. I debatten i dag hade justitieministern kunnat konstatera att regeringen givetvis följer riksdagens tillkännagivanden och att arbetet med att utreda hyrköpsystem och ändrad lagstiftning kring ägarlägenheter ska påbörjas snarast. Justitieministern hade kunnat konstatera att riksdagens arbete givetvis *inte* är en meningslös cirkus och ta avstånd från alla sådana uttalanden. Där är vi inte.

Statsministern säger i SVT att demokratin är i fara om inte han får sitta kvar. Jag undrar, fru talman, om inte faran för det parlamentariska arbetet är mer trängande än så.

Anf. 23 TREDJE VICE TALMANNEN:

Interpellationen handlar om hyrköp och ombildning till ägarlägenheter, så som interpellanten har markerat.

Anf. 24 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är faktiskt en viktig markering. Man hör ju att Moderaterna vill lyfta detta till något slags allmän principdiskussion om demokratin. Jag tror att det beror på att Moderaterna helt enkelt är trängda av den diskussionen när man nu ska göra upp med Sverigedemokraterna och ta stöd av dem, som tanken är för nästa mandatperiod. Då klarar man inte riktigt av den diskussionen här och vill föra över fokus någon annanstans.

Nej, den konstitutionella delen är klar när det gäller tillkännagivanden. Regeringens plikt är att regelbundet redovisa för riksdagen hur vi hanterar tillkännagivanden. Det är precis det vi gör i den årliga skrivelsen, och det har vi gjort även när det gäller detta tillkännagivande.

När det gäller sakfrågan säger vi att problemet för Moderaterna är att det inte finns något intresse av ägarlägenheter. Detta framkom inte bara på samrådsmötet, utan det visar också verkligheten. Moderaterna införde denna möjlighet 2009; det är tio år sedan. Sedan dess har det byggts minimalt med ägarlägenheter. Om det hade funnits ett jättestort intresse i branschen och bland konsumenterna för denna boendeform hade det väl byggts tiotusentals ägarlägenheter. Men så är det inte, utan hittills har det alltså byggts 2 100 stycken på tio år. Det finns inget som hindrar branschen att bygga ägarlägenheter. Det kan man göra när som helst efter reformen, men det finns alltså inget intresse. Än mindre är intresset för att ombilda från hyresrätt till ägarlägenhet.

Jag har inget alls emot några som helst boendeformer. Jag har själv bott i hyresrätt, bostadsrätt och villa, och alla de tre boendeformerna har fungerat alldeles utmärkt. Men det måste finnas en balans för detta.

Moderaterna hade med sin politik riktat ett dråpslag just mot hyresrätterna. Det Sverige behöver nu är inte färre utan fler hyresrätter. Det är därför vi har utformat investeringsstödet på ett sådant sätt att vi nu har drivit

fram att man bygger fler hyresrätter än på många år. Det är det sätt som många som har låga inkomster och saknar stora förmögenheter på banken kan använda sig av för att kunna flytta hemifrån.

När det sedan gäller hyrköp finns det alltså ingen riktig definition av hur ett hyrköpssystem skulle kunna utformas. Men vad jag förstår på hur ni beskriver hyrköpssystemet ska det bygga på att hyresvärden på något sätt agerar bank åt hyresgästen. Lars Beckman nickar.

Tänk igenom det där en stund. Hyresvärden ska spara hyresgästens pengar i tio eller femton år, och sedan, efter tio eller femton år, ska hyresgästen kunna ta ut pengarna och använda dem för att köpa sin hyreslägenhet. Vad händer om hyresvärden går i konkurs eller kommer på obestånd? Vad blir det då av hyresgästens pengar? Vart kommer de att ta vägen? Normal bankverksamhet har vi ganska höga krav på. Det ska vara sjysta förhållanden, och man ska kunna ta vara på människors pengar. Men vad skulle hända om hyresvärden kom på obestånd? Var hamnar hyresgästens pengar då? De brinner förmodligen inne. Det är denna typ av frågor man måste tänka igenom innan man bara säger att man ska inrätta ett sådant här system.

Jag har självklart inget alls emot att folk köper sina lägenheter. Jag har gjort det själv, och även köpt villa. Men man måste ändå ha säkra former för dem som gör dessa stora investeringar. Det är därför jag menar att det finns mycket betänkligheter att reda ut innan man ger sig in i ett sådant system.

Anf. 25 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M):

Fru talman! Denna debatt blev mycket mer principiell och mycket viktigare än jag kunde ha trott även om jag visste att detta var viktigt. Det här är en oerhört viktig debatt!

Nu har vi lyssnat till ett flertal inlägg från statsrådet Morgan Johansson, där han ägnat mer tid åt att berätta om andra saker regeringen har gjort och åt att smutskasta andra partiers politik än åt att faktiskt svara på frågan.

Nu tog han upp att intresset för Moderaternas förslag är lågt. Jo, men Moderaterna har inte egen majoritet i Sveriges riksdag. Det var inte Moderaterna som riktade tillkännagivandet till regeringen två gånger om. Det var en majoritet i Sveriges riksdag som består av ett antal partier. Det hade självklart varit jättebra om Moderaterna hade haft egen majoritet, men det har vi inte. Detta är alltså inte Moderaternas tillkännagivande. Det är riksdagens tillkännagivande, fru talman.

Morgan Johansson kritiserar tanken bakom hyrköp och tycker att det är odefinierbart. Ja, det är klart. Det är därför som regeringen ska utreda, definiera och föreslå enligt det uppdrag som regeringen har fått från riksdagen i tillkännagivandet.

Detta är en fråga, fru talman, som inte bara är viktig för det faktiska ärendet om ägarlägenheter och hyrköp. Detta har principiell bäring. Det handlar nämligen om regeringens respekt för riksdagens tillkännagivanden.

Fru talman! Jag är mycket besviken över hanteringen. Jag är också mycket bedrövad över regeringens respektlösa attityd gentemot Sveriges riksdag. Det ska inte behöva ta minst sex år. En beredning måste bestå av mer än ett möte. Och regeringen har faktiskt att följa riksdagens tillkänna-

givanden, inte bara det som gäller detta ärende utan alla tillkännagivanden som riksdagen riktar till regeringen.

Prot. 2020/21:105
9 april

Anf. 26 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Regeringen hanterar detta tillkännagivande precis som alla andra tillkännagivanden, det vill säga vi redovisar löpande till riksdagen hur vi agerar. Det gör vi också i denna fråga. Här har vi haft de samrådsmöten som vi har haft.

Det framkommer som sagt, som vi trodde, att det inte finns något större intresse i branschen för detta. Hade det funnits ett intresse för ägarlägenheter hade det byggts ägarlägenheter. Men det sker inte. Alltså finns det inget större intresse för det.

Sedan kan Moderaterna inte riktigt reda ut vad de menar med just hyrköp och vad man ska göra om den typ av situation som jag precis beskrev uppkommer. Tanken är, vad jag förstår, att man ska betala en högre hyra under 10–15 år. Och pengarna ska läggas undan av hyresvärden så att hyresgästen sedan kan köpa lägenheten. Tanken är alltså att hyresvärden ska agera bank åt hyresgästen. Jag pekar på den stora risken med det.

Om det nu är så att jag har pengar över, som jag kan spara till ett framtida bostadsköp, kan jag lika gärna gå till banken med de pengarna och spara dem där. På banken är de trygga. Jag vet då att jag kan få ut pengarna när jag behöver köpa min lägenhet. Jag förstår inte varför hyresvärden ska få rollen som bank på det här sättet. Jag tror faktiskt att det är en väldigt osäker modell för hyresgästen.

Detta måste man väga in. Moderaterna har inte svarat på frågan: Vad händer om hyresvärden kommer på obestånd och pengarna plötsligt är borta? Vad ska man då göra som hyresgäst?

Om Moderaterna skulle ta över bostadspolitiken vet vi att två saker skulle inträffa. Den ena saken är att bostadsbyggandet skulle kollapsa. Så har det varit varenda gång Moderaterna har tagit över bostadspolitiken. Då har bostadsbyggandet dramatiskt minskat. Det beror på att man drar undan pengarna till bostadsbyggandet. Den andra saken är att man skulle sälja ut hyresrätter. Det är väl egentligen det som man är ute efter här: att ombilda hyresrätter till ägarlägenheter. Då blir det sämre förutsättningar för dem som har låga inkomster att klara sitt boende.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2020/21:576 om trygghet för alla kvinnor

Anf. 27 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Borian Åberg har frågat mig vilka slutsatser jag drar av uppgifterna i en forskningsrapport som visar att en majoritet av de våldtäktsdömda männen har invandrarbakgrund. Borian Åberg har vidare frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att alla kvinnor ska få åtnjuta den trygghet som i den nämnda artikeln slås fast ska vara en rättighet för alla.

Svar på
interpellationer

Att personer med utländsk bakgrund är överrepresenterade i brott är känt sedan länge. Vi vet också att de personer med utländsk bakgrund som begår brott utgör en mycket liten andel av alla personer med utländsk bakgrund i vårt land. Det viktiga för mig är att se till att bekämpa brotten och att ha verkningfulla straff mot dem som begår dem. Detta gäller oavsett om personen är född i Sverige eller i något annat land.

Vi vet också, från Brottsförebyggande rådets studier och från andra studier, att personer som befinner sig i socioekonomisk utsatthet löper större risk att begå brott och att utsättas för brottslighet. Faktorer som bristande arbetsmarknadsdeltagande, lägre inkomst, sämre skolresultat och osäkra boendeförhållanden kan påverka individers benägenhet att begå brott. Dessa faktorer bidrar till att utrikes födda personer är överrepresenterade i brott. Det är därför viktigt att fortsätta bekämpa både brottsligheten och brottslighetens orsaker.

Regeringen har reformerat sexualbrottslagstiftningen, och Sverige har nu den strängaste lagstiftningen vi någonsin har haft. Brottsförebyggande rådet har gjort en uppföljning som visar att lagändringarna har fått effekt. Antalet fällande domar ökade med 75 procent redan året efter det att lagändringarna trädde i kraft, jämfört med året innan. Då talar jag alltså om våldtäktsdomar.

Regeringen har även gett en särskild utredare i uppdrag att bland annat se över straffskalorna för sexualbrotten och lämna förslag på de förändringar som kan behövas för att dessa i tillräcklig mån ska spegla brottens allvar.

När någon som inte är svensk medborgare gör sig skyldig till allvarlig eller upprepad brottslighet i Sverige måste det finnas förutsättningar att besluta om utvisning. Regeringen har därför gett en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av regelverket om utvisning på grund av brott. Utredaren ska lämna förslag på hur man kan åstadkomma en skärpt reglering som innebär att det finns förutsättningar att i fler fall än i dag utvisa utlänningar som begår brott och effektivisera verkställigheten av sådana utvisningsbeslut.

En central fråga för att minska brottsligheten och öka tryggheten på kort och lång sikt i hela Sverige är att väsentligt öka antalet polisanställda. Antalet anställda vid Polismyndigheten hade vid årsskiftet ökat med närmare 5 500 sedan satsningen inleddes 2016.

För att motverka kriminalitet och öka tryggheten behövs ett långsiktigt och strukturerat brottsförebyggande arbete som involverar hela samhället, särskilt i de områden där otryggheten är som störst. Under förra mandatperioden tog regeringen fram ett nytt nationellt brottsförebyggande program – Tillsammans mot brott. Arbetet med att genomföra det brottsförebyggande programmet har bidragit till att det nu finns bättre förutsättningar för ett strukturerat och långsiktigt brottsförebyggande arbete i samhället.

Regeringen gav i december 2020 Socialstyrelsen ett uppdrag att fördela statsbidrag för sociala insatser i de områden som Polismyndigheten definierar som utsatta områden. Satsningen omfattar 250 miljoner kronor per år 2021–2023. Genom satsningen förstärks kommunernas verksamheter inom det brottsförebyggande området, till exempel genom fler fältarbetare på kvällar och helger.

Regeringens arbete för att minska brottsligheten och öka tryggheten fortsätter med full kraft.

Anf. 28 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Denna interpellation är föranledd av en artikel som regeringen publicerade den 8 mars, den internationella kvinnodagen. I artikeln uttryckte justitie- och migrationsministern:

”Mäns våld och förtryck mot kvinnor måste synliggöras och bekämpas. För att våldet ska upphöra så är det männen som måste förändras. Trygga kvinnor ger ett tryggare Sverige.”

Jag instämmer i att våldet och förtrycket mot kvinnor måste bekämpas med alla till buds stående medel. Däremot har jag väldigt svårt att bunta ihop alla män i en och samma grupp av förövare och förtryckare. Jag tycker att det skulle ha varit mycket mer rättvisande om justitieministern hade sagt: För att våldet ska upphöra måste politiken förändras radikalt. Och det finns mycket att förändra i dagens kriminalpolitik. Det handlar om allt från preventiva insatser till strängare straff som avskräcker förövarna och ger brottsoffren upprättelse. Men det behövs också en förändrad migrations- och integrationspolitik.

Kvinnors frihet och trygghet borde vara av högsta prioritet för en regering som kallar sig feministisk.

Det som ministern säger stämmer: Det faktum att personer med utländsk bakgrund är överrepresenterade i brott har varit känt sedan länge. Det har det varit för många, men uppenbarligen inte för regeringen. Så sent som i höstas förnekade Stefan Löfven allt samband mellan invandring och brottslighet för att sedan vända 180 grader.

Man har i decennier upprepat mantrat om socioekonomiska faktorer, som om det är lägre inkomster och osäkra boendeförhållanden som gör någon till brottsling.

Ministern säger att personer som befinner sig i socioekonomisk utsatthet ”löper större risk att begå brott” och att utsättas för brott. Det är fel sätt att uttrycka sig. Man väljer att begå brott. Det är en stor skillnad, men i den socialdemokratiska retoriken saknas det egna ansvaret. Allting är någon annans fel.

Fru talman! Jag upplever inte att jag fick svar på min fråga om vilka slutsatser ministern drar av studien av de fyra forskarna vid Lunds universitet, Ardavan Khoshnood, Henrik Ohlsson, Jan Sundquist och Kristina Sundquist. De har kartlagt variabler och egenskaper hos samtliga 3 039 personer dömda för våldtäkt och försök till våldtäkt mellan 2000 och 2015 och funnit att en majoritet, 59 procent, av dessa män hade invandrarbakgrund. De allra flesta var första generationens invandrare. 35 procent kom från Nordafrika och Mellanöstern och 19 procent från Afrika. Ungefär hälften hade begått brott tidigare.

Det är fakta som måste tas på allvar, och därför upprepar jag min fråga: Vilka slutsatser drar justitieministern av denna studie?

Anf. 29 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Precis som framgår i den artikel från den 8 mars som Boriana Åberg refererar till har den här regeringen två huvudsakliga prioriteringar i kriminalpolitiken. Den ena är gängkriminaliteten, som vi bekämpar med fortsatt kraft. Den andra är mäns våld mot kvinnor. Dessa två prioriteringar är likvärdiga. Det märks också, vill jag påstå, i de insatser som vi har gjort inte minst på det här området.

Prot. 2020/21:105

9 april

Svar på
interpellationer

Jag säger ofta att vi har gjort väldigt mycket på straffrättens område. Vi har skärpt straffen för så gott som alla de grova våldsbrotten: grov miss-handel, grovt olaga hot, grovt olaga tvång, de allvarligaste narkotikabrot-ten, grovt vapenbrott – över hela linjen skärpte vi straffen den förra man-datperioden.

Jag återkommer ändå alltid till den, som jag tycker, enskilt viktigaste straffrättsliga reform som vi gjorde den förra mandatperioden, och det var att reformera sexualbrottslagstiftningen. Vi införde en samtyckeslagstift-ning, skärpte straffen för grov våldtäkt, införde ett särskilt oaktamhets-brott och förbättrade också brottsoffrens ställning och möjlighet att få hjälp under processen.

Sverige har nu den strängaste sexualbrottslagstiftning som vi någonsin har haft, och den har fått effekt. En utvärdering bara något år efter att sam-tyckeslagstiftningen infördes visade att antalet åtal för våldtäkt ökat med 80 procent. Antalet fällande domar hade ökat med 75 procent. Det har alltså fått effekt, faktiskt mer än vad jag trodde att det skulle få.

Den här lagstiftningen har dessutom den viktiga egenskapen att den inte bara ökar lagföringen utan också har en starkt förebyggande effekt. Den ger större möjligheter att gripa gärningsmännen och att fälla dem till ansvar, men det är också möjligheten att säga att sex ska vara frivilligt, och är det inte frivilligt är det ett brott. Det är en mycket tydlig signal ut i sam-hället, och det ska sitta i ryggmargen på varenda man och pojke i Sveriges land att det är det som gäller.

Det här har vi också följt upp med särskilda informationskampanjer. Brottsoffermyndigheten har bedrivit en kampanj som heter Av fri vilja, inte minst riktad mot nyanlända, och därefter följt upp den. Det var en särskild kampanj som nådde sammanlagt över 1 ½ miljon människor. Bara för någon vecka sedan redovisade man till mig hur man har genomfört den här kampanjen för att få genomslag inte bara för själva lagstiftningen så att vi kan förändra och öka lagföringen utan också för att se till att det, utöver samtyckeslagstiftningen, blir en samtyckeskultur, det vill säga en förändring i själva attityden.

Det är alltså mycket som har gjorts, och vi kommer att fortsätta att göra mycket på det här området. Det spelar ingen roll hur hårda straff vi har om vi inte fångar några bovar, och därför gäller det att också polisen, åkla-garna och övriga rättsväsendet sätter av de resurser som behövs för att kunna prioritera dessa brott. Förra året rekryterade Polismyndigheten 380 nya utredare specifikt inriktade på särskilt utsatta brottsoffer, bland annat för sexualbrott. Här finns också hedersbrotten och brott i nära relationer. Det är en väsentlig förstärkning också på utredningssidan i detta.

Vidare kommer Sexualbrottsutredningen, som tillsattes 2020, med ett betänkande till mig nu under våren. Där ser man över straffsatserna ytter-ligare när det gäller sexualbrotten, bland annat våldtäktsbrottet. Man tittar på straffsatserna för sexköp, man tittar på utformningen av det sexuella ofredandet och hur den lagstiftningen ska se ut och man ser också över övergreppen på distans, det vill säga över nätet, och hur den lagstiftningen ska se ut.

Sammantaget tycker jag därför att det är oerhört mycket både som vi har gjort och som vi kommer att fortsätta att göra. Den fråga jag vill ställa till Borian Åberg är dock: Varför gjorde Moderaterna ingenting av detta under de åtta år som man ändå basade för Justitiedepartementet? Så gott

som allt som skett på sexualbrottsområdet har skett under vår tid i regeringsställning. Hur kan det vara så?

Prot. 2020/21:105
9 april

Anf. 30 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Jag uppfattar att ministern är tämligen ensam om att uppfatta regeringens arbete mot gängen som framgångsrikt. Det är tvärtom, och detsamma gäller sexualbrott och annan brottslighet. Det har aldrig varit så otruggt i Sverige, och brottsligheten har aldrig varit så utbredd.

Ministern berömmar sig av antalet nyanställda inom Polismyndigheten, men handlar det om poliser eller om en annan typ av anställda? Jag vill påminna ministern om att vid starten av vårterminen på Polishögskolan stod var tredje plats tom. Förra året var det 40 procent av platserna som stod tomma. Poliser lämnar sina jobb för andra uppdrag inom privat bevakningstjänst och försäkringsbolag. Det är inte så att tillgången på poliser verkligen inger trygghet.

Jag undrar också varför ministern är så obenägen att beröra de kulturella aspekterna av sexuellt våld. Jag vill poängtera att det alltid handlar om individer som begår brott. Det handlar varken om etnicitet eller om hudfärg. Det handlar om individer, och individer påverkas av kulturen som de är uppväxta i.

Det finns kulturer där kvinnor inte är värda någonting, där kvinnor är totalt underställda männen, där kvinnor könsstympas och deras sexualitet kontrolleras rigoröst. Det finns kulturer där kvinnor inte får välja ens hur de ska klä sig och vem de ska träffa – kulturer där kvinnor betraktas som männens egendom.

Dessa kulturer kallas felaktigt för hederskulturer. Det finns ingen heder i att förtrycka kvinnor. Under en mycket lång period förnekades det i det offentliga Sverige att hederskultur ens fanns, och de som vågade lyfta frågan, till exempel ministrarnas partikamrater Nalin Pekgul och Soffan Hermansson, blev utfrysta ur sitt parti.

Jag tycker inte att det ska vara kontroversiellt att forska om eller säga att kulturer där polygami eller könsstympning är vanligt inte är helt anpassade till det svenska samhället. De är inte anpassade alls. Det kan inte heller vara kontroversiellt att säga att unga migranter från de stora migrationsländerna är totalt oförberedda när det gäller den sexuella frihet som råder i Sverige och som uppfattar att vanligt vänligt beteende är en sexuell invit eller att kvinnor som har korta kjolar vill ha sex med en.

Den utbildning på någon timme här och där som ministern syftar på räcker inte. Det måste tas ett helhetsgrepp, och det måste råda nolltolerans mot den typen av brott.

Ministern nämnde en straffskärpning. Sedan 2018 har det funnits ett tillkännagivande här i riksdagen om att straffet för våldtäkt ska skärpas. Men vad har regeringen gjort? Jo, man har tillsatt en utredning!

Anf. 31 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Låt mig besvara den sista frågan. Det är så man gör när man ändrar lagstiftning. Det känner säkert Borian Åberg till. Om man ska ändra en lag måste man först tillsätta en utredning så att man kan reda ut hur lagstiftningen ska se ut. Sedan skickas utredningen på remiss, och sedan kommer man tillbaka till riksdagen när beredningen är färdig.

Svar på
interpellationer

Jag nämnde översynen av sexualbrott just för att jag snart kommer att få ta emot betänkandet från utredningen, och då går vi vidare med utredningen. Det är så man arbetar med lagstiftning. Grundlagen säger att det finns ett beredningstvång. Man kan inte stifta lag utan att först ha undersökt vilka konsekvenser lagstiftningen ska få, vilka kostnadseffekter den får och så vidare. Det är så det går till när man stiftar lag.

Det finns en del att anmärka på. Först var det frågan om Polismyndigheten. Vi har satt upp målet att öka antalet poliser med 10 000 fler anställda fram till 2024. Det gjorde vi 2017. Sedan dess har vi nått mer än halvvägs. Det finns 5 500 fler anställda i Polismyndigheten. Ungefär tusen av dem är poliser och ungefär 4 000 av dem är civilanställda. Det beror på att det tar längre tid att utbilda poliser – det tar minst två och ett halvt år. Av dem som återstår av tillväxten av Polismyndigheten fram till 2024 kommer merparten att vara poliser eftersom poliserna nu börjar gå ut från de nya utbildningarna.

Vi har startat nya utbildningar i Borås och Malmö. Vi utbildar nu tre gånger så många poliser som Moderaterna gjorde på sin tid. Det enda Moderaterna gjorde när Moderaterna satt i regeringsställning var att skära ned polisutbildningen med 90 procent på två år. Det är det vi nu tar tillbaka, och vi ser till att leverera fler resurser och anställda till polisen.

Det är färre som lämnar Polismyndigheten än tidigare, och det är fler som kommer tillbaka, det vill säga poliser som har varit ute i annan sektor som nu söker sig tillbaka till polisen därför att de ser att det händer mycket och de vill vara med och bekämpa gängkriminalitet och mäns våld mot kvinnor. Det är fantastiskt bra att vi även lyckats återrekrytera poliser som tidigare har lämnat kåren. Det är jättebra! Och, som sagt, fler utbildas.

Nej, hederskulturen – de patriarkala strukturerna – är inte på något sätt okänd för oss. Boriana Åberg nämner Nalin Pekgul och Ann-Sofie Hermansson. Jag satt under min första period i riksdagen tillsammans med Nalin Pekgul i justitiekottet, och vi pratade många gånger om just detta. Förra året gav jag Ann-Sofie Hermansson ett utredningsuppdrag för att se hur det går att bli bättre på lokalt brottsförebyggande arbete. Det är två personer som inte alls är utfrysade på något sätt. Tvärtom har mitt parti lärt sig mycket av dessa personer i dessa frågor.

Vi kommer att fortsätta att bedriva kampen mot den typen av hederskultur – patriarkala strukturer – med stor kraft. Under förra året drev vi fram en straffskärpning för hedersbrott, det vill säga de brott som begås med dessa motiv. Vi har infört ett utreseförbud för den som riskerar att föras utomlands för att giftas bort med tvång eller för att könsstympas. Det användes vid ett stort antal tillfällen under förra halvåret. Förbudet infördes den 1 juli. Vi går vidare med en särskild brottsrubricering för hedersbrott, för att ytterligare få upp straffskalan.

Nej, det här är sannerligen inget nytt. Tvärtom påstår jag att vi är den första regering som på riktigt och på allvar tar oss an de gamla konservativa och förtryckande patriarkala strukturerna, och vi säger klart och tydligt att de inte har en plats i Sverige.

Anf. 32 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Det är fascinerande hur Socialdemokraterna lyckas först förneka ett problem och sedan när problemet väl är känt ta all ära för att de alltid har stått i frontlinjen och bekämpat problemet.

Jag vill ställa en annan fråga angående hur man bestraffar eller hanterar utländska brottslingar som har begått våldtäkt i Sverige. Att avtjäna ett straff i svenskt fängelse är inte avskräckande för en brottsling som kommer från låt säga Afghanistan eller Somalia, eller för den delen mitt födelseland Bulgarien. Utvisning är därför mycket avskräckande.

Kan Morgan Johansson svara på frågan om hur många våldtäktsmän som har dömts till utvisning och hur många som verkligen har utvisats? Om man ska utgå från fall som har fått mycket uppmärksamhet både i Sverige och internationellt är svenskt rättssystem oerhört restriktivt med att döma till utvisning. Det letas efter diverse ursäkter: instabil situation i hemlandet, våldtäktsmännen har rotat sig i Sverige, våldtäktsmännen har fått barn i Sverige – som om dessa män skulle vara en tillgång för de barn som de oftast inte har någon kontakt med.

Det har varit känt sedan länge att endast en femtedel av alla utländska våldtäktsmän utvisas, men regeringen har inte kommit längre än att tillsätta ännu en utredning. Det är en skandal och ett kapitalt misslyckande – de enda orden som passar i detta sammanhang. Jag hoppas att Morgan Johansson ägnar sitt sista anförande åt att svara på frågorna som jag ställde i min interpellation och nu i mitt sista anförande.

Anf. 33 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är på något sätt typiskt för Moderaterna nu för tiden att alla frågor på ett eller annat sätt ska göras till en invandrarfråga. Ni använder er av den retoriken.

Boriana Åberg frågade mig vad jag drar för slutsatser av studien. Jag har svarat att invandrare är överrepresenterade i brottsstatistiken, men vi måste samtidigt se på hur stor andel av den totala invandrargruppen vi talar om. Vi kan se på hur stor andel av antalet utländska män som har dömts för våldtäkt. Studien visar att det rör sig om enstaka promille. Vilken slutsats kan jag dra av hur de utlandsfödda männen är och beter sig på grund av att en enstaka promille av dem har dömts för våldtäkt? Inte mycket, enligt min uppfattning.

Därför är det viktigt för mig att i alla debatter markera att det för mig inte spelar någon roll om du är svart eller vit eller var du är född någonstans. Begår du brott ska du lagföras för de brott du har begått. Jag står också för en politik som innebär att vi skärper påföljderna för dessa brott och ser till att vi kan klara upp fler brott.

Jag står också för att fler av dem som har begått dessa brott som har utländsk bakgrund och inte är svenska medborgare ska utvisas från Sverige. Det är därför jag har tillsatt översynen. Det är inte någon sinkadus, utan tvärtom gick vi till val på att göra en översyn av utvisningsreglerna. Min uppfattning är att om du inte är svensk medborgare och begår allvarliga brott i Sverige ska huvudregeln vara att du utvisas från landet.

Vi ser över vilken typ av brott som i ökad utsträckning ska leda till utvisning. Vi ser också över reglerna för hur länge du utvisas från Sverige – återreseförbud. Vi ser också över frågan om anknytning, som Boriana Åberg talar om. Utredningen är tillsatt och jobbar, och jag ser fram emot att få ett betänkande så att vi kan gå vidare till riksdagen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

**§ 10 Svar på interpellation 2020/21:593 om stöd till återvandring för
invandrare i utanförskap**

Anf. 34 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Jonas Andersson har frågat mig om jag tycker att Sverige ska förmå fler icke-integrerade invandrare att lämna arbetslöshet, utanförskap och fattigdom och återvända hem.

Sedan regeringen tillträdde 2014 har det skett en successiv förbättring av nyanländas inträde på arbetsmarknaden. Många trodde att arbetslösheten skulle öka och statsfinanserna försämrats på grund av det stora flyktmottagandet under förra mandatperioden. Men det blev precis tvärtom. Arbetslösheten sjönk, antalet mottagare av ekonomiskt bistånd blev mindre och statsskulden minskade. Detta berodde bland annat på att allt fler nyanlända kom i arbete allt snabbare och integrationen på arbetsmarknaden förbättrades. Sverige har EU:s högsta sysselsättningsgrad i åldersgruppen 20–64 år och en i grunden väl fungerande arbetsmarknad.

Migrationsverket har sedan länge i uppdrag att ge stöd åt den som överväger att återvända till sitt hemland. Det kan handla om att tillhandahålla information om praktiska frågor, men det finns också möjlighet till ekonomiskt stöd.

Stödet kan bestå av bidrag för resekostnader samt ett ekonomiskt bidrag om högst 10 000 kronor per vuxen och högst 5 000 för minderåriga. Detta förutsätter att personen kan uppvisa ett giltigt pass, ange en adress i det nya hemlandet och redovisa skulder och tillgångar, inklusive en plan för hur eventuella skulder ska hanteras.

För att ytterligare förbättra förutsättningarna för frivillig återvandring tillförde regeringen förra året ytterligare medel till Migrationsverket för arbetet med återvandringsförberedelser och till återvandringsbidrag. Sammanlagt 2,5 miljoner kronor har avsatts för detta.

Anf. 35 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD):

Fru talman! Tack för svaret, ministern!

Jag tänkte börja i en lite annan ände än vanligt i dag. Det gör jag för att debatten i så stor utsträckning som möjligt ska få handla om sakfrågan, alltså Danmark och den repatrieringspolitik som har initierats av den socialdemokratiskt ledda regeringen där. Tyvärr tenderar minister Johanssons interpellationsdebatter ofta att i stället handla om Sverigedemokraterna, eller rättare sagt om statsrådets bild av partiets åsikter. Det känns lite grann som ett slöseri med tid, fru talman, och jag vill därför kort klargöra några saker som ministern i tidigare interpellationsdebatter med mig lyft som problematiska.

För det första behöver statsrådet inte oroa sig för rasism. Sverigedemokraterna har nolltolerans och kommer även fortsättningsvis att utesluta medlemmar som inte har förstått det enkla faktumet. De partier som i dag är helt fixerade vid hudfärg och etnicitet är vänsterpartier som exempelvis Socialdemokraterna och Miljöpartiet, och så är det nazisterna. Det senaste exemplet kom förra veckan, då jämställdhetsministern i regeringen Löfven menade att vita inrikes födda kvinnor måste vara beredda att flytta på sig – till förmån för utlandsfödda, då. Där kanske minister Johansson ska hålla lite extra koll.

För det andra, fru talman, brukar minister Johansson oro sig för att Sverigedemokraterna inte pratar om de invandrare som jobbar och sliter och går till jobbet varje dag. Jag kan lugna ministern genom att säga att vi självklart uppskattar goda exempel och att vi är väl medvetna om att det finns mängder av ambitiösa och duktiga utrikesfödda människor i Sverige. Exempelvis norrmän och iranier är grupper där många faktiskt brukar vara självförsörjande. Men som ministern kanske förstår är det mitt jobb att fokusera på alla de problem regeringen *inte* förmår lösa, och faktum är – vilket jag har visat i hårda siffror i debatt efter debatt – att ministern och regeringen är helt handlingsförlamade när det gäller såväl migration som integration.

Fru talman! Inte heller vill Sverigedemokraterna hermetiskt stänga alla gränser, som ministern lite fantasifullt har tagit upp tidigare. Vi vill däremot, till skillnad från regeringen, ha en sund och kontrollerad migration som utgår från vilken integrationskapacitet som finns i landet och vilka behov som finns inom till exempel arbetsmarknad och forskning.

Slutligen behöver statsrådet inte heller oro sig för att Sverigedemokraterna inte skulle vilja hjälpa flyktingar från exempelvis Syrien. Tvärtom kan vi med vår politik hjälpa fler i deras närområden. Det handlar om basala behov: De kvinnor och barn som blir kvar när männen lämnar och de fattiga som aldrig har råd att betala flyktingsmugglare kan få tak över huvudet, mat, vatten, mediciner och skydd med Sverigedemokraternas politik.

Med allt detta ur världen, fru talman, låt oss prata om sakfrågan – om eller hur den svenska regeringen kan få inspiration från Danmark och den danska repatrieringslagen! Det är någonting som ministern nogsam undviker i sitt interpellationssvar.

Förra decenniet beviljade Danmark runt 340 000 uppehållstillstånd av alla slag, enligt uppgifter från Eurostat. Under samma period beviljade Sverige mer än tre gånger fler, uppåt 1,1 miljoner. Att det svenska mottagandet har orsakat stora integrationsproblem, ett växande utanförskap, utbredd fattigdom bland invandrare och ett stort bidragsberoende är allmänt känt. Vi måste vara mer ärliga och direkta. Vissa invandrare har haft bidragsförmåner under lång tid. De har aldrig lyckats bli en del av samhället. Kanske skulle det vara bättre för alla om de återvände hem till sitt eget land.

Anf. 36 TREDJE VICE TALMANNEN:

Innan debatten fortsätter vill jag påminna om att ämnet är stöd till återvandring för invandrare i utanförskap. Jag noterar att tre fjärdedelar av ledamotens inlägg rörde annat, och jag hoppas att debatten inte kommer att fortsätta i den riktningen.

Anf. 37 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag tänkte precis säga det: Om Jonas Andersson vill debattera med Märta Stenevi får han begära en interpellationsdebatt med henne. Nu håller vi oss i stället till den här frågan, som handlar om integration och om återvandring.

Efter tre minuter, i slutet av sitt inlägg, kommer Jonas Andersson ändå in på den vanliga eländesbeskrivning som Sverigedemokraterna ägnar sig åt och som vi har hört i många år.

När vi 2015 och 2016 hade den stora flyktingkrisen kom det över 160 000 asylsökande på ett enda år, och vi hade en besvärlig situation. Då fick vi från regeringens sida helt enkelt ingripa och se till att strama åt lagstiftningen på ett sådant sätt att antalet asylsökande minskade – vilket det nu också har gjort, med ungefär 90 procent, så att vi nu har det lägsta antalet asylsökande till Sverige på 20 år. Under 2015 och 2016 var Sverigedemokraterna ute nästan varenda dag och sa: Nu kommer arbetslösheten att öka. Nu kommer socialbidragen att öka. Nu kommer statsfinanserna att haverera, och allt kommer att kollapsa.

Det var det budskap ni hade då, Jonas Andersson. Men ni fick ju fel i det. Det visade sig att Sverigedemokraterna hade fel i detta. Trots att vi gav väldigt många människor skydd från krig minskade arbetslösheten under förra mandatperioden. Socialbidragstagandet minskade, och statsfinanserna förstärktes. Vi amorterade av 130 miljarder kronor på statsskulden. Det kollapsade alltså inte på något sätt utan snarare tvärtom; vi lyckades stärka både arbetsmarknaden och statsfinanserna under den mandatperioden, vilket egentligen är remarkabelt med tanke på den stora humanitära insats som Sverige gjorde.

Sverige har EU:s högsta sysselsättningsgrad och har haft det i många år. Det finns alltså inget annat land i EU där befolkningen arbetar lika mycket som den gör i Sverige. Så är det faktiskt, och det spelar ingen roll om man räknar andelen sysselsatta eller arbetade timmar. Det är en förklaring till att våra statsfinanser är så starka, nämligen att Sverige har en arbetande befolkning. Det gäller också de flesta av dem som bor i utsatta områden. De arbetar, betalar skatt och går till jobbet varenda dag – på byggen, i industrin, inom handel och hemtjänst och inte minst i sjukvården. 34 procent av alla våra läkare, som inte minst jobbar nu i pandemin, är födda i ett annat land. Samma sak gäller 39 procent av våra vårdbiträden och nästan 30 procent av våra sjuksköterskor.

Sverige hade alltså inte klarat en dag, påstår jag, utan alla de människor vi har som är födda utomlands men som hjälper till att bygga upp svensk välfärd. Sverigedemokraterna har aldrig erkänt, eller egentligen förstått, att det är på det sättet. Hade Sverigedemokraterna fått bestämma hade ingen av dessa människor fått vara i Sverige. Så är det ju faktiskt.

Jonas Andersson lyfter fram frågan om återvandring. Han vill att vi ska inrätta ett stöd för den som vill återvändra, och så hänvisar han till Danmark. Guess what? Ett sådant stöd har Sverige redan. Vi inte bara har det, utan vi har haft det i minst 30 år. Jag har försökt gå tillbaka och se när stödet inrättades en gång i tiden, och vi pratar någon gång i slutet av 80-talet. Ett stöd för återvandring till dem som vill lämna Sverige har alltså funnits här i över 30 år, och vi ökade till och med anslaget till just detta stöd förra året.

Stödet har alltså funnits i minst 30 år, långt före Danmark. I sakfrågan slår Jonas Andersson därmed in öppna dörrar, fru talman.

Anf. 38 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag noterar att debatten fortsätter att i huvudsak röra sig vid sidan om ämnet.

Fru talman! Tack för svaret, ministern! Jag tackar också för att ministern återigen vill prata om Sverigedemokraterna och precis de saker jag nämnde i mitt inledande inlägg, vilket kanske även förklarar för fru talmannen varför jag ville ta upp dem i förväg.

Jag tycker annars att det är bra att den socialdemokratiska migrationsministern har kommit till insikt i vissa frågor. Det rör sig dock tyvärr inte om den svenske migrationsministern utan om hans kollega i grannlandet Danmark. Det jag avslutade mitt förra inlägg med var alltså ett uttalande från den danska motsvarigheten till Morgan Johansson, nämligen den socialdemokratiska migrationsministern Mattias Tesfaye. Morgan Johansson kanske ska hålla lite koll på honom också.

Jag ska återge hela uttalandet, som är hämtat från dansk public service: Vi måste vara mer ärliga och direkta. Vissa invandrare har haft bidragsförmåner under lång tid. De har aldrig lyckats bli en del av samhället. Kanske skulle det vara bättre för alla om de återvände hem till sitt eget land. Jag är därför glad att vi nu introducerar ett dedikerat hemresesamtal, där vi kan prata om möjligheten att resa hem frivilligt med ekonomiskt stöd från det danska samhället.

Uttalandet rör ett av de förslag som den danska regeringen lade fram för ett par månader sedan inom ramen för den danska repatrieringslagen och som en majoritet i det danska parlamentet står bakom. Det gällde obligatoriska repatrieringssamtal med långtidsarbetslösa utlänningar om möjligheterna att resa hem frivilligt med stöd från den danska staten.

Morgan Johansson nämnde ett bidrag. När det gäller återvandring, eller repatriering, för människor som faktiskt har rätt att befinna sig i Sverige finns det mycket riktigt ett visst stöd från staten. Man kan få resekostnader betalda och ett kontantstöd på 10 000 kronor för vuxna eller max 40 000 per familj. De senaste åren har i genomsnitt fem personer per år tagit del av dessa bidrag.

Men när det gäller personer som inte har rätt att stanna i Sverige är regeringen desto generösare. Personer som har fått avslag, som har befunnits sakna skyddsskäl och som har utnyttjat asylsystemet för egen vinning kan få 30 000 per vuxen eller 75 000 per familj. Minister Johansson står alltså bakom ett system som använder skattebetalarnas pengar till att muta utlänningar utan rätt att befinna sig i Sverige för att de ska följa svensk lag och lämna landet.

Vi har alltså hemlösa fattigpensionärer som inte har råd att gå till tandläkaren – varje femtiolapp spelar roll för dem. Deras skattepengar tar den rödgröna regeringen för att generöst strössla över illegala migranter. Är inte det lite intressant?

Vi i Sverigedemokraterna är medvetna om att det kommer att ta tid att ordna upp allt det som övriga partier har ställt med i Sverige sedan sekelskiftet. Det är ungefär som att vända en oljetanker i Suezkanalen. Det tar tid, och det kommer att kosta under tiden – kanske inte blod men i alla fall svett, tårar och skattemedel. Men vi måste ju börja någonstans, och vi måste börja nu.

Fru talman! När tänker migrationsministern ta inspiration från sina danska kollegor och börja tala klarspråk om vad som kommer att krävas?

Anf. 40 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Det här blir bara mer snurrt för varje replik. Jag har precis beskrivit att vi i Sverige har haft det system som finns i Danmark, där man har möjlighet att få stöd för att återvända hem om man vill göra det, i minst 30 år. Vi hade det långt innan Danmark inrättade detta.

Jonas Andersson slår, återigen, egentligen bara in öppna dörrar. Han drar också en parallell till det stöd vi har för dem som har varit asylsökande och som återvänder och talar om människor som har utnyttjat systemet. Att söka asyl är ju en mänsklig rättighet; det är inte att utnyttja systemet. Man söker asyl och får sin sak prövad i en rättssäker process enligt de regler vi har. Om man får bifall får man stanna i Sverige. Om man får avslag måste man återvända hem.

Många av dem som får avslag kan vara helt utblottade, inte minst eftersom de ibland har fått sälja allt de äger och har och ibland inte har haft några tillgångar över huvud taget. Som en möjlighet för dem att åka tillbaka till sitt hemland och bygga upp sitt liv igen har vi dessa stödåtgärder, som jag skulle vilja säga är enormt viktiga – annars hade återvändandet inte alls fungerat på det sätt som det faktiskt gör i dag.

Mellan 2014 och 2020 har nästan 90 000 människor lämnat Sverige; det är alltså ungefär 1 100 människor per månad som har lämnat Sverige. De har åkt antingen till sitt hemland, efter att ha fått avslag, eller till ett annat EU-land där de först har sökt asyl.

Jag vill påstå att även återvändandedelen av migrationspolitiken fungerar på ett mycket bättre sätt än i många andra länder.

Det är därför vi har detta stöd, och vad jag vet vill inte Sverigedemokraterna avskaffa det. Eller är det en nyhet? Vill man avskaffa återvändandestödet? I så fall skulle återvändandet försämrats dramatiskt, vill jag påstå – det skulle vara mycket svårare.

I sitt första inlägg nämnde Jonas Andersson att han i stället vill att man ska hjälpa på plats. Detta har jag ingenting emot, men varför vill Sverigedemokraterna då samtidigt skära ned biståndet med 30 procent? Det har ni ju också lagt förslag om i den här kammaren.

Ni vill inte hjälpa människor från andra länder som flyr från krig och förtryck; dem ska ni hålla ute från Sverige. Ni vill inte heller hjälpa dem i flyktinglägren på plats. Det är falskt när Jonas Andersson påstår att han i stället vill hjälpa på plats – Sverigedemokraterna vill inte göra det heller.

Den här återvändningspengen finns alltså i det svenska systemet sedan över 30 år; det är ingen nyhet för oss på något sätt. Grunden måste ändå vara att de människor som befinner sig i Sverige, varav över 1 miljon är födda utomlands, ska ha en bra möjlighet att utvecklas här, att få jobb och utbildning och att bli en del av det svenska välfärdssystemet och det svenska samhället.

Men när jag lyssnar på Jonas Andersson får jag snarare intrycket att han i själva verket vill tvinga bort människor. Alla som inte har svensk bakgrund – eller de flesta av dem – ska enligt Sverigedemokraternas sätt att se det helst massdeporteras ut ur Sverige. Det var faktiskt innebörden i en intervju som Jimmie Åkesson gjorde härförleden.

Jag kan passa på att fråga Jonas Andersson: Hur står det egentligen till med Sverigedemokraterna här? Tänker ni, om ni får möjlighet, inleda en politik för massdeportering från Sverige av människor som kanske har varit här i många år? Detta tror jag att väldigt många vill ha svar på.

Prot. 2020/21:105
9 april

Svar på
interpellationer

Anf. 41 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD):

Fru talman! Tack, ministern, för detta otroligt fantasifulla svar! Jag kan tänka mig att ministern efter att hans politiska karriär är slut kan göra karriär som författare av något slag; det kanske skulle vara intressant att läsa de böckerna.

De senaste åren är det i genomsnitt fem personer per år som har ansökt om detta återvändningsstöd. Återvändandestödet till asylsökande som har fått avslag och som alltså de facto inte har skyddsskäl är en annan sak. Det är där regeringen vill lägga stora pengar för att muta människor; man vill slänga kontanter till dem för att de ska återvända. Jag tycker att det är skamligt, och jag skulle skämmas om jag vore Morgan Johansson.

Men, fru talman, detta handlar ju inte enbart om pengar och ekonomi, även om jag tror att svenska skattebetalare tycker att det är viktigt, utan det rör sig även om att ge stöd och hjälp till utlänningar som av olika anledningar inte har integrerats i det svenska samhället.

Dessa människor har kanske, som Morgan Johansson sa, investerat alla sina pengar eller till och med skuldsatt sig för att nå detta förlovade land i norr, bara för att hamna i utanförskap, bidragsberoende, arbetslöshet och trångboddhet och vara omringade av moralpoliser, gängkriminella och knarklangare. Man kan ju förstå att ett frivilligt återvändande, eller repatriering, som danskarna väljer att kalla det, kan vara ett både gott och moraliskt försvarbart alternativ för såväl individ som samhälle.

Minister Johansson skryter om en satsning där 2 ½ miljon har tillförts Migrationsverket för arbetet med återvandring. Sverigedemokraterna budgeterar under kommande år, fru talman, för satsningar på sammanlagt 800 miljoner till insatser för att öka den frivilliga återvandringen. Vi följer noga vad som händer i Danmark för att plocka upp förslag som kan implementeras även i Sverige, och mitt råd till minister Johansson är att göra detsamma.

Anf. 42 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det gör jag ju. Jag bor på gränsen till Danmark, och jag känner Mattias Tesfaye, den socialdemokratiska migrationsministern i Danmark, sedan ett antal år. Vi har mycket kontakt i många olika frågor.

Här använder man sig av ett lösryckt citat från den danska debatten i den svenska debatten. Jag kan bara konstatera att det system som Jonas Andersson efterfrågar finns i Sverige och har funnits sedan länge – sedan långt innan Danmark introducerade det.

Jonas Andersson återkommer i dessa debatter hela tiden till den extrema svartmålningen av Sverige, nu senast i sitt senaste inlägg. Jag vill bara påpeka att Sverigedemokraterna har sagt detta år efter år, inte minst efter flyktingkrisen 2015–2016.

Resultatet blev dock precis tvärtom. Arbetslösheten minskade. Socialbidragstagandet minskade under den förra mandatperioden. Vi amorterade av statsskulden med 130 miljarder. Det är faktiskt så. Detta visar att man,

om man sätter in rätt insatser, klarar av att ta emot människor som flyr förtryck och krig.

Sverige har gjort en jättestor humanitär insats. Sedan kriget bröt ut i Syrien för tio år sedan har Sverige gett skydd åt 180 000 människor som har flytt detta krig.

Jag är i grunden väldigt stolt över att vi har kunnat ge så många män, kvinnor och barn skydd här i Sverige. Jag är också stolt över det arbete som vi har gjort för att se till att de kan få utbildning, komma in på arbetsmarknaden och bli en del av Sverige för framtiden. Men det handlar då om att kunna gå in med fortsatta integrationsinsatser för att se till att de på riktigt kommer in i Sverige. Detta kommer vi att fortsätta jobba mycket med och prioritera mycket högt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2020/21:600 om tillväxt och ökad operativ militär förmåga

Anf. 43 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Jörgen Berglund har frågat mig hur jag säkerställer att försvarsbeslutet kan genomföras enligt den tidsplan som riksdagen beslutat om, om det finns ytterligare åtgärder som måste vidtas för att säkra riksdagens beslut samt hur jag ser på de förslag som bland annat Försvarsmakten och Officersförbundet för fram för att möjliggöra tillväxt och ökad militär förmåga.

Det nu gällande försvarsbeslutet fattades av riksdagen den 15 december 2020 och omfattar perioden 2021–2025 med en utblick mot 2030. Genomförandet av försvarsbeslutet kommer att följas av regeringen genom den återrapportering och de underlag i övrigt som lämnas av myndigheterna, och utifrån dessa kommer regeringen att fatta de beslut som behövs. Av naturliga skäl är erfarenheterna av genomförandet ännu begränsade, och Försvarsmaktens nyss inkomna budgetunderlag för 2022 är det första i försvarsbeslutsperioden.

Budgetunderlaget bereds för närvarande i Regeringskansliet och kommer att ligga till grund för budgetpropositionen till riksdagen i höst, regleringsbrevet till Försvarsmakten för 2022 och eventuella andra beslut av regeringen.

Generellt vill jag framhålla att Försvarsmaktens budgetunderlag ligger väl i linje med vad riksdagen och regeringen beslutat. Försvarsmakten konstaterar också att den fastställda inriktningen av det militära försvaret innebär en substantiell förstärkning av det nationella försvaret och ett fokus på kontinuerlig tillväxt under den kommande tioårsperioden inom såväl krigs- som grundorganisationen. Jag delar denna uppfattning.

Anf. 44 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Låt mig först konstatera att svar på de frågor jag ställt fick jag inte av försvarsministern. Jag fick det inte heller senast han var i försvarsutskottet. Jag ställde nämligen samma frågor då. Jag hoppas att försvarsministern den här gången i alla fall tänker säga någonting om det jag

frågar om, därför att svensk försvars- och säkerhetspolitik förtjänar långsiktiga besked, beslut och tydliga riktlinjer.

Jag har frågat försvarsministern om han ser att det finns åtgärder som behöver vidtas för att säkerställa att försvarsbeslutet, som riksdagen har fattat, också kan komma i hamn. Jag tog som exempel att Försvarsmakten bland annat har gjort hemställan ett antal gånger. Det finns förslag från Officersförbundet, som organiserar Sveriges yrkesofficerare, Ekonomistyrningsverket med flera.

Fru talman! Försvarsbeslutet som fattades här före jul var ju bara starten på en lång resa för att stärka svensk försvarsförmåga. Men för att vara mer konkret med vad jag efterlyser och vill ha svar på eller resonemang kring från försvarsministern handlar det om att om vi ska öka svensk försvarsförmåga måste vi ha fler värnpliktiga, fler officerare, ny materiel och fler övningar, till exempel. Några av dessa saker har naturligtvis tagits om hand i försvarsbeslutet. Men just övningsmöjligheterna är en central del för att vi ska få ett bättre och starkare försvar. Och övning är själva kärnan i att få dugliga krigsförband, för utan fler, större och längre övningar är inte den nya materielen och antalet värnpliktiga och officerare så mycket värt.

För att kunna öva behöver Försvarsmakten också ha övnings- och skjutfält med gällande miljötillstånd, vilket tar väldigt lång tid att få. Det tar 5–20 år att få ett tillstånd, vilket jag tycker är helt absurt. Här bär regeringen själv ett ansvar. Det finns alltså förslag som har legat på regeringens bord sedan 2012, men man har fortfarande inte fattat beslut.

Men det behöver inte ta så här lång tid, fru talman. Försvarsmakten har tidigare hemställt hos regeringen om ett flertal åtgärder som skulle kunna komma till rätta med detta för att få snabbare tillståndsprocesser, bland annat att ge länsstyrelserna i uppdrag i författning, det vill säga som regeringen själv kan fatta beslut om, att hantera dessa ärenden från Försvarsmakten gällande övnings- och skjutfält skyndsamt. Men på denna hemställan fick Försvarsmakten ett nej. Därför har Försvarsmakten återigen gjort en hemställan till regeringen i denna fråga. Det skulle vara intressant att veta varför regeringen inte tycker att våra länsstyrelser ska agera skyndsamt när vi pratar om rikets försvar. Jag ber att få återkomma till några andra saker kring detta.

Jag vill också påpeka, fru talman, att de tillståndsprocesser som jag tar upp och som Försvarsmakten själv tar upp inte handlar om att få lättare krav. Det handlar inte om buller som påverkar fågelliv eller någonting annat, utan det handlar om tiden för att få beslutet. Och vi vet att med de nya förbandsorterna behöver vi också se till att övnings- och skjutfälten står redo att ta emot övande trupp.

Återigen: Varför tycker inte försvarsministern att länsstyrelserna ska agera skyndsamt?

Anf. 45 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Försvarsbeslutet, som fattades i december förra året, är relativt nytt. Det finns ett planeringsdirektiv från regeringen till Försvarsmakten, och det finns tidsplaner när det gäller hur saker och ting ska fullföljas. Var och en som tar sig tid att läsa och sätta sig in i försvarsbeslutet och dess förarbeten och också ta del av Försvarsmaktens underlag får

tydliga besked på den punkten. Det är också en fråga om vilken ambitionsnivå man har när det gäller informationsinhämtning.

Det har vid ett flertal tillfällen redovisats för utskottet hur propositionen har vuxit fram och de olika konsekvenserna av denna. Jag har också i mitt svar redovisat att Försvarsmakten nyss har inkommit med ett budgetunderlag för 2022, och det är det första för försvarsbeslutsperioden. Vi följer upp detta återkommande utifrån det som myndigheterna redovisar och den information som vi har i övrigt, och vi återkommer med kontinuitet till riksdagen om detta. Jag menar att det finns både tidsplaner och riktlinjer.

Sedan har vi gjort en rejäl kapacitetsökning och förstärkning av den militära förmågan sedan 2015. Vi har i dag ett betydligt bättre försvar än vad vi hade 2015. Vi har också brutit trenden och lagt om från det gamla insatsförsvaret till att nu försvara Sverige. Det är en tydlig skillnad också mot hur det såg ut på er tid, när ni satt i regeringsställning.

Den försvarsproposition som riksdagen har beslutat om innebär en 40-procentig nivåhöjning. Det går inte att jämföra med någon annan nivåhöjning än den i början av 1950-talet. Det är en oerhört stor ambitionsökning.

Det nämns här att det behövs fler värnpliktiga, fler övningar och mer materiel. Allt detta ingår ju i propositionen. Det är beslutat, så det är väl ingenting att stå här och redovisa i riksdagen ungefär som att det är något som vi inte skulle ha tänkt på.

Det ska vara 8 000 värnpliktiga 2025. I dag är det 4 900. Vi har en betydligt högre övningsfrekvens i dag än vi hade tidigare, 2015, och det gäller både nationell övningsverksamhet och internationella övningar. Sedan har det påverkats, tyvärr, av pandemin, men det tror jag att varken Jörgen Berglund eller jag kan rå över, utan man får ta de hänsyn som krävs. Men ambitionen är att fortsätta utveckla övningsverksamheten. Det är en självklarhet att övningsverksamheten är en kärna i hur vi förstärker Försvarsmakten.

Mer materiel ingår som en mycket tung del i hela försvarsbeslutet, så det är väl inte heller någon nyhet. Men det beskrivs här i debatten ungefär som att vi inte skulle ha tänkt på den frågan. Det handlar om jättemycket materiel, nya vapensystem, uppgraderingar, reparationer och underhåll. Det är oerhörda satsningar som sker här. Och det är nya vapensystem som är oerhört kvalificerade och som dessutom direkt bidrar till en högre tröskelleffekt för Sverige och våra samarbetspartner.

Jag menar att nog finns det tidsplaner och riktlinjer, och nog finns det riksdagsbeslut som håller. Dessutom har man från Försvarsmakten tydliggjort att man har goda förutsättningar att fullfölja innehållet i försvarsbeslutet.

Anf. 46 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Jag vet inte om försvarsministern missförstod mig. Jag sa just att ny materiel, fler officerare och fler värnpliktiga ingår i försvarsbeslutet och att vi moderater står bakom försvarsbeslutet, förutom vad gäller den långsiktiga finansieringen.

Min poäng och det jag ville göra försvarsministern uppmärksam på är att allt som behöver göras för att förstärka försvaret inte rymms i försvarsbeslutet, till exempel den hemställan Försvarsmakten har gjort för att få igång fler övnings- och skjutfält. Detta finns med i Försvarsmaktens budgetunderlag till regeringen, som statsrådet har fått.

Men mer behöver göras som inte rymms inom försvarsbeslutet, så låt mig vara extra tydlig. Övnings- och skjutfälten är en sak, men en annan fråga som är minst lika viktig rör personalförsörjningen inom Försvarsmakten. Det är kanske det mest kritiska om vi ska lyckas nå riksdagens mål för Sveriges försvars- och säkerhetspolitik.

Sist försvarsministern och jag stod här pratade vi om reservofficerares rätt att vara tjänstlediga vid tjänstgöring inom Försvarsmakten. I dag tänkte jag i stället ta upp yrkesofficerarna samt gruppbefälen, soldaterna och sjömännen. Det handlar om sådant som inte finns med i försvarsbeslutet som gör att man kan säkerställa en god kompetensförsörjning och som kan vara något av det viktigaste man kan göra för att säkra tillväxten.

Vi kommer inte ifrån att lönefrågan är central även för officerare. Varken politiken eller Försvarsmaktens ledning kan ignorera detta. Ingångslönen för officerare är låg, och möjligheten till god löneutveckling är i stor utsträckning kopplad till byte av grad och befattning. Vi behöver se på löneflytt och möjlighet till löneutveckling inom yrket, till exempel som läraryrket har fått i form av förstelärare.

Jag vet att försvarsministern tidigare har sagt att detta är en fråga för arbetsmarknadens parter, och det tycker jag också i grund och botten. Men jag tycker också att politiken är skyldig att gripa in för att åtgärda problem man inte kommer till rätta med, för detta påverkar mycket mer än enskilda individers lön. Den socialdemokratiska regeringen hade ju inga problem att gå in på parternas område när det gällde turordningsreglerna, om jag inte minns fel.

Fru talman! När en undersökning som Officersförbundet har gjort visar att sex av tio officerare funderar på att byta yrke och en tredjedel av officerskåren går i pension inom tio år måste vi agera politiskt. Gör vi inte det kommer en ansträngd situation att bli mycket värre. Svensk försvarsförmåga kommer att påverkas, och riksdagens mål kommer inte att nås.

Det skulle vara intressant att få höra mer från försvarsministern om hur han ser på löneutveckling, karriärmöjligheter och frågan som har seglat upp från och med i år, nämligen möjligheten för våra anställda gruppbefäl, soldater och sjömän att bli tillsvidareanställda. I dag är begränsningen tolv år, och de som anställdes först är uppe i det nu. Det sker ett stort tapp av både kunskap och erfarenhet om de slutar för att de inte får förlängt. Detta påverkar vår förmåga att nå de mål vi gemensamt tagit fram och beslutat om.

En stor debatt handlar om omgäldningen. Jag vet att det är en myndighetsfråga, men den påverkar också.

Politiken måste ha en tanke om dessa saker. Jag förväntar mig inte att försvarsministern ska säga ”så här ska det vara”, för det vore fel av honom.

Anf. 47 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Det här är väldigt intressant. Först räknar man upp en massa saker där man kräver synpunkter av mig, och sedan har man förstå-

else för att jag inte ska ha några synpunkter. Det blir ett märkligt sätt att debattera.

Jag har inte missförstått något utan relaterar bara till den bild jag får av ditt anförande, Jörgen Berglund. Du beskriver en lång rad problemställningar som är hanterade i propositionen. Du vill skapa en bild av att vi inte har grepp om läget och att allt står på lösan grund. Det var det jag reagerade på, och det var därför jag hänvisade till propositionen. Det är bra att du i stort sett bekräftar att jag har rätt på den punkten.

När det gäller länsstyrelserna handlar det om avvägningar mellan miljöpolitiska målsättningar, rättssäkerhet i tillståndprocesser och försvarsnytta. Dessa frågor är under beredning på tjänstemannanivå i Regeringskansliet.

Vi är överens om att arbetsgivarfrågan är delegerad till myndigheterna, inte bara till Försvarsmakten utan generellt. Det verkar som att ledamoten har förståelse för mina begränsade möjligheter att gå in på det i detalj.

Jag konstaterar dock att det finns krav på högre måltal när det gäller yrkesofficerare och K-anställda. Det finns funderingar om att dagens organisation är för snäv för att klara utvidgningen från dagens 4 900 värnpliktiga till 8 000. Det finns synpunkter på lönenivåer, utvecklingsmöjligheter och attraktionskraft.

Det är klart att en arbetsgivare med ansvar alltid måste värdera och se över hela spektrumet. Så måste det fungera på en arbetsmarknad. Enligt min uppfattning arbetar Försvarsmaktens ledning kontinuerligt med denna typ av frågor. Jag följer också upp denna typ av frågor, och jag har också kontakter med den fackliga sidan så att jag informerar mig om hur de ser på situationen.

Detta är väldigt viktigt, framför allt när det gäller möjligheten att rekrytera personal till de nyetableringar som planeras. Om det ska fungera måste förbanden kunna svara för sin egen försörjning av personal. Då handlar det om kompetensförsörjning, attraktionskraft, geografisk placering och hur det ska klaras ut i förhållande till övriga förmåner. Det handlar om att bygga en stabilitet på de orter där man startar upp ny verksamhet. Detta ingår som en del i den utmaning man måste ta sig an när man utöver att skapa infrastrukturen för de nya förbanden måste se till att klara dessa målsättningar.

Försvarsmakten har också i sina underlag tydliggjort att man anser att man kan klara både infrastrukturen och personalförsörjningen. Det är inte detsamma som att jag tror att det inte kommer att bli några problem. Ända sedan första början har jag sagt att när det gäller genomförandet av försvarsbeslutet kommer det att dyka upp fördyringar, förseningar och olika oförutsedda problem som vi kommer att få tackla efter hand. Jag tror dock att vi har goda förutsättningar att klara det.

Anf. 48 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Det handlar absolut inte om att undergräva försvarsbeslutet. Jag tryckte ju själv på ja-knappen för försvarsbeslutet.

Jag upprepar att anledningen till min interpellation är att jag vill lyfta upp att allt inte är frid och fröjd och kommer att gå bra bara för att försvarsbeslutet är taget. Försvarsministern bekräftar ju också min bild.

Men ibland räcker det inte att bara bekräfta att det finns problem och utmaningar. Man måste också ha en politisk idé om hur man ska lösa detta och se sammanhangen för hur vi löser detta.

Som jag sa får inte försvarsministern ha synpunkter på varenda detalj. Men här återkommer han hela tiden till det övergripande försvarsbeslutet. Problemet är att ingenstans i försvarsbeslutet lyfts problematiken med eller förslag på lösningar för till exempel övnings- och skjutfält, löneutveckling för officerare eller hur man ska göra med anställda gruppbefäl, soldater och sjömän, sådant som är en förutsättning för att få tillväxt.

Därför lyfter jag upp detta, och det jag önskar av försvarsministern är att han helt enkelt bekräftar att det är så och att man tittar på det. Men här känner jag mig inte trygg eftersom han hela tiden återkommer till den stora, övergripande bilden, vilket gör mig orolig. Jag tror nämligen att dessa frågor kommer att spela en avgörande roll.

Försvarsministern tog åter upp att miljötillstånden är under beredning. Men det var de under hösten också, och då fick man ett nej. Det var två veckor efter att jag hade ställt en interpellation till dåvarande miljö- och klimatminister Isabella Lövin. Försvarsministern får gärna övertyga mig. Blir det ett ja denna gång?

Anf. 49 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Jag tror att det är jag i denna debatt som har fördjupat diskussionen om både lönesidan, måltalen, snäv organisation, utvecklingsmöjligheter, attraktionskraft och hur vi hanterar detta på de olika nyetable-ringsorterna. Jag känner att det var jag som i större utsträckning än ledamoten drog upp de reella problemställningarna här, medan ledamoten uttryckte sig i lite mer generella termer.

Jag vet inte om ledamoten har följt mina eventuella insatser, men om det är något som jag har gjort är det att tala om att vi riskerar att hamna i både försening, fördyring och oförutsedda händelser. Ibland känns det som att oppositionen gärna vill tänka bort den delen av verkligheten, när man säger det. Sedan dyker det upp något annat läge, och då för man det resonemanget. Jag har pratat om detta hela tiden.

När det gäller de processer som ledamoten känner sig orolig över när det gäller miljöbalken och miljöprövning säger jag inte mer än det som jag kan säga. Om jag säger något mer än det jag kan säga blir detta en issue som sedan ska tas upp här av Jörgen Berglund på något sätt. Jag pratar när det finns något att prata om, och just nu är det så att dessa frågor bereds. Det är det besked som jag kan ge i dag.

Vi ignorerar ingenting i dessa sammanhang. Vi ser helheten och sammanhanget här. Sedan har vi en arbetsfördelning mellan departement och myndighet, där myndigheten ska göra sitt. Jag vet att de är medvetna om de infrastrukturella problemen och att de jobbar med rekryteringsstrategier långsiktigt. De fackliga organisationerna har självfallet sina synpunkter på detta, som jag tar del av med viss frekvens.

Jag tycker att vi har ett försvarsbeslut på en så solid grund som vi kan ha i dag. Det är ett stabilt försvarsbeslut som Försvarsmakten bedömer att vi kan genomföra.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2020/21:554 om enhetliga bedömningar inom sjukförsäkringen

Anf. 50 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Elisabeth Björnsdotter Rahm har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder på sjukförsäkringsområdet för att tydliggöra vilka regler som är tillämpliga i olika fall och vilka intyg som ska användas, i syfte att förbättra förutsättningarna för enhetlighet i Försäkringskassans bedömningar.

Regeringen har under covid-19-pandemin arbetat för att begränsa de skador som pandemin orsakar människor på olika sätt. Flera tillfälliga åtgärder har vidtagits på kort tid inom ramen för socialförsäkringarna för att minska pandemins negativa konsekvenser. Regeringen har under pandemin också agerat för att snabbt kunna genomföra en permanent förändring i sjukförsäkringen utifrån förslag som lämnats i utredningen *En trygg sjukförsäkring med människan i centrum*, för att komma till rätta med brister i sjukförsäkringen, som blivit extra tydliga under pandemin.

Regeländringen började gälla den 15 mars 2021 och handlar om att beviskraven vid dag 180 i rehabiliteringskedjan sänks. Regeländringen gör att fler människor får möjlighet till längre tid att rehabiliteras tillbaka till sitt eget arbete, och detta omfattar bland annat de människor som drabbats av postcovid. Regeringen arbetar aktivt med övriga förslag i utredningen.

Mot bakgrund av de kvalitetsbrister som utredningen *En trygg sjukförsäkring med människan i centrum* identifierade i Försäkringskassans utredningar gav regeringen hösten 2020 myndigheten ett uppdrag att förbättra kvaliteten i ärenden om rätt till sjukpenning. Uppdraget syftar till att identifiera och åtgärda eventuella brister i handläggningen.

För regeringen har det varit särskilt viktigt att under pandemin kontinuerligt ge aktuell information på regeringens hemsida om status för de tillfälliga åtgärderna. Närmare information om de olika ersättningarna, och gällande villkor för dem, har lämnats på Försäkringskassans hemsida.

Anf. 51 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Fru talman! Vi har nu sedan ett drygt år haft en pandemi som har drabbat oss alla mer eller mindre, på olika sätt. Jag måste säga att regeringen under det gångna året har agerat senfärdigt och dessutom ibland på uppdrag av riksdagen i form av utskottsinitiativ. Därför är min fråga till statsrådet: Ser han behovet av att ha mer enhetliga bedömningar inom sjukförsäkringen?

Jag upplever inte när jag hör svaret att statsrådet har förstått frågorna i min interpellation. Statsrådet hänvisar till en utredning som är gjord: *En trygg sjukförsäkring med människan i centrum*. Men det är inte riktigt detta som min fråga handlar om, utan det är om alla dessa olika ersättningssystem som erbjuder personer som drabbas av covid-19, personer som riskerar att drabbas av covid-19, personer som har anhöriga i sin närhet som har covid-19 och så vidare.

Jag skulle vilja påstå – utan att ta till överord – att detta är en djungel. Statsrådet hänvisar till Försäkringskassans hemsida. Jag har försökt gå in och läsa där. Jag tycker att jag har ganska god kunskap om hur Försäkringskassan fungerar, men jag kan inte påstå att jag blir speciellt klok när det gäller vilka ersättningssystem som ska gälla om jag är sjuk, om mitt

barn är sjuk, om min man är sjuk eller hur det nu ser ut och vilket intyg som ska skrivas och vem som ska göra det.

Detta leder till ett sammanfattande ord för hela pandemihanteringen, och det är inkonsekvens. Det har kommit nya regelverk efter nya regelverk. Man har inte jackat i varandra, och vi har inte sett något helhetsgrepp för att ta höjd för att kunna ge människor trygghet och säkerhet att kunna hantera pandemin på rätt sätt. Jag förstår att statsrådet inte har svar på alla dessa frågor eftersom det så tydligt framgår att jag inte får svar på frågorna i min interpellation.

I ett av våra senaste utskottsinitiativ tittade vi på regelförenklingar för när man ska bedömas efter dag 180 mot normalt förekommande arbete på arbetsmarknaden. Det tycker jag är väldigt märkligt – det finns väl inga onormala arbeten på arbetsmarknaden. Gränsen har förlängts till dag 365, och den kan förlängas ännu längre, till dag 555. Det är fortfarande viktigt att vi håller i rehabkedjan. Det är ju rehabilitering vi är ute efter för att man ska kunna komma tillbaka efter långtidscovid eller annan symtombaserad diagnos.

Jag förstår fortfarande inte svaret.

Anf. 52 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, Elisabeth Björnsdotter Rahm, för frågan men också för engagemanget i sjukförsäkringsfrågorna!

Jag har sagt det tidigare i denna kammare och jag säger det ännu en gång: Elisabeth Björnsdotter Rahm visar att det finns människor också i Moderata samlingspartiet som bryr sig om sjukförsäkringen. Tyvärr verkar Elisabeth Björnsdotter Rahm inte få med sig sitt parti. Om man tittar på hur Moderaterna röstade bland annat i den votering som vi hade i kammaren när vi skulle ändra regelverket, för att de människor som drabbas av postcovid inte ska utförsäkras efter dag 180, ser man att Moderaterna inte röstade ja till förslaget. Det är anmärkningsvärt. Jag kan inte hitta något annat läge i något annat nordiskt land där ideologiska låsningar och skygglappar i den utsträckningen stoppar ett parti från att se verkligheten som den är.

Vi har haft västra Europas förmodligen mest restriktiva regelverk. Vi såg att detta regelverk fick konsekvensen att människor utförsäkras vid dag 180 trots att de inte hunnit få sin rehabilitering och vårdinsats. Mot bakgrund av detta läge föreslog vi lite lättnader i beviskraven så att fler människor ska kunna behålla sin sjukpenning, avsluta sin rehabilitering och vårdinsats och gå tillbaka till sitt arbete. Och så är dessa ideologiska skygglappar i vägen för att ett parti ska kunna ta ställning till detta – det självklara.

Fru talman! Svårigheten med politik är att faktiskt då och då klara av att slänga dessa skygglappar och att se verkligheten också från ett annat perspektiv. Ja, det fanns ett läge 2006 då en del av kritiken mot sjukförsäkringen var berättigad. Men det är utan tvekan så, baserat på utredningar som har gjorts och baserat på granskningar som vi har fått, att de lagändringar som trädde i kraft 2008 gjorde vår sjukförsäkring alldeles för restriktiv. De ambitioner som uttrycktes om att människor skulle få rehabilitering uppnåddes inte, eftersom regelverket var så restriktivt att människor åkte ur sjukförsäkringen dag 180 oavsett om de hade blivit friska eller inte.

Fru talman! Det finns inte en enda människa på jorden som kan säga att människor blir friska av att bli utförsäkrade. Säger det kan man göra, men så är inte fallet. Jag tycker därför att det är viktigt, fru talman, oavsett debatten och oavsett det olyckliga i Moderata samlingspartiets ställningstagande i frågan om 180-dagarsregeln, att det finns människor som Elisabeth Björnsdotter Rahm som åtminstone ser behovet av en sjukförsäkring också från det moderata perspektivet.

När det gäller åtgärderna under pandemin har vi agerat med snabbhet och införde en karenssättning precis i början av pandemin, så att människor kunde få en ersättning från och med den första sjukdagen. Därmed skulle folk få ekonomiska förutsättningar att stanna hemma från och med den första sjukdagen och bidra till att minska smittspridningen. Den ersättningen har förlängts.

Vi har infört en helt ny förmån inom socialförsäkringssystemet, en ersättning för de personer som tillhör riskgrupper och som inte kan arbeta. Det har nog aldrig tidigare införts en ny förmån inom socialförsäkringen så snabbt. Det är för att vi har denna skyldighet gentemot våra medborgare. Det är deras behov som ska sättas i fokus, inte våra politiska bråk, inte någon prestigekamp mellan riksdag och regering. Det är medborgarnas behov som måste vara i fokus. Där hade vi ett bra samarbete med riksdagen.

Jag uppskattar verkligen att vi då och då faktiskt klarar av att lägga undan ideologiska låsningar och perspektiv och faktiskt ställa oss frågan: Hur kan vi tillsammans jobba för att sätta svenska medborgares behov i centrum?

Anf. 53 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Fru talman! Jag ska inleda med att säga att jag är helt enig med statsrådet om att det är människan som vi ska sätta i fokus – absolut – och speciellt i denna pandemi som nu har pågått i drygt ett år.

Av egen erfarenhet vet jag hur fruktansvärt less alla människor är på denna isolering, på alla restriktioner som införs och på alla nya regelverk som införs, förlängs och förtätas. Jag har full förståelse för att människor nu bara går och väntar på att få sin första dos vaccin för att se ljuset i tunneln.

Men jag blir lite funderad utifrån vad statsrådet säger om att vi inte går med på att förändra bedömningen av normalt förekommande arbete vid dag 180, för det var ju ett utskottsinitiativ från socialförsäkringsutskottet. Det var ett enigt utskott som lämnade över detta utskottsinitiativ till regeringen om att förlänga detta och se över det. Fanns det inte möjlighet att göra denna bedömning vid dag 180 skulle man göra den vid dag 365 mot en angiven arbetsgivare.

Det är inte bara detta som jag har funderat över varför jag inte har fått svar på. Tidigare, före pandemin, fanns det också någonting som hette smittbärappenning. Det var någonting som var ganska unikt att få. Smittbärappenning kunde man få om man hade fått salmonella eller någon annan slags sjukdom som hindrade en från att arbeta, alltså en smittfarlig sjukdom som riskerade att spridas vidare.

Nu har man infört extremt många nya parametrar som också faller under smittbärappenning. Det är definitivt inte lätt att förstå vem som ska skriva intyg. Först skulle en läkare skriva intyg. Men från och med den 6 februari har man tagit bort att det är en läkare som har ansvar för att

skriva intyget, utan den enskilde kan själv gå in och ansöka om smittbärarpenning. Samma sak gäller om man har ett barn som är smittat. Då kan man vara hemma med ersättning för tillfällig vård av barn. Om man är rädd för att ett barn som har en svår sjukdom ska riskera att smittas kan man vara hemma. Det finns – ursäkta mig – en djungel av regler på Försäkringskassans hemsida när det gäller coronarestriktioner eller coronaavvikelser. Om man klickar på en länk där blir man väldigt förvirrad.

Regeringen har tagit bort karensdagen. Och vi har infört att man kan vara hemma i tre veckor utan att ha ett sjukintyg. Detta har inneburit att många givetvis har nyttjat denna förmån att kunna vara hemma i tre veckor, oavsett om man är sjuk eller inte. Det behöver inte bevisas. Man ringer in efter 14 dagar och säger att man är sjuk, och då får man fortsätta att vara hemma.

Det är jättesvårt för den enskilde att veta, och även för hela hälso- och sjukvårdsapparaten, vilka intyg som ska användas, vem som ska skriva intyg och hur länge dessa intyg varar. Min interpellation är ställd till ministern utifrån att jag tycker att det är en stor oreda bland alla intyg.

Anf. 54 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Det som Elisabeth Björnsdotter Rahm beskriver som oreda och djungel är alltså olika regler som införs för att öka den ekonomiska tryggheten för människor som påverkas av pandemin utifrån olika situationer. Om vi inte hade infört karensersättningen hade människor förlorat pengar på att vara hemma den första dagen. Och då hade vi förmodligen också haft en negativ effekt på smittspridningen, eftersom många människor inte har råd att förlora inkomsten. Om vi inte hade infört en särskild ersättning för människor i riskgrupper, då hade de som inte kan arbeta för att de tillhör en riskgrupp och inte kan anpassa sitt arbete inte fått någon ersättning. Om vi inte hade tagit bort kravet på läkarintyg hade vi inte avlastat sjukvården, och då hade det varit svårt för en hel del människor att kunna vara hemma och isolera sig när de är sjuka.

Vi har varit väldigt noga med att så snabbt som möjligt sätta in rätt åtgärder för de olika grupper som påverkas av pandemin. Jag skulle vilja säga att vi har gjort detta i nära dialog med riksdagen, och det vill jag verkligen understryka. Jag vill inte att regeringen ska ha hela äran för det, utan det är ett samarbete i ett väldigt svårt läge. Men jag vill verkligen vidhålla att det var rätt bedömningar. Det var rätt att införa en ersättning för riskgrupper. Det var rätt att ta bort kravet på läkarintyg. Det var rätt att införa en karensersättning. Det var rätt att också justera regelverket för att underlätta för människor som drabbas av pandemin.

Finns det risk att det finns människor som utnyttjar detta felaktigt? Ja, det gör det. Men vi måste i detta läge, mitt i en pandemi, sätta hela vår befolknings intressen och behov i fokus. Vi kan inte med hänvisning till att några kanske missbrukar detta system låta bli att göra något åt det faktum att vi har människor som tillhör riskgrupper och som behöver ha en ersättning för att de inte kan arbeta. Vi kan inte med hänvisning till att människor kan komma att utnyttja denna karensersättning på fel sätt låta bli att kompensera inkomstbortfallet för undersköterskor och alla yrkeskategorier som jobbar i sjukvård och äldreomsorg och tar risker för oss. De behöver få en ersättning från och med den första sjukdagen.

Politik handlar om intresseavvägningar. Vi är väl medvetna om det. Men jag är övertygad om att vi fokuserar på rätt sak. Hur stöder vi svenska medborgare i ett svårt läge? Hur underlättar vi livet för våra medborgare? Hur ser vi till att klass faktiskt beaktas i våra beslut, så att vi får så jämlik effekt som möjligt av våra åtgärder? Då spelar det faktiskt roll att vi sätter in till exempel karenssättningen. En del kan tycka att karenssättningen inte är tillräckligt stor. Men för den som drabbas och som har en svag ekonomi innebär denna karenssättning ganska mycket.

Det är ju det här som det handlar om: att se helheten, se behovet som finns i ett samhälle under en pandemi, våga släppa sina skygglappar, våga släppa de ideologiska låsningarna och sätta landets intressen i fokus. Om vi får mer av den stämningen i sjukförsäkringen skapas det kanske också förutsättningar för svensk välfärd och höger att ena kring ett antal frågor som handlar om att göra tryggheten bättre för våra medborgare. Så länge vi fastnar i de politiska spelen, låsningarna och skygglapparna är det i slutändan våra medborgare – de sjuka, de funktionsnedsatta, de som är i behov av de sociala försäkringssystemen – som drabbas. Jag tror inte att någon av oss vill det. Jag är övertygad om att Elisabeth Björnsdotter Rahm är lika engagerad för att även den delen av vår befolkning ska få bättre villkor och bättre liv.

Anf. 55 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Fru talman! Statsrådet vet lika väl som jag att covid-19 inte gör skillnad på klass. Det drabbar människor jämlikt eller ojämnt. Det drabbar oss oavsett vem vi är, var vi bor och vad vi arbetar med. Det spelar ingen roll.

Därför tycker jag att det är viktigt att vi alla ska förstå vilket slags ersättningsnivåer det finns och vilket slags ersättningar man kan ha rätt att söka när man drabbas av covid-19. Vi drabbas väldigt olika, och det finns i dag ingen forskning som kan peka på hur en långtidscovidsjukdom drabbar den enskilde. Den kan drabba oss väldigt olika. Det är därför vi tog det här utskottsinitiativet om att förlänga bedömningen mot normalt förekommande arbete vid dag 180; det finns för lite forskning om långtidscovid.

Jag återgår till frågan i min interpellation. Jag upplever att det är alldeles för många olika slags regler och ersättningsnivåer. Det sker hela tiden förändringar, och det är svårt för den enskilde att hänga med. Statsrådet säger att regeringen agerar skyndsamt. Jag upplever tvärtom att regeringen agerar utifrån de utskottsinitiativ som riksdagen ger till regeringen om att agera i frågan om att få en tryggare sjukförsäkring för den enskilde.

Anf. 56 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Jag tackar Elisabeth Björnsdotter Rahm för interpellationen. Jag hoppas att vi kan fortsätta att ha en dialog och en diskussion om hur vi kan förbättra den ekonomiska tryggheten vid sjukdom.

Jag vill återigen understryka behovet av att vi gör olika justeringar av våra trygghetssystem och anpassar dem till de behov som våra medborgare har under pandemin. Medborgarna har olika typer av behov beroende på vilken grupp de tillhör. Därför har vi också satt in specifika åtgärder för olika grupper och kategorier av försäkrade, till exempel föräldrar, personer som tillhör riskgrupp samt gravida.

Det är helt rätt: Vi kan inte sätta systemens enhetlighet främst. Vi måste sätta medborgarnas behov främst, och medborgarnas behov ser olika ut. Då måste systemen anpassas till de behov som medborgarna har.

Det är precis som Elisabeth Björnsdotter Rahm säger: När det gäller postcovid och andra typer av symtom och diagnoser är det svårt att ha de säkra beskederna. Därför måste vårt sjukförsäkringssystem ha en flexibilitet, och det var precis den flexibiliteten som saknades. Det var därför det var nödvändigt att ändra regelverket för prövningen dag 180, och det är definitivt också nödvändigt att framdeles ändra regelverket för prövningen dag 365. Annars är det människor som far illa. Livet fungerar inte så att man blir sjuk och får ett exakt datum för när man kommer att bli frisk. Vid en del diagnoser är det så, men inte vid andra. Sjukförsäkringssystemet måste vara anpassat även till de diagnoserna.

Nu har vi åtminstone tagit ett steg när det gäller 180-dagarsprövningen, men vi behöver nog göra mer även för dem som har längre sjukperioder, som passerar 365 dagar. Det är dessutom många som inte har hunnit få sina behandlingar under det gångna året på grund av att sjukvården koncentrerat sin verksamhet till hanteringen av pandemin.

Jag vill framföra ett stort tack till Elisabeth Björnsdotter Rahm för frågan och diskussionen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2020/21:589 om åtgärder för att fler ska få aktivitetsersättning

Anf. 57 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Lars Beckman har frågat mig vilka slutsatser jag drar av den kraftiga ökningen av personer som nu erhåller försörjningsstöd i stället för ersättning från Försäkringskassan, om jag har någon plan på att ge ett uppdrag i regleringsbrevet till Försäkringskassan för att åtgärda situationen, vilka åtgärder jag avser att vidta för att personer som har daglig verksamhet ska erhålla aktivitetsersättning från Försäkringskassan och inte hänvisas till försörjningsstöd, vilka brister jag ser i dagens regelverk, vilka åtgärder jag planerar för samt vad jag konkret kommer att göra med anledning av Inspektionen för socialförsäkringens rapport, som visar att 40 procent av dem som får indragen aktivitetsersättning hänvisas till försörjningsstöd för sin inkomst.

Lars Beckman har ställt liknande frågor i flera interpellationer. Jag välkomnar hans engagemang i denna viktiga fråga, och jag ser fram emot att i samarbete med flera partier fortsätta arbetet med att förbättra tryggheten för denna grupp. Arbete pågår i flera olika delar för att komma till rätta med brister i dagens regelverk.

Regeringen har uppdragit åt en särskild utredare att se över sjuk- och aktivitetsersättningen (dir. 2020:31). Syftet är att förmånerna ska ge hög trygghet vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga, god förutsebarhet för den enskilde och stabilitet i tillämpningen över tid. Regelverkets krav för att en försäkrad ska beviljas förmånerna ska bli mer ändamålsenliga och i möjligaste mån ta till vara den försäkrades arbetsförmåga. Uppdraget ska

Prot. 2020/21:105
9 april

Svar på
interpellationer

redovisas senast den 30 juli 2021 och blir ett viktigt underlag i det fortsatta arbetet med att säkerställa tryggheten för målgruppen.

Förutom översynen av regelverket har regeringen uppdragit åt Försäkringskassan att förbättra stödet till unga som får avslag på sin ansökan om aktivitetsersättning (S2019/03413/SF). De som får avslag på ansökan om aktivitetsersättning ska ges hjälp och stöd för att kunna arbeta eller studera. Regeringen har också uppdragit åt Inspektionen för socialförsäkringen att granska och analysera hur Försäkringskassan tillämpar bestämmelsen om utredningsskyldigheten i handläggning av ärenden gällande sjukpenning och aktivitetsersättning där ansökan om ersättning har avslagits (S2019/03411/SF). ISF har också på regeringens uppdrag analyserat variationen i avslag och nybeviljande av aktivitetsersättning (S2019/03412/SF). Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har även ett gemensamt uppdrag i respektive myndighets regleringsbrev att samverka kring bland annat unga med aktivitetsersättning för att säkerställa att rätt stöd ges och att relevanta insatser görs.

För mig är det självklart att sjukförsäkringen ska ge trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, och regeringen arbetar intensivt för att säkerställa detta.

Anf. 58 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Det finns en sak som jag och statsrådet Shekarabi är helt överens om. Det är att Brynäs ska vinna i kväll och bli kvar i SHL. Men, fru talman, det verkar tyvärr också vara det enda vi är överens om.

Den som vill se vad regeringen har bedrivit för politik på det här området sedan 2015 tycker jag ska gå in på rbu.se, hemsidan för RBU, Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar. De har gjort en sammanställning, fru talman, över vad regeringen har gjort sedan 2015 och hur de har jobbat med denna målgrupp: Sveriges svagaste personer, som behöver samhällets stöd mest. Det skulle jag påstå att unga funktionsnedsatta är.

RBU skriver på sin sida om 16 försämringar som skett sedan 2015 under den här socialistiska regeringens tid. De räknar upp: Den personliga assistansen har kollapsat sedan 2015. Beviljandet av aktivitetsersättning har kollapsat. Allt fler förlorar sin kontaktperson. Kommuner avslår ansökningar medvetet för att driva frågorna till förvaltningsrätten. Resurserna till skolor för att ge stödinsatser minskar. Vad gäller hjälpmedel har det skett neddragning av sortiment och införande av avgifter. Bilstödet har blivit svårare att få. Nödstoppet för omprovningar av personlig assistans fungerar inte som det var tänkt. Det har blivit betydligt svårare att få parkeringstillstånd. LSS-boende – egen lägenhet med assistans – är en insats som sällan beviljas. Besparingar har gjorts på ledsagarservice. Korttidsboende beviljas i lägre grad. Resursskolor läggs ned och väldigt få nya startar. Omvårdnadsbidraget har försämrats. Färdtjänsten har försämrats. Det senaste, fru talman, är att bidragen till bostadsanpassning har kollapsat. Det är så här den solidariska socialistiska politiken ser ut i verkligheten.

Den här interpellationen handlar alltså om Sveriges Televisions förskräckliga nyhet. Det stämmer precis som statsrådet säger i svaret. Det är tredje gången som jag kallar ministern hit till riksdagen för att förklara hur det kommer sig att regeringen agerar som den gör mot Sveriges svagaste grupp.

Det handlar till exempel om den personen som har Downs syndrom, den personen som befann sig i en daglig verksamhet. Det är den gruppen som vi talar om. Den är den gruppen som har blivit utsparkad – för att använda ministerns ord i en annan debatt – från tryggheten i Försäkringskassan, tryggheten att befinna sig i en aktivitetsersättning.

Den är den gruppen där man har ökat indragen aktivitetsersättning med 40 procent sedan den senaste debatten. Det är något år sedan vi stod här. Ministern använde då ett högt tonläge. Sedan dess, tolv månader senare, har det ökat med 40 procent.

Fru talman! Detta är en moralisk fråga. Vi svenskar vill i grund och botten hjälpa våra medmänniskor. Det är därför vi betalar skatt. Det är därför det är ett solidariskt samhälle. Det handlar om att vi ska hjälpa den som är svagast.

Var har då ministern sitt fokus? Jo, han åker land och rike runt och skriver debattartiklar om familjeveckor. Han vill använda 30 000 miljoner, enligt Nordeas chefsekonom, 30 miljarder, för att ge friska familjer några dagars ledighet. Samtidigt säger han i det svar som han precis har stått och läst upp att kommunerna och Försäkringskassan ska hjälpa till att sätta samhällets svagaste i försörjningsstöd.

Det är skamligt, fru talman! Jag skulle vilja veta av ministern: Vad tänker ministern konkret göra för att hjälpa den här gruppen?

Anf. 59 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, Lars Beckman, för inlägget och interpellationen!

Min förhoppning är, fru talman, att Lars Beckman genom sitt engagemang och sin kunskap i de frågor som rör den ekonomiska tryggheten för personer som på grund av funktionsnedsättning saknar arbetsförmåga får med sig sitt parti och får sitt parti att ändra synsättet på sjuk- och aktivitetsersättningen.

Det skulle vara en enorm framgång. Det skulle verkligen vara ett stort steg för Sverige och inte minst för alla våra medborgare som på olika sätt har en nedsatt arbetsförmåga. Jag lovar Lars Beckman att jag är beredd att hjälpa honom med det som behövs för att också Moderaterna ska bli övertygade om att sjuk- och aktivitetsersättningen behöver återupprättas.

Fru talman! Vi skulle kunna stå här, jag och Lars Beckman, och debattera om vems fel det är. Lars Beckman kan säga att det har att göra med regeringens styrning och kan definitivt också peka på ISF-rapporter som visar att det har funnits brister i styrningen. Jag skulle då kunna säga: Det här beror på lagstiftningen som ändrades 2008, och som blev väldigt mycket mer restriktiv. Så kan vi hålla på. Men det hjälper inte dem som är drabbade att stå och skylla på varandra.

Fru talman! Vår skyldighet i det här läget är att fråga oss: Vad kan vi göra åt detta här och nu på kort sikt men också på lite längre sikt? Jag ska vara otroligt tydlig med vad som kan göras och behöver göras för att människors ekonomiska trygghet ska återupprättas och speciellt för den grupp som har drabbats av restriktivare lagstiftning och restriktivare tillämpning av rätten till aktivitetsersättning.

Lagen behöver ändras. Det sitter just nu en utredare. Det är inte en utredning som ska ta två år till, utan inom några månader har vi ett förslag. Det förslaget kommer att handla om hur aktivitetsersättningen ska förstär-

kas och hur den ekonomiska tryggheten för den grupp som Lars Beckman med rätta har ett mycket starkt engagemang för ska förstärkas.

Låt oss lägga undan all prestige och alla ideologiska låsningar. Alla vet att Lars Beckman och jag står långt ifrån varandra i många frågor. Men i den här frågan borde vi kunna samarbeta. Det vore fantastiskt om svensk höger och vänster säger: Nu lägger vi undan de ideologiska konflikterna och löser frågan om aktivitetsersättningen.

Jag tror att det är exakt det som behövs om det här ska lösas. Annars kommer vi att stå här om ett år, om två år, och så har ingenting lösts. Vi måste ändra regelverket. Det vet alla som har följt den här debatten om sjuk- och aktivitetsersättning. Sedan ändringen 2008 har lagstiftningen i grunden varit restriktiv, och så har tillämpningen också under de senaste åren kommit att bli mer restriktiv. Det får de effekter som Lars Beckman har beskrivit.

Vad kan vi då göra här och nu i väntan på utredningen? Där har vi med anledning av ISF:s senaste granskning, som är väldigt allvarlig och som visar att det finns allvarliga utredningsbrister i Försäkringskassans utredningar, haft en direkt dialog med styrelsen under den här veckan. Vi avser att fortsätta att ha en väldigt nära dialog med Försäkringskassan.

Försäkringskassan har fått ett uppdrag att jobba med utredningar i det uppdrag som gäller sjukförsäkringen. Men vi avser att ha en intensiv dialog. Jag vet att Försäkringskassan har satt igång en egen process som handlar om handläggningen av den här typen av ärenden. I väntan på att vi får lagförslaget på vårt bord gör vi vad vi kan i dialogen och i myndighetsstyrningen.

Anf. 60 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Statsrådet verkar vara bekymrad för Moderaterna. Låt mig bara konstatera att den statsrådet ska gå och tala med är naturligtvis finansministern. Finansministern var väldigt tydlig i en intervju den 22 oktober 2016.

Då sa finansministern i SVT: Assistansersättning är ett område där det blir aktuellt att spara pengar för att klara ökade kostnader för flyktningtagandet. Det var ett uttalande som närmast orsakade ett raseri i funktionshindersrörelsen.

Men det var inte bara assistansersättningen som finansministern tog upp. Hon sa: Det handlar också om att dämpa kostnadsutvecklingen på andra områden, det vill säga att kostnaderna ökar, till exempel sjukskrivningar och assistansersättningar. Där finns det åtgärder i budgeten som verkligen behöver gå igenom i riksdagen nu.

Det är alltså partivännen till statsrådet som säger detta. Jag tror inte att statsrådet behöver bekymra sig över Moderaterna. Vi införde LSS. Ni röstade emot det i kammaren när det skedde. Ni tryckte på nej-knappen. Ni ville inte ha personlig assistans. Varför vet vi inte.

Det här uttalandet från finansministern 2016 gjorde att Ifas ordförande sa: Man ställer hjälpen till landets svårast funktionshindrade mot flyktingar. Det är en cynism som bara kommer att gå hem därför att vi inte syns på gatorna. Jag vädjar till regeringen att inte betala tragedier med tragedier. Det sa Ifas ordförande.

Susanne Berg, chef för Stils politiska avdelning sa: Att ställa grupper som behöver stöd från samhället mot varandra är att gå mörka krafters

ärenden. RBU:s ordförande Maria Persdotter sa: Att på detta sätt ställa grupper mot varandra gagnar ingen. Tvärtom är det en direkt farlig utveckling. Det är inte den väg som Sverige behöver gå. Detta var uttalanden som säs 2016.

Fru talman! Problemet är inte att finansministern sa detta, utan problemet är verkligheten. Det är precis som RBU visar på sin hemsida rbu.se. Gå gärna in och titta på det. Jag tycker att statsrådet också ska gå in och läsa om han inte har gjort det. Det är 16 kraftiga nedskärningar på område efter område som är riktade direkt mot Sveriges funktionsnedsatta.

Den här interpellationsdebatten handlar om samhällets svagaste. Jag tror att väldigt få tror att någon med Downs syndrom, Linnea i Gävle, kommer att kunna ta ett lönesubventionerat jobb. Det är därför vi betalar skatt, fru talman. Det är därför som vi har bestämt i sann demokratisk anda att denna grupp personer verkligen behöver samhällets stöd.

För mig är det obegripligt hur man kan subventionera elcyklar för 1,6 miljarder. Hur kan man ens diskutera att vilja införa en familjevecka till en kostnad av 30 000 miljoner, 30 miljarder, samtidigt som man får rapport efter rapport om att den grupp som behöver samhällets stöd mest får indragen aktivitetsersättning och att den gruppen har ökat med 40 procent?

De vore mer rimligt att statsrådet lade sin tid och energi på att försöka åtgärda de stora bristerna, de 16 punkter som RBU flaggar för, än att ens överväga att införa familjevecka. Man vill ge extra lediga dagar till familjer med friska barn när det finns de som verkligen behöver samhällets hjälp.

Anf. 61 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Jag betvivlar inte Lars Beckmans engagemang för de människor som ska få sin ekonomiska trygghet säkrad genom aktivitetsersättningen.

Men jag måste ändå uppmana Lars Beckman att visa en större grad av självkritik, för regeringen tar vårt ansvar på stort allvar. Vi ser nu efter ISF:s granskning att styrningen av Försäkringskassan måste förändras, och det arbetet har vi satt igång. Men också de partier som var med och stiftade den lag som har inneburit en skärpning i mycket restriktiv riktning måste klara av att kritiskt granska sina egna ställningstaganden.

Om det hade varit så att det inte fanns en process för lagändring hade man kunnat säga att det återstår att se och allt det där som man brukar få höra i politiska debatter om att noga överväga möjligheten och så vidare. Men Lars Beckman behöver inte göra det så svårt. Utredningen pågår för närvarande, och den är i slutfasen med att lägga fram ett förslag som innebär att exakt de prövningar som Lars Beckman har synpunkter på ska regleras på ett annat sätt för att öka tryggheten för de här grupperna.

Jag har här deklarerat väldigt tydligt att vi är på bollen när det gäller styrning av Försäkringskassan. Jag uppmanar ödmjukast Lars Beckman att göra det han kan för att påverka förutsättningarna för att den här kammaren ska fatta de nödvändiga besluten så att också lagen ändras.

Vi måste gentemot våra medborgare visa förmågan att granska politik självkritiskt. Regeringens arbete med att förändra styrningen av Försäkringskassan måste kombineras med regeländringar där vi har alltför restriktiva regelverk. Det räcker inte med tomma ord, med den här debatten

eller med Lars Beckmans ställningstaganden i den här kammaren. Det hjälper inte dem som drabbas av dessa missförhållanden, som vi är överens om, om vi inte också ser till att följa upp debatten och de muntliga ställningstagandena med att trycka rätt när frågan om lagändring ska hanteras i den här riksdagen.

Jag uppmanar Lars Beckman att också ta med den här debatten in i det parti som han företräder så att vi får förutsättningar att ändra lagstiftningen, för det är uppenbart att den situation som vi har vad gäller sjuk- och aktivitetsersättningen inte kan accepteras. Det är så uppenbart det kan bli att kombinationen av det restriktiva regelverket och den restriktiva tillämpningen av detta regelverk har fått hemiska konsekvenser för våra försäkrade, och det gäller tyvärr också sjukersättningen. Det får också långtgående konsekvenser för andra grupper.

Det är sällan man kan vara så här tydlig, men nu kan vi vara det i den här frågan. Frågan går att lösa tämligen snart; det är det som är så bra! Politiken är det som formas av oss i regering och riksdag. Om regeringen nu har tagit detta initiativ och tillsatt en utredning som ska lägga fram ett konkret lagförslag som löser exakt den problematik som Lars Beckman lyfter i den här debatten borde vägen vara ganska enkel till att åtgärda detta.

Jag tolkar välvilligt och ödmjukast Lars Beckmans engagemang som ett bevis på att förändringen är möjlig.

Anf. 62 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Det låter som att statsrådet inte är statsråd. Det låter som att statsrådet inte har något som helst ansvar för den politik som den här regeringen har fört sedan 2014.

Det är en politik som har fått förödande konsekvenser för Sveriges funktionsnedsatta och som har lett till att hela funktionshinderrörelsen har kämpat emot den här regeringen. Jag tror att det är precis som finansminister Magdalena Andersson sa 2016. Med kirurgisk precision har man riktat in sin kraft på att försämra levnadsvillkoren för dem som behöver samhällets stöd mest. De 16 punkter som RBU har listat är på riktigt. Det är den här regeringen som för den politiken.

Jag har fått ett desperat mejl, för jag har engagerat mig i rullstolsgarage. Jag förstår att statsrådet inte är så engagerad i detta, men man har alltså tagit bort möjligheten för Sveriges funktionsnedsatta att få rullstolsgarage. Det innebär att om man bor i lägenhet får man inte det. Interpellationsdebatten om detta har spritts i sociala medier, och jag får förtvivlade mejl varje vecka. Jag fick ett mejl från Göteborg alldeles före den här debatten.

Samhällets svagaste, som behöver samhällets stöd mest, har ni med kirurgisk precision riktat in er på, helt i enlighet med vad Magdalena Andersson sa 2016. Det är er politik. Det är statsrådets regeringsunderlag. Det är den överenskommelse som ni har gjort tillsammans med tre andra partier i januariöverenskommelsen. Jag kan beklaga det, och jag tycker att det är djupt olyckligt.

Jag hoppas att statsrådet drar tillbaka förslaget om familjevecka till en kostnad av 30 miljarder. Jag hoppas att statsrådet drar tillbaka förslaget om friår, som kostar 17 miljarder, för att i stället använda dessa pengar för

att se till att de som verkligen behöver samhällets stöd kommer att få det mest av alla.

Prot. 2020/21:105
9 april

Anf. 63 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman och Lars Beckman! Jag tolkar ändå inlägget som att det finns någon typ av stöd för nödvändiga lagändringar, även om Lars Beckman verkar ha svårigheter att medge detta.

Men vi måste alla vara optimister, så jag väljer att tolka Lars Beckmans inlägg optimistiskt och utgå ifrån att det finns en vilja också på den högra sidan av blocklinjen att göra någonting åt det restriktiva regelverk som vi har.

Processen framåt är ganska tydlig. Vi kommer inom några månader att få ett förslag på vårt bord. Förslaget kommer med stor sannolikhet att handla om ändringar av regelverket för sjuk- och aktivitetsersättningen i syfte att öka tryggheten.

Jag kan försäkra Lars Beckman att regeringens ambition är att göra det som krävs för att den ekonomiska tryggheten för personer med sjukdom och funktionsnedsättning ska öka. Jag kan försäkra Lars Beckman att i väntan på lagändringen gör regeringen vad vi kan i dialogen med myndigheten i fråga för att utredningarna ska hålla högre kvalitet och för att vi ska få en tillämpning som stämmer överens med de krav som vi bör ha på handläggning av ärenden i svensk förvaltning.

Men återigen: Vi kommer inte ifrån att lagändring behövs. Jag hoppas verkligen att de intentioner som uttrycks i denna debatt också följs av praktisk handling den dag den typen av förslag landar på riksdagens bord.

Jag vill avslutningsvis instämma i Lars Beckmans önskan att Brynäs IF blir kvar i högsta ligan.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2020/21:597 om elkapaciteten i västra Sverige

Anf. 64 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! David Josefsson har frågat mig vilka åtgärder som jag avser att vidta för att säkra effektkapaciteten och stabiliteten på elnäten i västra Sverige.

Regeringen arbetar aktivt för att säkra en stabil tillgång på driftssäker el i hela landet med olika åtgärder när det gäller elmarknadsfrågor, inklusive nätkapacitet och laddinfrastruktur. Exempelvis har regeringen nyligen remitterat förslag för att åtgärda problem med kapacitetsbrist i elnät. Regeringen har också uppdragit åt Affärsverket svenska kraftnät att lämna förslag till ersättningsmodeller och regeländringar för så kallade stödtjänster. Regeringen avser att återkomma med förslag till riksdagen för att korta ledtider i tillståndsgivningen för ny elinfrastruktur.

Det är Svenska kraftnät som har till uppgift att bland annat bygga ut transmissionsnätet och driva och utveckla ett driftsäkert kraftöverförings-system i Sverige. Det kan noteras i detta sammanhang att Svenska kraftnät planerar rekordstora investeringar under den kommande treårsperioden,

*Svar på
interpellationer*

2022–2024, om 23 300 miljoner kronor. Av Svenska kraftnätets verksamhetsplan med investerings- och finansieringsplan 2022–2024 framgår exempelvis också att Svenska kraftnät planerar byggnation av en ny 400-kilovoltsledning mellan Skogssäter och Ingelkärr i Västra Götaland. Den ökade kapaciteten möjliggör enligt Svenska kraftnät anslutning av nya vindkraftsparker i området samt ökat ett uttag i västra Sverige.

Regeringen har även påbörjat arbetet med en nationell elektrifieringsstrategi som ska ta ett helhetsgrepp om förutsättningarna i energisektorn för att bidra till klimatmålen 2030, 2040 och 2045. Strategin ska bidra till en snabb, smart och samhällsekonomiskt effektiv elektrifiering.

Anf. 65 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. I grunden tycker jag att det är ett positivt svar. Det visar ändå på en förståelse för att Sverige har stora problem med elnätets kapacitet.

Göteborg, min hemstad, har hittills inte haft de problem med elnätets kapacitet som förekommit i bland annat Stockholm och Skåne och som vi kunnat läsa om i medierna under ganska lång tid. Utvecklingen går dock åt fel håll också i min hemstad.

Eller låt mig vända på steken, fru talman: Egentligen går utvecklingen åt rätt håll i Göteborg, och det är det som blir problemet.

I Göteborg har vi en fordonsindustri som ligger i framkant. Här utvecklas personbilar, lastfordon och bussar som är elektrifierade. I en stad som är stolt över sin fordonsindustri vill man ju också ligga i framkant med att tillämpa den teknik som utvecklas där. Därför vill bland annat kollektivtrafiken ställa om till elektrifierade fordon i en allt snabbare takt.

I Göteborg finns också norra Europas viktigaste hamn, en hamn som är föregångare vad gäller elanslutning av fartyg. Arbetet har kommit så långt att till och med fartyg som lastar energiprodukter, till exempel olja och fotogen, är på väg att bli elanslutna när de ligger vid kaj.

I Göteborg och i Västsverige finns också tung industri som ställer om alltmer från fossil energi till elektrifiering i sina processer.

Det här är en positiv utveckling som jag tror att vi alla i den här kamraren tar emot med öppna armar. Men, fru talman, just eftersom utvecklingen går åt rätt håll ökar också kraven på elnätet, på effektkapaciteten och på stabiliteten i elnäten i Göteborg och i Västsverige. Samtidigt har två av de fyra kärnkraftsreaktorerna i Ringhals, som bistått med just effektivitet, stängts ned.

I flera medier konstaterade det kommunala bolaget Göteborg Energi för en månad sedan att deras analyser visade att stamnätet i Göteborgsregionen måste byggas ut kraftigt just på grund av detta. Göteborg Energi är ägare av det lokala elnätet och konstaterar nu att kapaciteten i det omkringliggande stamnätet är på väg att slå i taket.

I Dagens industri den 14 mars konstaterar bolagets vd att den nödvändiga omställningen av transportsektorn och industrin blir omöjlig att genomföra om inte åtgärder vidtas omedelbart. Samtidigt konstaterar han att man i Göteborg inte delar den bedömning som Svenska kraftnät gör. Svenska kraftnät menar att kapacitetsläget är gult eller grönt. Göteborg Energi menar att läget faktiskt är rött och att ytterligare investeringar behövs förutom dem som redan planeras och som statsrådet nämner.

Elektrifieringen av fordonsflottan, av industrin och av andra transporter går fort, fru talman, och ställer snabbt högre krav på elnätet. Därför var också min fråga till energiministern vilka åtgärder han ämnar vidta. Göteborg Energi menar exempelvis att utbyggnaden av en 400-kilovoltsledning mellan Ingelkärr och Stenkullen bör kompletteras med en motsvarande ledning mellan Ingelkärr och Hisingen. Min fråga är därför om statsrådet är beredd att verka för att ytterligare utbyggnader, förutom de redan planerade, sker i stamnätet kring Göteborg.

Anf. 66 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Tack, David Josefsson, för frågan! Mitt enkla svar är naturligtvis ja. Jag har tagit fram en elektrifieringsstrategi som tar sikte på att fördubbla elproduktionen i Sverige, tredubbla transmissionskapacitetens utbyggnad, alltså elledningar, och halvera utbyggnadstiden för ledningar. Skälet är precis det som David Josefsson beskrev: en fantastisk utveckling – i Göteborg, i Stockholm, i Norrbotten – där fler och fler företag ställer om från fossila bränslen till el och där fler och fler väljer att investera i Sverige, tack vare att vi har EU:s lägsta elpriser och de största elöverskotten någonsin.

Både David Josefsson och jag vill naturligtvis att vi ska kunna använda dessa styrkor för Sverige till att göra Göteborg starkare och till att göra Sverige starkare. Därför är jag naturligtvis beredd att titta på alla produktiva, kostnadseffektiva vägar att göra detta möjligt.

Anf. 67 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Det är som sagt positivt att regeringen vidtar ett antal åtgärder för att stärka elnätetskapaciteten. Den stora frågan är om dessa åtgärder kommer att räcka. Som jag nämnde tidigare gör exempelvis Svenska kraftnät och Göteborg Energi helt olika bedömningar av statusen på stamnäten kring Göteborg. Där Svenska kraftnät anser att situation är bra eller åtminstone acceptabel konstaterar Göteborg Energi att det krävs omfattande åtgärder, förutom de planerade, för att satsningar som är på väg eller planeras inte ska skjutas i sank.

Fru talman! Samhället håller just nu på att ställa om från fossilberoende till fossilfritt. Transportsektorn elektrifieras, och stora delar av den tunga processindustrin arbetar stenhårt med att minska sitt klimatavtryck, precis som statsrådet lyfter fram. Det innebär också ett ökat elbehov. Svenskt Näringsliv bedömer att elbehovet kommer att öka med minst 60 procent fram till 2045.

Men det ställer kanske ännu större krav på elnätetskapaciteten. Just nu förlitar vi oss väldigt mycket på att de förnybara energikällorna byggs ut. Att de gör det är i grunden bra, men förnybar energi i form av sol och vind ställer under svenska förhållanden extremt höga krav på våra elnät. Sverige har inte en jämn sol- eller vindtillgång, utan den varierar utifrån årstid, mellan väderslag och dessutom över dygnet. Vädrets variationer skapar samtidigt ett nästan lika ojämnt behov av energi. Tyvärr finns det inte alltid ett samband mellan behov och utbud. Ibland är sambandet till och med negativt.

Det som hittills har räddat oss, fru talman, är att energimixen har stått på en stabil grund i form av kärnkraft. När kärnkraftsreaktorer stängs ned och ersätts med förnybart krävs att en ny komponent förs in i ekvationen. Den komponenten kan vara att överföringskapaciteten byggs ut från norra Sverige till de södra delarna. Men finns inte den komponenten eller någon annan komponent på plats innebär det stora risker för näringslivet att göra de här investeringarna. Risken är att näringslivet faktiskt drar sig för att göra de investeringar som man vill göra i Göteborg och i Sverige. På samma sätt kan satsningar på teknologi i exempelvis Göteborgs hamn bli väldigt svåra att genomföra eller omställningen av fordonsflottan inom kollektivtrafiken få bromsas. Exempelen kan göras många.

Därför är det också av yttersta vikt att stamnätskapaciteten byggs ut kring Göteborg. Det är därför jag ställer frågan till statsrådet om han är beredd att göra ytterligare satsningar. Bland andra Göteborg Energi menar att det inte görs tillräckligt.

Den stora risken, som jag ser det, är att vi inom några år tvingas konstatera att den omställning till ett mer klimatsmart samhälle som jag tror att både statsrådet och jag och de flesta andra vill se inte går att genomföra eftersom vi inte har elnätskapaciteten till det.

Anf. 68 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag har redan besvarat David Josefssons fråga med ett ja – ett enkelt och rakt svar även i den här politiken.

Vi kommer att bygga otroligt mycket elledningar i Sverige. Det kommer att byggas otroligt mycket elproduktion i Sverige. Jag tror att vi har en gemensam utmaning i att få folklig uppslutning för detta på de ställen där de här elledningarna ska dras fram. Det finns inte en kommun i Sverige som inte har försökt hindra en elledning. Nu står samma kommuner i kö framför Svenska kraftnät eller regeringen och säger: Varför bygger ni inga elledningar? Vi behöver el!

Man får ingen el om man inte har elledningar – så enkelt är det.

Låt mig även säga, för att bara lite fördjupa frågan, att det också handlar om att bygga rätt elledningar på rätt plats. Om vi bygger för mycket elledningar eller om vi bygger dem på fel plats är det konsumenterna som får betala. Då riskerar elledningsutbyggnaden att i stället för att bidra till ökad konkurrenskraft sänka svensk konkurrenskraft och ge konsumenterna höjda priser. Det är därför vi vill att de investeringar som görs verkligen ska vara produktiva.

Med det sagt står vi inför ett paradigmskifte. Vi har haft 20–30 år av förvaltning av elnätet där vi inte har byggt. Folk har trott att elnätet har varit färdigbyggt. Nu står vi inför 10–20 år av enorm expansion av elnätet för att klara av en fördubbling av elkonsumtionen, och kanske mer därtill, i Sverige.

Anf. 69 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Jag uppskattar som sagt ministerns svar. Problemet är att det är en sak att säga någonting och en annan sak vad man genomför. Det är det min frågeställning handlar om. Göteborg Energi menar till exempel att det behövs mer åtgärder och fler investeringar än det som är planerat.

Vi har gått från ett läge, precis som statsrådet nämner, där tillgången på stabil energiförsörjning var en av svensk industris konkurrensfördelar. Nu riskerar detta i stället att bli en akilleshäla för svensk industri.

Mycket av detta beror på att man har stängt ned kärnkraftsreaktorer. Vill man inte ge kärnkraften förutsättningarna att finnas kvar i Sverige så må så vara, men då måste man berätta och förklara hur man ska lösa problemen i stället.

För drygt ett år sedan debatterade statsrådet och jag vilka åtgärder han ämnade vidta för att säkra elnätscapaciteten i Västsverige när Ringhals 1 och 2 stängdes ned. Då var svaret från statsrådet att frågan var felställd eftersom det svenska elnätet i stort sett var felfritt. Nu varnar den lokala nätägaren för att stamnätet måste byggas ut för att inte riskera framtida näringslivssatsningar.

Det är positivt att svaret i dag är mer orienterat mot att åtgärder måste ske och sker. Men de riskerar som sagt att inte bli tillräckliga. Det riskerar den svenska konkurrenskraften, fru talman. Det riskerar också klimatomställningen, för utan ett stabilt elnät kommer det bli svårt att exempelvis genomföra elektrifieringen av fordonsflottan.

Jag blir lite beklämd när statsrådet försöker skylla på att det är kommunerna som inte vill bygga elledningar. Jag skulle vilja säga att det som behövs är en regering som inte bara säger att man vill göra de här satsningarna utan som också förklarar hur de ska gå till.

Jag vill tacka för en bra debatt och för att statsrådet och jag åtminstone delar synen på problemställningen.

Anf. 70 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Låt mig bara först konstatera att Socialdemokraterna och Moderaterna är överens om konkurrensvillkoren för kärnkraft. De är en effekt av energiöverenskommelsen, och Moderaternas partiledare konstaterade när den slöts att Moderaterna hade "räddat kärnkraften".

Vi måste ha kommunerna med oss när vi bygger elnät. Det är ett faktum, för vi har ett kommunalt planmonopol i det här landet. Jag försökte inte skylla på kommunerna utan konstaterade bara att det har varit så.

Vi har ett elnät som är bland de topprankade i världen. Vi har de största elöverskotten någonsin. Men det ska ju inte göra att vi inte ska bygga ut. Vi ska tredubbla byggtakten när det gäller elledningar. Vi har planmål om att fördubbla elproduktionen under de närmaste decennierna. Det är en fantastisk utveckling.

De som har hört den här debatten kan konstatera att jag och David Josefsson, Moderaterna och Socialdemokraterna, är överens om de stora dragen. Jag hoppas att vi ska komma till en utveckling där ni också kan bli överens med oss om det i verkligheten och komma tillbaka till de breda, blocköverskridande överenskommelserna som vore så bra för svensk energiproduktion och svensk industris konkurrenskraft.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2020/21:601 om konsekvenserna av reduktionsplikt i drivmedel

Anf. 71 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jörgen Berglund har frågat mig om det kommer att finnas ett undantag från reduktionsplikten för Försvarsmakten när propositionen presenteras i vår och om jag anser att detta krav på inblandning av biodrivmedel påverkar svensk försvarsförmåga i någon riktning.

Regeringen beslutade den 24 mars 2021 om en lagrådsremiss med förslag på successivt ökade reduktionsnivåer till 2030 för reduktionsplikten på bensin och diesel.

Som Jörgen Berglund framför har Försvarsmakten särskilda behov för drivmedelsförsörjningen. Reduktionsplikten kräver inte att varje liter bensin och diesel som säljs i Sverige ska innehålla en viss andel biodrivmedel. Det finns också mekanismer så att aktörer som behöver använda drivmedel med särskilda egenskaper fortsatt ska kunna göra det. Försvarsmaktens behov skiljer sig dock från andra verksamheter. Myndigheten behöver bland annat kunna lagra drivmedel under lång tid, och vissa uppgifter i verksamheten omfattas av sekretess.

Det är inte helt utrett hur Försvarsmakten skulle påverkas av att bensin och diesel som används i verksamheten fortsatt omfattas av reduktionsplikten. I lagrådsremissen föreslår regeringen därför ett undantag för Försvarsmakten. I nästa kontrollstation för reduktionsplikten bör konsekvenserna av undantaget utredas mer detaljerat och ett nytt ställningstagande göras med utgångspunkt i resultatet av utredningen.

Anf. 72 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Tidigare i dag debatterade jag med försvarsministern, och jag konstaterade då att jag inte fick några svar på det jag frågat om, varken muntligen eller skriftligen. Men rätt ska vara rätt, för i den här debatten kan jag konstatera att statsrådet Ygeman har svarat på min mest centrala fråga om reduktionsplikten för Försvarsmakten. Dessutom är jag i princip nöjd med svaret. Jag ska återkomma lite senare till varför jag säger ”i princip”. Jag tycker att det finns några orosmoment kvar.

Jag ställde den här frågan för en månad sedan som en skriftlig fråga. Då fick jag liksom inget riktigt svar och tänkte därför att jag kunde skriva en interpellation. Jag vill som sagt understryka att när det gäller den centrala frågeställningen är jag väldigt nöjd.

Fru talman! Varför är den här frågan så viktig? Det korta svaret är att om en reduktionsplikt införs – det betyder att man gör en högre inblandning av biodrivmedel, eller förnybart, i diesel och bensin – skulle det få ganska allvarliga konsekvenser för Försvarsmakten. Den skulle kraftigt reducera vår möjlighet att försvara vårt land. Därför menar jag att det här är en fråga som är oerhört central och viktig.

Tanken är nu att man ska göra det här relativt snart, men Försvarsmakten är undantagen, i alla fall enligt lagrådsremissen. Jag vill understryka att det här med reduktionsplikt när det gäller drivmedel i grund och botten är någonting väldigt positivt. Det är inte det som är frågan här. Problemet är att en organisation som Försvarsmakten har otroligt många fordon. En del fordon är dessutom specialanpassade. Det finns en hel del äldre fordon, och de klarar inte av att drivas med en så här hög inblandning av biodriv-

medel. Det betyder att om man inte kan blanda in biodrivmedel kan man heller inte använda fordonen.

Den här typen av bränslen fungerar dessutom sämre i kyla, och Försvarsmaktens uppgift är såklart att kunna operera i hela landet, året om och i alla väder.

En annan sak som är minst lika viktig är att när man lagrar sådana här drivmedel förkortas bränslets hållbarhet. Just lagring av drivmedel är viktigt inte bara för Försvarsmakten utan även för civil beredskap. Det kan handla om drivmedel för reservelverk för sjukhus, tillagningskök med mera. Jag sa att jag i princip är nöjd med svaret, men här skulle jag gärna höra hur regeringen har resonerat kring konsekvenserna för den civila beredskapen som vi också vet behöver byggas upp och som vi kommer att bygga upp de närmaste åren. Där kan man också behöva ha lager för att lösa sitt uppdrag.

Fru talman! Som sagt är jag i princip nöjd med svaret, men jag vill dubbelkolla en sak. Det här är en lagrådsremiss och inte en proposition. Kan jag då vara övertygad om att detta också kommer att finnas med i propositionen?

Anf. 73 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Det enkla svaret på Jörgen Berglunds fråga är ja. Det enda som skulle kunna hindra detta är om Lagrådet skulle uttrycka att det vore olagligt att ha ett sådant här undantag. Jag har mycket svårt att tänka mig det, men jag vill ändå ha hängslen och livrem när det gäller detta. I övrigt kommer det att ingå i propositionen.

Biodrivmedel är inte ett, utan det finns många olika biodrivmedel med olika egenskaper. Därför behöver vi lite tid att analysera de olika biodrivmedlen och deras lagringsegenskaper. Vissa kan ha betydligt sämre lagringsegenskaper än de fossila medan andra kanske har lika bra eller bättre, men det är för tidigt att säga.

Reduktionsplikten gör det inte omöjligt att sälja ett rent fossilt drivmedel. Det kräver bara att den som säljer det kan öka biodrivmedelsandelen i någonting annat eller sälja det. Det är väl den marknaden som behöver byggas upp för att man eventuellt skulle kunna ta bort undantaget från Försvarsmakten. Det kommer även att hjälpa de andra som har behov för en gammal maskin eller något sådant. Det kommer väl att bli lite dyrare med ett rent bränsle, men det kommer fortfarande med stor sannolikhet att gå att köpa på marknaden.

Anf. 74 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Det här är, precis som statsrådet säger, inte svart eller vitt – det ska man komma ihåg – och det gör det såklart också extra komplicerat.

När det gäller den civila beredskapen är det kommuner och regioner som i mångt och mycket står för det här. Jag tänker mig att mycket av det som finns kvar och som fortfarande ingår i vår civila beredskap är ålderstiget. Vet man någonting om hur det här kommer att fungera? Kommer det att behöva köpas in ny utrustning – ser man det framför sig? Och vem ska då betala?

Jag ska ärligt säga att jag inte läste svaren från varenda remissinstans, för det var ganska många. Men vad har SKR, som brukar företräda våra kommuner och regioner på ett bra sätt, sagt? Det kan tyckas vara en liten fråga. Men det får ganska långtgående konsekvenser.

Statsrådet var inne på tillgången till drivmedel. Den är otroligt viktig. Om den stora delen av användarna har krav på sig att använda bränslen med högre inblandning är det klart att tillgången kan minska. Marknads-ekonomi är ju ett fantastiskt system som reglerar det väldigt bra. Men om efterfrågan på ett renare bränsle minskar – med renare menar jag i det här fallet smutsigare, det vill säga att det är mer diesel och bensin i det – riskerar det också att bli dyrare, om det blir mer av en speciallösning.

Man ska komma ihåg att i ett nationellt perspektiv och i ett ännu större, internationellt perspektiv är Försvarsmaktens behov ändå litet. Det får man ändå beteckna det som.

Det finns en del att fundera över här. Jag vill gärna höra av statsrådet hur man har funderat kring det här kopplat till den civila delen med kanske stora nyinvesteringar, vem som betalar och så vidare.

Också framåt blir det intressant. Precis som statsrådet sa kan man tänka sig att Försvarsmaktens undantag kommer att försvinna i framtiden. Det är logiskt. Men det innebär också att Försvarsmaktens nya fordon kommer att behöva klara av att drivas med det här drivmedlet. Försvarsmarknaden är en speciell marknad. Jag ska erkänna att jag inte har exakt koll på reduktionsplikt och eventuella utformningar internationellt. Men Sverige är en ganska liten aktör i de här sammanhangen. Det skulle kunna leda till att utbudet av nya fordon blir mycket mer begränsat och att det skulle bli dyrare för Sverige och svensk försvarsmakt att köpa in dem.

Jag lyssnar gärna på vad statsrådet har att säga om hur ni har resonerat.

Anf. 75 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag tror inte att man ska överdriva svårigheten när det gäller att driva fordon med inblandade bränslen. Det handlar nog framför allt om certifiering, att man ska säkerställa att ett fordon ska gå att driva på ett visst drivmedel. Det är nog många fordon som går att driva på betydligt fler blandningar. Under kriget drevs bilar på gengas i Sverige, och det var inte ett certifierat bränsle innan dess.

Det finns ett antal frågor att titta på här, bland annat lagringsbeständigheten i bränslena.

När vi ändå är inne på den större bilden vill jag säga att det finns enorm potential här. Sverige skulle kunna göra sig fri från energileveranser från Ryssland och Gulfstater och producera vårt eget bränsle. Därmed skulle vi förhindra att bli avskurna i händelse av en kris- eller krigssituation. I längden är det naturligtvis mycket bättre för svensk försvarsförmåga. Men tills vi har kommit dit måste vi reda ut alla de frågor som jag och Jörgen Berglund har diskuterat i den här debatten.

Jag vill också understryka att det fossila bränsle som vi köper till Sverige är oinblandat. Det blandas i Sverige. Det gör det möjligt för alla som importerar bränslet till Sverige att sälja det vidare till Försvarsmakten eller andra kunder oinblandat. Men det bränslet kommer att bli lite dyrare, eftersom någon annan då behöver ha lite större inblandning av biodrivmedel.

Anf. 76 JÖRGEN BERGLUND (M):
Fru talman! Tack för svaren, statsrådet!

Jag delar helt statsrådets uppfattning att en ökad inblandning, som vi har här, minskar vårt beroende av utländskt bränsle från Gulfstaterna eller Ryssland. Det är helt korrekt.

Jag låter kanske något negativ, men jag vill understryka att jag inte är det i grund och botten. Jag känner dock en genuin oro för att det skulle kunna påverka. Det finns konsekvenser som man bör utreda vidare.

Jag utgår från att statsrådet är ärlig när han säger att man kan titta vidare på de här sakerna. Jag hoppas verkligen att man går till botten med alla de olika grenar och konsekvenser det kan leda till, inte bara för det militära försvaret utan även för den civila beredskapen där våra kommuner och regioner spelar en avgörande roll.

Jag är som sagt i grund och botten nöjd.

Anf. 77 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jörgen Berglund har skrivit en bra interpellation. Regeringen har i allt väsentligt gått på den linje som interpellanten har föreslagit. Nu har vi ett antal år på oss att driva utvecklingen framåt för att den reduktionsplikt som både regeringen och Moderaterna står bakom ska bli bästa möjliga för både samhället och Försvarsmakten.

Jag vill tacka för en bra debatt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2020/21:596 om de svenska barnen i nordöstra Syrien

Anf. 78 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Håkan Svenneling har frågat mig hur jag ska intensifiera arbetet för att ta ansvar för svenska medborgare i lägren i nordöstra Syrien och om regeringen fortfarande anser att barnens rättigheter och säkerhet väger lättare än principen om att inte hjälpa deras föräldrar att återvända. Han har även frågat hur jag avser att utöka stödet till det kurdiska självstyret och om jag och Utrikesdepartementet kommer att, likt Finland, utse ett särskilt sändebud för att mer effektivt kunna arbeta med frågan.

Låt mig först säga att det humanitära läget i nordöstra Syrien är djupt oroande. Frågan är av största vikt för regeringen, och vi fortsätter att prioritera arbetet med att försöka hjälpa barn med koppling till Sverige. Målet är att de barn som finns i lägren ska kunna föras till Sverige om och när det är möjligt.

Det komplicerade konsulära arbetet bedrivs intensivt. Vi har en löpande dialog med det lokala självstyret, Aanes, som ansvarar för lägren i al-Hol och Roj där svenska barn vistas. Personal från Utrikesdepartementet besökte lägren i oktober 2020 med särskilt fokus på barnens situation. Vi hoppas kunna genomföra ett uppföljande besök framöver.

Jag har själv vid flera tillfällen tagit upp barnens situation i möten med självstyrets högsta ledning, senast den 29 mars. En central omständighet i denna komplicerade situation är att Aanes har ambitionen att utreda och

Prot. 2020/21:105
9 april

*Svar på
interpellationer*

om möjligt lagföra kvinnorna i lokala domstolar för brott, inklusive samröre med Daish.

Aanes motsätter sig repatriering av endast barn mot bakgrund av principen om familjesammanhållning i FN:s barnkonvention. Undantag kan göras om mamman ger sitt samtycke. De svenska mammor som UD talat med har därför fått frågan om de skulle vilja komma i kontakt med socialtjänsten i sin hemkommun för att tala om förutsättningar att skicka hem barnen själva till Sverige. Hittills har ingen av de svenska kvinnorna uttryckt önskemål till UD om en sådan dialog med socialtjänsten. En förutsättning är också att självstyret ger sitt tillstånd till en direkt dialog mellan mamman och socialtjänsten i Sverige.

UD har, efter målmedvetet arbete, möjliggjort för hemresa till Sverige för sju föräldralösa barn. Därutöver har elva barn kommit hem tillsammans med sina mammor efter att man har lämnat lägren på egen hand och där efter utvisats till Sverige. Enligt UD:s uppgifter har alltså 18 barn som befunnit sig i lägren kommit till Sverige.

Sverige har en nära, bred och produktiv relation med Aanes. Vårt engagemang i området sträcker sig från samarbetet inom ramen för den globala koalitionen för att bekämpa Daish till vårt utvecklingsstöd och vårt humanitära stöd. Sedan jag tillträdde som utrikesminister har jag genomfört ett antal möten med både ledarskapet i Aanes och representanter för civilsamhället i området.

Sverige är en av de största givarna till Syrienkrisen och har sedan konfliktens början 2011 bidragit med över 3,3 miljarder kronor i humanitära medel. Enbart förra året uppgick siffran till 529 miljoner kronor. En betydande del av detta stöd har gått till nordöstra Syrien. Utöver vårt behovsbaserade humanitära stöd agerar vi även för att stärka det humanitära tillträdet till nordöstra Syrien.

Sedan 2016 har Sverige också bidragit med mer än 1,8 miljarder kronor inom ramen för den svenska strategin för Syrienkrisen. Här ingår de 100 miljoner kronor som regeringen 2019 beslutade att öronmärka för insatser specifikt riktade till nordöstra Syrien. Strax före jul beslutade regeringen att ändra och förlänga denna strategi i ytterligare tre år. Beslutet innebär ett tillskott på 1,41 miljarder kronor, en ökning med mer än 30 procent per år jämfört med tidigare strategiperiod.

Ansvarsutkrävande för och lagföring av de brott mot internationell rätt som begåtts i Syrien är av yttersta vikt. Sverige har stöttat och kommer att fortsätta att stödja ansträngningar för att samla in bevis för framtida rättsliga åtgärder.

Sverige har nära kontakt med andra länder som har medborgare i lägren. De möter liknande problem och hinder. Det finns inga enkla svar i denna komplexa situation. Även andra länder hanterar varje fall utifrån sina individuella förutsättningar.

De svenskar som trots den striktaste formen av reseavrådan rest till Syrien kan inte räkna med hjälp från svenska myndigheter om de senare vill återvända till Sverige. Undantaget är barn till IS-an slutna svenskar, som även fortsatt ska få den hjälp som är möjlig.

Jag vill upprepa att det inte ska råda något tvivel om att regeringen gör vad den kan för de svenska barnen i nordöstra Syrien, som om och när det är möjligt ska föras till Sverige. Barn ska inte behöva vistas i sådana här läger.

Anf. 79 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Efter två år, ett flertal skriftliga frågor, medialt tryck och debatt sitter svenska barn fortfarande fast i läger i nordöstra Syrien under fruktansvärda förhållanden.

Trots Vänsterpartiets krav tillsammans med otaliga civilsamhällesorganisationers engagemang har regeringen inte rört sig ur fläcken för att ta sitt ansvar i denna viktiga fråga. Därför har jag kallat utrikesministern till debatt i dag.

Jag vill börja med att tacka för svaret. Utrikesministern uttrycker att ”det inte ska råda något tvivel om att regeringen gör vad den kan för de svenska barnen”.

Tyvärr är ju sanningen att det råder tvivel, stora tvivel, inte minst med tanke på det brev som FN skickade till regeringen och regeringens reaktion på det brevet.

I brevet från FN kallas de aktuella lägren ”Europas Guantánamo”. Det är så klart en stark beskrivning men också en målande beskrivning med tanke på de usla förhållanden som råder i lägren och att europeiska länder jämfört med andra stater har misslyckats med att ta hem sina medborgare.

Fru talman! Trots stora likheter finns det en tydlig och distinkt skillnad mellan svenska socialdemokrater och finska socialdemokrater. Det gäller vilket ansvar man tar och vilket ansvar man anser sig ha för de barn som sitter fast i lägren i nordöstra Syrien.

Detta är barn som befinner sig i ett konfliktområde där nöden är stor och förhållandena svåra. Detta är barn som med stor sannolikhet sett fruktansvärda saker och upplevt terrorsekten IS grymhet. Detta är barn som inte själva valt att resa eller växa upp i detta område. Detta är barn som om de inte får återvända till Sverige riskerar att få en mörk framtid där risken för radikaliserings är stor.

Vad gör då den finska socialdemokratiskt ledda regeringen som inte den svenska regeringen gör? Jo, Finland erkänner sitt ansvar. Finland lyssnar på FN. Finland har tillsatt en ambassadör, ett särskilt sändebud, med ansvar för att få hem barnen. Finland är på plats och för en aktiv dialog med de kurdiska motparterna för att överkomma de hinder som finns för att barnen ska återvända. Därigenom stöder Finland det kurdiska självstyret i att bygga demokrati och välfärd i området.

Det är skillnaden jämfört med den svenska regeringen, som blir arg på FN, inte tar sitt ansvar och inte agerar i samma utsträckning.

Där den socialdemokratiska skon verkar klämma är i fråga om mamorna till dessa barn. Det är personer som i en hel del fall medvetet har rest ned och engagerat sig i terrorsekten IS. Man vill helt enkelt inte hjälpa dem, oavsett om barnen får betala priset eller inte. Detta trots att en mamma som återvände hem på egen hand nyligen dömdes för egenmäktigt förfarande för att ha rest till Syrien med sina barn.

Läget är akut, och utrikesministern måste agera. Jag undrar om utrikesministern kan lova att det när vi firar jul senare i år, år 2021, inte finns några barn kvar i lägren i nordöstra Syrien.

Anf. 80 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Jag kan börja med att säga att den finska utrikesministern från partiet De gröna och jag har väldigt nära kontakter i den här frågan.

Prot. 2020/21:105

9 april

Svar på
interpellationer

Men som sagt: Regeringen prioriterar fortsatt arbetet för att försöka hämta hem de barn i nordöstra Syrien som har koppling till Sverige. Det är viktigt att vi vänder på alla stenar för barnens bästa.

Vid UD:s konsulära besök i oktober tillfrågades kvinnorna om de ville ha kontakt med socialtjänsten för att diskutera en eventuell repatriering av deras barn. Det kan finnas en sådan möjlighet till frivillig vård enligt socialtjänstlagen. Ingen av kvinnorna har hittills uttryckt önskemål till UD om kontakt med socialtjänsten.

En förutsättning är också att självstyret ger sitt tillstånd till en direkt dialog mellan mamman och socialtjänsten. Det är mycket som måste falla på plats.

Som jag sa tidigare har jag många kontakter på högsta nivå med självstyrets ledning – jag skulle till och med säga troligen mer än Finland på utrikesministernivå. Svenneling försöker få det att verka som om jag inte agerar, vilket Svenneling vet är fullständigt fel.

Att besluta om tvångsomhändertagande är en fråga för sociala myndigheter, och det kan aldrig UD göra. Att praktiskt genomföra tvångsomhändertagande utomlands är dessutom förenat med stora svårigheter, såväl juridiska som praktiska och säkerhetsmässiga.

Jag önskar att det var möjligt att finna en enkel lösning, men det finns inga enkla svar i detta komplexa läge. Barnen befinner sig i olika situationer. Några få kan vara föräldralösa; andra har en förälder eller båda frihetsberövade. De allra flesta av barnen befinner sig hos sina mödrar. Varje fall måste hanteras individuellt. Det är viktigt att detta hanteras rättssäkert, i enlighet med folkrätten och svenska lagar och med barnens bästa i fokus.

Vi arbetar metodiskt för de svenska barn som inte själva på något sätt kunnat eller kan påverka den svåra situation de nu befinner sig i. Vårt mål är att de svenska barnen ska kunna föras till Sverige för att få en trygg uppväxt. Vi delar tron på att det är den långsiktigt bästa lösningen, inte bara för barnen utan även för det svenska samhället.

Anf. 81 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! I den svenska debatten låter det ibland som om det finns en motsättning mellan att Sverige tar sitt ansvar för att ta hem barnen och lagföra eventuella brott i Sverige och att Sverige stödjer det kurdiska självstyret i dess rättsskipning.

Jag menar att det inte finns någon sådan motsättning och att försök att skapa en sådan motsättning måste upphöra. Sverige kan ta sitt ansvar både i den globala koalitionen mot IS och för de svenska medborgare som stridit för terrorsekten, för mammor och deras eventuella brott och för barnen. Samtidigt måste vi stödja det kurdiska självstyret i att bygga demokrati, fungerande välfärd och fungerande system för rättsskipning.

Genom att skjuta över ansvaret på det kurdiska självstyret försöker den svenska regeringen undvika ansvar och peka åt ett annat håll. Jag menar att det inte håller.

Som utrikesministern konstaterar i sitt svar har flera barn kommit hem till Sverige genom att deras anhöriga betalat mutor så att de kunnat rymma från lägren för att sedan utvisas till Sverige. Det är inte en hållbar väg.

Sverige måste ta sitt internationella ansvar och agera för att stödja det kurdiska självstyret. Utrikesministern uttrycker att hon har en god dialog, och det är i grunden bra. Jag vet att utrikesministern haft ett flertal möten.

Jag har också träffat det kurdiska självstyret. Problemet är att man hela tiden lägger ansvaret hos det kurdiska självstyret, när det egentligen handlar om att de europeiska länderna inte vill.

Låt oss vara ärliga. Enligt de senaste rapporterna är de så kallade domstolsbyggnaderna i det här området än så länge tomma betongskal. Kurderna lever fortfarande under ett ständigt hot att attackeras av Turkiet – missilbeskjutningar skedde så sent som förra månaden. Rättegångar mot IS-terrorister i Irak, alltså på andra sidan gränsen, är över på i genomsnitt fyra minuter.

Det finns starka skäl att ifrågasätta regeringens ensidiga fokus på att kurderna och Irak ska lösa de juridiska utmaningarna. Sverige har i jämförelse med andra länder goda förutsättningar att utreda de svenskar som kommit hem och åtala dem, och om de kan bindas till IS fruktansvärda brott ska de såklart dömas.

Det blir så konstigt när regeringen fokuserar på mammorna och att de har fått en fråga. Man har inte barnperspektivet utan lägger låsningen i att mammorna inte säger att de vill skicka hem sina barn.

Problemet är ju att mammorna också vill hem. Det är därför de svarar nej på UD:s förfrågan om de vill släppa sina barn. Vilken mamma vill lämna ifrån sig sitt eget barn, även om hon vet att barnet får en bättre framtid? Det är ett otroligt svårt beslut att fatta.

Därför måste man i stället fokusera på att möta de krav som det kurdiska självstyret rimligen har satt upp utifrån FN-reglementet. Då kan repatriering ske av personer till Sverige. Här kan sedan socialtjänsten ta ansvar, och eventuella brott kan utredas och åtal väckas så att de i så fall kan ställas inför rätta.

Varför får regeringen kritik? När man lyssnar på Ann Linde kan man tro att regeringen har denna fråga högst upp på agendan varje dag, trots att vi har sett att det inte har hänt något på två år. Jo, det beror på att civilsamhällesorganisationer som Rädda Barnen, Röda Korset med flera kritiserar regeringar i Europa, och det beror på att FN:s särskilda rapportör inte upplever att de europeiska staterna tar tillräckligt mycket ansvar och stöder FN i att lösa situationen på marken.

Regeringen gör en hel del bra insatser. Ann Linde är inne på pengar som har skickats till området, bistånd och humanitärt tillträde. Men det är inte tillräckligt, för de svenska barnen sitter fortfarande kvar i läger i nordöstra Syrien, trots att det har gått över två år sedan kriget tog slut.

Anf. 82 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Håkan Svenneling tar upp att man inte ska fråga mammorna om de vill ge sina barn möjligheten att åka hem. Men jag måste ändå lägga en stor del av ansvaret på föräldrarna när de själva har valt att ta barnen till detta område. Med anledning av säkerhetsläget i Syrien avråder Utrikesdepartementet sedan 10 år från alla resor till Syrien och uppmanar alla svenskar att lämna landet. Det är den allra högsta graden av avrådan, och den gäller alla delar av Syrien. Detta ska ses som en tydlig signal om det ytterst allvarliga säkerhetsläget och om att UD inte tycker att man ska åka dit. I linje med denna strikta avrådan finns inte utrikesförvaltningen representerad på plats. Vi har ändå varit där.

Prot. 2020/21:105
9 april

Svar på
interpellationer

Håkan Svenneling verkade ifrågasätta att detta är högsta prioritet och antyda att vi inte jobbar med det varje dag. Men jag kan försäkra Håkan Svenneling om att vi jobbar med detta i stort sett varje dag. Nästan varje vecka får jag en uppdatering om exakt hur det ser ut. Så kom inte här och försök säga att vi inte gör något och inte prioriterar, för det är inte sant! Det är att ta billiga politiska poänger.

Vi driver, precis som många andra EU-länder, det konsulära arbetet på huvudstadsnivå. Det är en tät dialog med det lokala självstyret, och det handlar inte om att skjuta över ansvaret på dem. Det handlar om att vi har en gemensam dialog om hur vi ska klara ut de här situationerna. Tolkningen av vad de säger eller inte säger tror jag får stå för dem själva. Jag tror inte att Håkan Svenneling kan göra en bättre tolkning än de själva.

Vi bevakar frågan om brottsutredningar och eventuell lagföring väldigt nog. Vi försöker att följa upp frågorna. Vi har ett stöd till organisationer i Europa som hjälper till för att se hur en sådan här lagföring på plats ska gå till.

Vi har också nära kontakt med andra nordiska länder och EU-länder, och vi kan konstatera att de möter liknande hinder som dem vi möter i Sverige. Alla länder som har medborgare i lägren i nordöstra Syrien organiserar självklart arbetet med dessa frågor efter sina utgångspunkter och sin nationella lagstiftning. Jag kan försäkra att den svenska utrikesförvaltningens konsulära arbete utförs av professionella och erfarna medarbetare, som om det krävs kan företräda Sverige på allra högsta nivå.

Anf. 83 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Utrikesministern har absolut rätt i att mammorna har ett stort ansvar. Men barnen ska inte straffas för vare sig sina föräldrars beslut då eller deras beslut nu. Det är här jag menar att den svenska regeringen måste agera i barnens intresse och för deras bästa.

Det är jättebra att utrikesministern och Utrikesdepartementet jobbar med denna fråga varje dag eller varje vecka. Men skälet till att vi har kritik är att det har gått över två år. Det är något anmärkningsvärt att utrikesministern då inte ens beklagar att det har tagit så lång tid att få hem barnen och att de varje dag får en uppväxt som är mörk, svår och väldigt tuff. Detta måste man som utrikesminister se, och man måste därför agera mer kraftfullt än vi ser Sveriges regering göra i dag.

Vi ser och lyfter hela tiden exempel på att Finland agerar bättre. I Danmark har man varit tydlig med att det är större risk om barnen stannar där nere än om de kommer hem.

Fru talman! Jag ställde i dag tre frågor om huruvida ministern avser att intensifiera arbetet för de svenska medborgarna i lägren i nordöstra Syrien. Jag tycker att det verkar finnas ett visst ökat engagemang från Sveriges regering. Det tycker jag är bra; det välkomnar jag.

Jag frågade om barnens rättigheter och säkerhet väger lättare än principen att deras föräldrar inte ska få återvända. Där verkar regeringen stå fast – man verkar inte vilja hjälpa till när det kommer till kritan och mammorna säger nej.

Jag har också frågat ministern om Utrikesdepartementet avser att likt Finland utse ett sändebud för att mer effektivt kunna arbeta med frågan. Det verkar inte särskilt tydligt att man tänker jobba på något annat sätt.

Än så länge, under två års tid, har vi inte sett några resultat. För mig får resultaten gärna komma nästa vecka, men jag kräver att alla barn åtminstone ska vara hemma till jul.

Prot. 2020/21:105
9 april

Svar på
interpellationer

Anf. 84 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Det är, som jag nämnt tidigare, inte aktuellt att repatriera kvinnor som frivilligt vill lämna lägren i nordöstra Syrien. De ska utredas av det lokala självstyret för brott, inklusive det samröre de eventuellt har haft med Daish. Vi avvaktar nu det lokala självstyrets brottsutredningar och eventuella lagföringar.

När den processen är klar kommer självstyret sannolikt att utvisa kvarvarande kvinnor, och de kan då ta sig hem till Sverige. Om och när svenska medborgare som har vistats i lägren kommer till Sverige är våra myndigheter väl förberedda. De har god beredskap för att säkerställa ett kontrollerat mottagande av såväl kvinnor som barn. Eventuella brott måste utredas, om de inte redan har lagförts lokalt, och barnen måste få vård.

Regeringen prioriterar arbetet med att försöka hjälpa barn i nordöstra Syrien med koppling till Sverige. Målet är att dessa barn ska kunna föras till Sverige om och när detta är möjligt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2020/21:532 om förseningen av digitaliserade nationella prov

Anf. 85 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Kristina Axén Olin har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att omgående hitta en lösning som möjliggör ett införande av digitala nationella prov. Bakgrunden till Kristina Axén Olins fråga är att Skolverket har meddelat att införandet av digitala nationella prov blir försenat med anledning av en dom i EU-domstolen om hantering av personuppgifter enligt EU:s dataskyddsförordning, GDPR.

Skolverket har i uppdrag att utveckla digitala nationella prov och bedömningsstöd. Den provplattform som Skolverket 2018 upphandlade av en extern leverantör från ett land utanför EU utnyttjar servrar för lagring av prov- och personuppgifter som ägs av ett amerikanskt bolag. EU-domstolen har i en dom i det så kallade Schrems II-målet sommaren 2020 mot bakgrund av USA:s säkerhets- och övervakningslagstiftning fastställt att om det finns teknisk tillgång för en amerikansk leverantör eller om uppgifter i något skede förs över till USA följs inte EU:s dataskyddsförordning.

Av ett pressmeddelande från Skolverket den 1 mars 2021 framgår att myndigheten med anledning av det nya rättsläget innan provplattformen kan tas i bruk behöver säkerställa att leverantören och dess underleverantörer verkligen lever upp till de nya krav som Schrems II-domen innebär. Det står enligt Skolverket klart att genomförandet av de digitala proven blir försenat och inte kommer att kunna ske med början 2023. Skolverket utreder nu de juridiska, tekniska och verksamhetsmässiga aspekter som det nya rättsläget innebär. Skolverket anger att myndigheten återkommer med mer information och en uppdaterad tidsplan under våren.

Jag delar Skolverkets bedömning att det nu uppkomna rättsläget är ett allvarligt, oförutsett hinder för uppdraget att digitalisera de nationella proven. Samtidigt är det viktigt att understryka att den bakomliggande orsaken till Skolverkets besked att genomförandet blir försenat är att man ska värna skyddet för elevers och anställdas personuppgifter, som har ett särskilt skyddsvärde enligt både EU-rätt och svensk lagstiftning.

Det är såklart olyckligt att arbetet med att digitalisera proven blir försenat. Samtidigt måste det säkerställas att personuppgifter kan skyddas. Känsliga uppgifter om eleverna ska inte kunna spridas.

Skolverket arbetar nu för fullt med att utreda olika handlingsalternativ för att säkerställa en fungerande och rättssäker lösning i enlighet med de krav som finns. Regeringen följer noga utvecklingen i denna fråga.

Anf. 86 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Fru talman! Det finns vissa ärenden som är lite extra angelägna för skolan, för oss svenskar och för oss som vill förbättra skolan. Dit hör digitaliseringen av de nationella proven. Så är det egentligen av flera skäl.

Ett första skäl är att vi tyvärr inte har årliga kvalitetsmätningar där vi jämför klasser eller skolor, som många andra länder har. Det har man exempelvis i Norge och England. Vi moderater har många gånger föreslagit att vi ska införa det. Men när vi inte har dessa mätningar blir de nationella proven naturligtvis otroligt viktiga för att man ska kunna följa kunskapsläget i svensk skola och jämföra olika skolor.

Ett andra viktigt skäl är att lärarna önskar detta otroligt mycket just för att det minskar administrationsbördan. Det är något som jag och utbildningsminister Anna Ekström har talat om flera gånger. Lärarna upplever att väldigt mycket tid går åt till pappersarbete. Rättning av de nationella proven, särskilt i vissa ämnen, är en stor börda. Möjligheten till en central, och helst extern, rättning kan göra att de får mer tid att ägna sig åt både undervisning och att förbereda lektioner. Därför är det ett väldigt starkt önskemål från lärarna att de nationella proven digitaliseras.

Ett tredje skäl rör ett annat ämne som vi ofta diskuterar här. Vi gjorde det så sent som i går och i förrgår under skoldebatterna, då utbildningsminister Anna Ekström tyvärr inte kunde vara med. I de riksdagsdebatter vi hade med anledning av motioner pratade vi om betygsinflationen. Det är också ett bekymmer vi har i Sverige. Det handlar om att veta om vissa skolor är mer generösa med höga betyg, eller tvärtom, än andra. De nationella proven är ett sätt att säkerställa att skolorna följer samma betygs-kriterier och att vi inte får mer än en rimlig betygsinflation.

Därför är det otroligt olyckligt att den här processen drar ut ännu mer på tiden i och med Schremsdomen, som kom sommaren 2020. Vi ska självklart följa GDPR och även Schremsdomen och säkerställa att vi inte läcker uppgifter som inte ska komma ut till andra. Men jag undrar, fru talman, i min interpellation vad utbildningsminister Anna Ekström kan göra för att påskynda arbetet och säkerställa att vi får till stånd de digitaliserade nationella proven som blir centralt, och helst externt, rättade.

Anf. 87 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag vill börja med att hålla med om mycket av det som Kristina Axén Olin säger. De nationella proven är viktiga. De är viktiga

för eleverna och för att säkerställa att eleverna får en betygsättning där man har stöd för likvärdighet. Det får man tack vare de nationella proven.

Det stödet går att upprätthålla oavsett om proven är digitala eller inte. De är också viktiga för lärarna. De ger ett viktigt stöd i det svåra betygsättningsarbetet. Också det är ett stöd som går att upprätthålla även utan digitaliserade prov.

De nationella proven är bra. De följer läroplanernas och kursplanernas innehåll. De säkerställer att det finns en stadga kring kursplaner och läroplaner. I den mån de har en påverkan som innebär att undervisningen i större utsträckning anpassas efter vad kursplaner och läroplaner innehåller är det förstås en positiv påverkan, även om jag ibland kan vara orolig över att man styr undervisningen alltför mycket utifrån att eleverna ska kunna svara på olika prov.

De nationella proven kan dock aldrig ersätta en utbildad, kompetent och erfaren lärare som har den bästa överblicken över hur mycket eleverna har lärt sig och kan. Men, fru talman, de kan vara ett mycket bra stöd.

Det vi talar om nu är att Skolverket har råkat ut för en mycket ovälkommen försening i arbetet med att digitalisera de nationella proven. Också här kan jag hålla med om mycket av det som Kristina Axén Olin säger. Digitaliseringen av de nationella proven är oerhört välkommen. Den är efterlängtat. Det finns ett mycket stort önskemål, inte minst från lärare, att få stöd i hanteringen av de nationella proven. Och det är åtminstone min bedömning, fru talman, att stödet kan bli bättre med digitaliserade nationella prov.

Samtidigt måste det till ett arbete av läraren också med ett digitaliserat nationellt prov. Någon ska ändå göra bedömningen av de svar som eleverna lämnar. Även om en digitalisering kan göra att några svar kan rättas maskinellt – det återstår att se hur det blir, eftersom Skolverket inte är klara med detta ännu – kommer det alltid att behövas en erfaren lärares bedömande blick. Hur väl vi än konstruerar de nationella proven kommer den blicken att behövas för att kunna avgöra vad som är ett godtagbart resonemang och vad som är ett resonemang som inte riktigt håller måttet. Så är det så länge som proven ska följa de kursplaner och läroplaner vi har, som ställer krav på att elever kan utveckla resonemang, analysera och lösa uppgifter.

Fru talman! Vi är i ett olyckligt läge. I den mån det finns saker som kan göras från departementets sida för att underlätta situationen är jag inte främmande för att vidta någon sådan åtgärd. Men i detta läge är det som behövs att Skolverket fortsätter att analysera situationen och agera på ett sådant sätt att vi så fort som möjligt kan få de nationella proven digitaliserade. Det är något som är efterlängtat av väldigt många i svensk skola.

Anf. 88 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Fru talman! Det är inte bara Skolverket som har råkat ut för en ovälkommen dom. Det har möjligen hela Sverige och framför allt skolvärlden gjort i och med Schremsdomen. Den är ovälkommen med tanke på den upphandling som Skolverket gjorde 2018.

Jag ska bara säga att jag delar utbildningsminister Anna Ekströms syn på läraren. Läraren är absolut viktigast. Vi kan också diskutera hur man utformar de nationella proven – regeringen har valt att de ska vara betygsgrundande – men det kan vi göra en annan gång.

Men det har gått troll i ärendet om digitaliseringen av de nationella proven. Det gjorde det redan från början. I skrivelse 75, bland annat, kan man läsa att riksdagen redan 2015/16 beslutade – jag tror dessutom att det var en enig riksdag – om digitaliserade nationella prov med extern rättning. Det upprepades 2016 och 2017 och 2017/18. 2017/18 konstaterade ett enigt utbildningsutskott, där jag sitter, att frågan inte hade hanterats i enlighet med riksdagens tillkännagivande och att detta därmed inte var tillgodosett. Då upprepade vi de här besluten. Någon gång 2019 fick Skolverket ett uppdrag om digitaliseringen och den externa rättningen.

Men det har liksom gått troll i detta, fru talman. Det är mer än fem år sedan, kanske till och med sex år sedan, riksdagen beslutade om att genomföra detta. Och nu blir det i alla fall inte av, enligt Skolverket.

Först skulle det ha varit en testperiod 2022. Sedan blev den skjuten på till 2023, och nu kom Schremsdomen. Nu vet man inte när det över huvud taget blir av.

Så här kan man inte göra med så här viktiga frågor. Departementet och utbildningsministern måste kunna agera för ett skyndsamt verkställande av det som riksdagen till och med upprepade gånger har beslutat.

Jag undrar fortfarande: Vad kan utbildningsminister Anna Ekström göra för att råda bot på den situation vi nu har?

Anf. 89 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag vill börja med att påpeka något. Om Kristina Axén Olin uppfattade att jag tyckte att domen var ovälkommen har jag uttryckt mig oklart. Jag har naturligtvis inga synpunkter på Schremsdomen. Det som jag tycker är ovälkommet är det rättsläge som har uppstått, i och med att det har blivit en försening till följd av det nya rättsläget. Det är ett rättsläge som tidigare inte var känt.

Jag vill också påminna om att när det gäller det tillkännagivande som Kristina Axén Olin redogör för lämnade regeringen en proposition med ganska stora förändringar i hur betygsättning ska gå till i förhållande till nationella prov, där regeringen också fick riksdagens stöd för att säga att de nationella proven ska vara betygsgestödjande och att resultaten på de nationella proven särskilt ska beaktas i betygsättningen. Betygsgrundande ska däremot inte de nationella proven vara. Det framgår inte av någon författning, och det är heller inte regeringens avsikt att det ska vara på det viset.

Om jag inte minns helt fel, och här får jag göra en reservation för mitt svaga minne, fru talman, har jag precis för mig att när riksdagen här i kammaren tog ställning till den proposition som lade fast riktlinjerna för betygsättning och nationella prov togs också det tillkännagivande upp som Kristina Axén Olin redogjorde för.

Vi kan bråka om varför vi inte har digitaliserade nationella prov på plats, och jag skulle kunna stå här och ägna tid åt att beklaga mig över att ingenting, däremot aktiva ställningstaganden emot digitalisering av de nationella proven, gjordes på den punkten under den allianstid som föregick regeringens tid.

Jag avstår från det och koncentrerar mig i stället på att se till att vi får så goda förutsättningar som möjligt för den digitalisering som vi nu alla är överens om ska ske. Den digitaliseringen, fru talman, ska genomföras med omsorg. Vi har alldeles för mycket erfarenhet i skolväsendet av beslut som

fattas i riksdagen, i Regeringskansliet eller på myndighetsnivå och som får alldeles för dåliga förutsättningar att genomföras.

Genomförandet av digitala nationella prov är ett kraftprov för det svenska skolväsendet. Det kommer att kräva att det finns en god it-infrastruktur och en god it-säkerhet. Det kommer att krävas att det finns möjligheter till uppkoppling och möjligheter att förhindra fusk och liknande hos alla våra skolhuvudmän. De är inte få, fru talman, och alla är heller inte stora och välutrustade med it-avdelningar.

Jag ser därför en stor risk för att det här arbetet, om vi gör det på ett sådant sätt att skolorna inte hänger med, snarare blir ännu en dikeskörning. Det vill vi inte se med de digitala nationella proven. Det räcker med de storvulna projekt som har beslutats här i riksdagen och som har fått ett så svagt mottagande i lärarkåren under väldigt många år.

Fru talman! Min avsikt är att arbeta ihärdigt och envist med en digitalisering av de nationella proven som kan underlätta lärarnas arbetsbörda, som kan säkra att proven genomförs på ett rättssäkert och bra sätt och som kan genomföras på ett sådant sätt att skolans huvudmän har goda förutsättningar att klara det genomförandet. Det är min fasta avsikt att göra det precis så fort som det går men inte så fort att projektet havererar.

Anf. 90 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Fru talman! Den här frågan har som sagt var verkligen dragits i långbänk, eftersom vi redan 2015/16 här i riksdagen beslutade om en digitalisering av de nationella proven med extern, central rättning, senare förtydligat.

Sedan har självklart den dom som kom sommaren 2020 komplicerat det hela, eftersom Skolverket har gjort en upphandling med ett företag där flera olika nationer är inblandade i produkten som skulle vara oss behjälplig i detta. Man kan diskutera hur de besluten fattades och vilka jurister och skoljurister som inte var med i upphandlingen, men det kan vi göra en annan gång.

Skolverket presenterade i juni 2019 en rapport till departementet, där man angav ett antal problem med projektet. Det är ju inte så att GDPR och Schrems, med en massa frågor kring hur det ska skötas, är någon nyhet för oss i den politiska världen eller i skolvärlden. Det har också varit ett antal möten med departementet efter Schremsdomen.

Den 27 augusti hade departementet ett möte med Skolverket. Den 25 september hade man ett möte och diskuterade Schremsdomen. Den 15 oktober hade man ett möte med departementet och pratade om Schremsdomen. Den 4 november hade man ett möte med departementet och pratade om Schremsdomen.

Den 26 november kommer sedan ett meddelande från Utbildningsdepartementet till Skolverket där man skriver att Utbildningsdepartementet inte har för avsikt att delta i denna typ av forum eller diskussioner då frågorna varken ligger inom deras kompetensområde eller på deras bord i nuläget. Situationen kan dock förändras, skriver man, om detta medför konsekvenser för tidsplanen och leveransen i projektet eftersom det är framförhandlat politiskt.

Fru talman! Detta är lite intressant, eftersom det är ett riksdagsbeslut i grund och botten och inte något som har förhandlats i januariöverenskom-

Prot. 2020/21:105
9 april

Svar på
interpellationer

melsen om digitaliseringen. Men det kanske är departementets tjänstemän som inte vet om det.

Anf. 91 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Det är sant att det har varit ett stort intresse både för att digitalisera de nationella proven och för hur arbetet på Skolverket fortskrider. Naturligtvis är det så; det här är en viktig fråga. Det är en viktig fråga för svenska lärare och för svenska elever liksom för alla oss som bryr oss om att den svenska skolan ska fungera så väl som möjligt.

Min fasta avsikt är att göra vad jag kan för att de nationella proven ska bli digitaliserade så fort det går utan att projektet äventyras av att det genomförs utan eftertanke och utan goda förberedelser.

Min avsikt är också att säkerställa att en digitalisering av de nationella proven kan understödja det som är skolans viktiga arbete – att se till att barn och elever lär sig så mycket som möjligt och utvecklar kunskaper och förmågor i så stor utsträckning som möjligt. I det arbetet måste naturligtvis digitaliserade nationella prov följa de kursplaner och läroplaner vi har.

Det arbetet kommer att ta sin tid, men jag är övertygad om att med ett väl genomfört arbete för att digitalisera de nationella proven kommer vi att få mycket gott tillbaka till svensk skola i form av större möjligheter att följa elevernas kunskapsresultat och resultaten i den svenska skolan men också större möjligheter att fokusera på det som är kärnuppgiften, nämligen undervisning.

Jag vill tacka Kristina Axén Olin för att ha lyft den här viktiga frågan och för engagemanget i frågan om digitaliseringen av de nationella proven. Vi är helt överens om att det är någonting som svensk skola behöver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2020/21:132 En förnyad strategi för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar 2021–2025

2020/21:3929 av Karin Rågsjö m.fl. (V)

2020/21:3936 av Christina Östberg m.fl. (SD)

2020/21:3940 av Barbro Westerholm m.fl. (L)

2020/21:3943 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M)

2020/21:3952 av Pia Steensland m.fl. (KD)

2020/21:3958 av Sofia Nilsson m.fl. (C)

med anledning av skr. 2020/21:117 Riksrevisionens rapport om Sidas garantiverksamhet

2020/21:3897 av Hans Wallmark m.fl. (M)

2020/21:3902 av Mats Nordberg m.fl. (SD)

Följande interpellation hade framställts:

den 8 april

2020/21:633 Kvotering av kvinnor

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)

till statsrådet Märta Stenevi (MP)

§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 8 april

2020/21:2471 Utredningen om enklare regler för mikroföretag

av *Sten Bergheden* (M)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:2472 Antibiotikaanvändningen i den globala djurhållningen

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

§ 21 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 8 april

2020/21:2213 Kompensation för kollektivtrafiken

av *Jimmy Ståhl* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:2227 SJ:s uppsägelse av avtalet med Mälardalstrafik

av *Patrik Jönsson* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:2269 Trafiken i Mälardalsregionen

av *Ann-Sofie Lifvenhage* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:2297 Statens ansvar för regionaltågen i Mälardalen

av *Mikael Damsgaard* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:2313 Förenklingar för solcellsinstallatörer

av *Betty Malmberg* (M)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 39 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 81 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Meddelande om debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande.....	1
§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 6 Svar på interpellation 2020/21:558 om klimatsäkring av utsatta städer	2
Anf. 1 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP).....	2
Anf. 2 DAVID JOSEFSSON (M)	3
Anf. 3 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP).....	4
Anf. 4 DAVID JOSEFSSON (M)	5
Anf. 5 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP).....	7
Anf. 6 DAVID JOSEFSSON (M)	8
Anf. 7 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP).....	9
§ 7 Svar på interpellation 2020/21:582 om effekter på biologisk mångfald av vindkraftverksutbyggnad till havs	9
Anf. 8 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP).....	9
Anf. 9 STAFFAN EKLÖF (SD).....	11
Anf. 10 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP).....	12
Anf. 11 STAFFAN EKLÖF (SD).....	13
Anf. 12 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP).....	14
Anf. 13 STAFFAN EKLÖF (SD).....	15
Anf. 14 Miljö- och klimatminister PER BOLUND (MP).....	16
§ 8 Svar på interpellation 2020/21:568 om hyrköp och ombildning till ägarlägenheter.....	17
Anf. 15 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	17
Anf. 16 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M)	17
Anf. 17 LARS BECKMAN (M).....	18
Anf. 18 DAVID JOSEFSSON (M)	19
Anf. 19 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	20
Anf. 20 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M)	21
Anf. 21 LARS BECKMAN (M).....	22
Anf. 22 DAVID JOSEFSSON (M)	22
Anf. 23 TREDJE VICE TALMANNEN	23
Anf. 24 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	23
Anf. 25 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M)	24
Anf. 26 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	25
§ 9 Svar på interpellation 2020/21:576 om trygghet för alla kvinnor	25
Anf. 27 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	25
Anf. 28 BORIANA ÅBERG (M).....	27

Anf. 29 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	27
Anf. 30 BORIANA ÅBERG (M).....	29
Anf. 31 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	29
Anf. 32 BORIANA ÅBERG (M).....	30
Anf. 33 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	31
§ 10 Svar på interpellation 2020/21:593 om stöd till återvandring för invandrare i utanförskap	32
Anf. 34 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	32
Anf. 35 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD).....	32
Anf. 36 TREDJE VICE TALMANNEN.....	33
Anf. 37 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	33
Anf. 38 TREDJE VICE TALMANNEN.....	34
Anf. 39 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD).....	35
Anf. 40 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	36
Anf. 41 JONAS ANDERSSON i Skellefteå (SD).....	37
Anf. 42 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	37
§ 11 Svar på interpellation 2020/21:600 om tillväxt och ökad operativ militär förmåga	38
Anf. 43 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	38
Anf. 44 JÖRGEN BERGLUND (M)	38
Anf. 45 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	39
Anf. 46 JÖRGEN BERGLUND (M)	40
Anf. 47 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	41
Anf. 48 JÖRGEN BERGLUND (M)	42
Anf. 49 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	43
§ 12 Svar på interpellation 2020/21:554 om enhetliga bedömningar inom sjukförsäkringen.....	44
Anf. 50 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	44
Anf. 51 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M)	44
Anf. 52 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	45
Anf. 53 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M)	46
Anf. 54 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	47
Anf. 55 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M)	48
Anf. 56 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	48
§ 13 Svar på interpellation 2020/21:589 om åtgärder för att fler ska få aktivitetsersättning	49
Anf. 57 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	49
Anf. 58 LARS BECKMAN (M)	50
Anf. 59 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	51
Anf. 60 LARS BECKMAN (M)	52
Anf. 61 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	53
Anf. 62 LARS BECKMAN (M)	54
Anf. 63 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	55

§ 14 Svar på interpellation 2020/21:597 om elkapaciteten i västra Sverige	55
Anf. 64 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	55
Anf. 65 DAVID JOSEFSSON (M)	56
Anf. 66 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	57
Anf. 67 DAVID JOSEFSSON (M)	57
Anf. 68 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	58
Anf. 69 DAVID JOSEFSSON (M)	58
Anf. 70 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	59
§ 15 Svar på interpellation 2020/21:601 om konsekvenserna av reduktionsplikt i drivmedel.....	60
Anf. 71 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	60
Anf. 72 JÖRGEN BERGLUND (M).....	60
Anf. 73 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	61
Anf. 74 JÖRGEN BERGLUND (M).....	61
Anf. 75 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	62
Anf. 76 JÖRGEN BERGLUND (M).....	63
Anf. 77 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	63
§ 16 Svar på interpellation 2020/21:596 om de svenska barnen i nordöstra Syrien	63
Anf. 78 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	63
Anf. 79 HÅKAN SVENNELING (V).....	65
Anf. 80 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	65
Anf. 81 HÅKAN SVENNELING (V).....	66
Anf. 82 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	67
Anf. 83 HÅKAN SVENNELING (V).....	68
Anf. 84 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	69
§ 17 Svar på interpellation 2020/21:532 om förseningen av digitaliserade nationella prov.....	69
Anf. 85 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	69
Anf. 86 KRISTINA AXÉN OLIN (M).....	70
Anf. 87 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	70
Anf. 88 KRISTINA AXÉN OLIN (M).....	71
Anf. 89 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	72
Anf. 90 KRISTINA AXÉN OLIN (M).....	73
Anf. 91 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	74
§ 18 Bordläggning	74
§ 19 Anmälan om interpellation	75
§ 20 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	75
§ 21 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	75
§ 22 Kammaren åtskildes kl. 13.27.....	76